

Skolmaten i Hjo, Mariestad, Tibro och Töreboda år 2013

Anita Boij

Rapport 2014:1

*Skolmaten i Hjo, Mariestad,
Tibro och Töreboda år 2013*

Rapport 2014:1
ISBN 978-91-980896-1-5
1:a upplagan 13 januari 2014
© 2014 Anita Boij
A. BOIJ AB – Idé- och produktutveckling, Tranås

Innehåll

Inledning	4
Sammanfattning	6
Hjo kommun	8
Nästan alla åt i skolan	9
De yngsta tyckte fortfarande bäst om skolmaten	10
<i>Treorna åt ofta grönsaker från salladsbuffén.....</i>	<i>11</i>
En majoritet av eleverna uppskattade skolrestaurangen som miljö	12
Eleverna i år 3 och år 6 kunde påverka mest	15
Eleverna i år 3 hade bäst helhetsintryck av skolmåltiden	16
Elevernas matvanor är ungefär de samma som tidigare	16
Mariestads kommun	18
De flesta åt i skolan.....	19
De yngsta tyckte fortfarande bäst om skolmaten	20
<i>Treorna åt ofta grönsaker från salladsbuffén.....</i>	<i>21</i>
Eleverna i år 3 uppskattade mest skolrestaurangen som miljö	22
Eleverna i år 3 kunde påverka mest	25
Eleverna i år 3 hade bäst helhetsintryck av skolmåltiden	26
Eleverna äter oftare lagad mat hemma och äter oftare frukt.....	26
Tibro kommun.....	28
De flesta åt i skolan.....	29
De yngsta och äldsta eleverna tyckte bäst om skolmaten	30
<i>Treorna och gymnasieeleverna åt ofta grönsaker från salladsbuffén</i>	<i>31</i>
Eleverna i år 2 på gymnasiet uppskattade mest skolrestaurangen som miljö	32
Eleverna i år 6 och år 2 på gymnasiet kunde påverka mest	35
Eleverna i år 3 och år 2 på gymnasiet hade bäst helhetsintryck av skolmåltiden	36
Elevernas matvanor är ungefär de samma som tidigare	36
Töreboda kommun.....	38
De flesta åt i skolan.....	39
De yngsta tyckte fortfarande bäst om skolmaten	40
<i>Treorna åt ofta grönsaker från salladsbuffén.....</i>	<i>41</i>
En majoritet uppskattade skolrestaurangen som miljö	42
Eleverna i år 6 kunde påverka mest	46
Eleverna i år 3 och 6 hade bäst helhetsintryck av skolmåltiden	47
Eleverna äter oftare frukt och dricker oftare läsk	47
Fyra kommuner tillsammans	49
Undersökningens metod	62
Referenser	64
Bilaga 1. Enkäten	65
Tidigare rapporter	68

Inledning

Sverige, Finland och Estland är de enda länderna i världen där det är lagstadgat att alla elever i grundskolan dagligen ska få kostnadsfri skollunch. Det finns dock en mängd länder som serverar skollunch, om än inte skattefinansierad, Indien, Storbritannien, Italien, Tyskland, Malaysia, Nya Zeeland, Mexiko och USA. (www.skolmatens-vanner.se). Den nya skollagen som trädde i kraft den 1 juli 2011 kompletteras med att skolmaten ska vara näringsriktig (SFS 2010:800,10 kap. 10§).

Varje år serveras det cirka 260 miljoner måltider i de svenska skolrestaurangerna och cirka 200 miljoner i förskolorna. År 2012 kostade skolmaten i snitt 5 640 kr per elev och år med mat, transporter och personalkostnader inräknade. Siffrorna är insamlade av SCB (www.skolmatens-vanner.se).

Livsmedelsverket har på uppdrag av regeringen tagit fram nya riktlinjer för maten i skolan. Råden är tänkta att fungera som stöd för personal, men även för föräldrar när det gäller vad som ska serveras i skolan (Bra mat i skolan 2007). Dessa råd reviderades år 2013 (Bra mat i skolan 2013).

På senare år har, såväl nationellt som internationellt, barn och ungdomars hälsa blivit mer och mer uppmärksammat inom folkhälsoarbetet bland annat när det gäller övervikt. Övervikten hos olika befolkningsgrupper kan relateras till både förändrade matvanor och bristen på fysisk aktivitet. I de elva folkhälsomål som riksdagen beslutade om år 2003 finns ett mål som särskilt anknyter till mat och det handlar om "Goda matvanor och säkra livsmedel" (Proposition 2002/03:35).

För att vända utvecklingen har regeringen gett Statens folkhälsoinstitut och Livsmedelsverket uppdraget att ta fram ett underlag till en handlingsplan för goda matvanor som också inkluderar en ökad fysisk aktivitet i befolkningen (*Handlingsplan för goda matvanor och fysisk aktivitet i befolkningen* 2005). Även Nordiska Ministerrådet har tagit fram en handlingsplan om mat, hälsa och fysisk aktivitet (*Health, food and physical activity* 2006). Regeringen har också inrättat ett nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom (NCFF), placerat vid Örebro universitet. Centrumet kom igång under 2004 och har till uppgift att brett stödja skolornas hälsofrämjande arbete.

Såväl stat, landsting, kommun och en rad olika aktörer är involverade i det förebyggande arbetet kring barns och ungdomars hälsa med inriktning på bland annat mat och skolmat, däribland Hjo, Mariestad, Tibro och Töreboda kommuner. I dessa fyra kommuner, samt Skövde kommun, har kostcheferna och folkhälsoplanerarna gått samman och bildat ett nätverk för utvecklandet av skolmåltiden.

Undersökningen

I Hjo, Skövde och Töreboda kommuner genomförde A. Boij AB under år 2007 och 2008 undersökningar om elevers, lärares och föräldrars uppfattningar om skolmaten. Som ett led i den fortsatta utvecklingen av skolmaten önskade dessa tre kommuner tillsammans med Mariestad och Tibro kommuner göra en ny undersökning om skolmaten år 2010. Alla kommunerna valde att göra undersökningen bland elever i år 3, 6 och 9 i grundskolan. Mariestads kommun valde att också göra undersökningen bland gymnasieelever i årskurs 2. Skövde och Töreboda kommun valde att även göra undersökningen bland de lärare som hade elever i år 3, 6 och 9.

År 2013 gjordes en uppföljning av skolmatsundersökningen i Hjo, Mariestads, Tibro och Töreboda kommuner bland elever i år 3, 6 och 9. I Tibro deltog även elever i år 2 på gymnasiet.

Resultaten från de fyra kommunerna finns i den här rapporten. Totalt har 1 414 elever medverkat i undersökningen, se diagram A. Det var 721 flickor, 683 pojkar och 9 elever som inte hade angivit sitt kön.

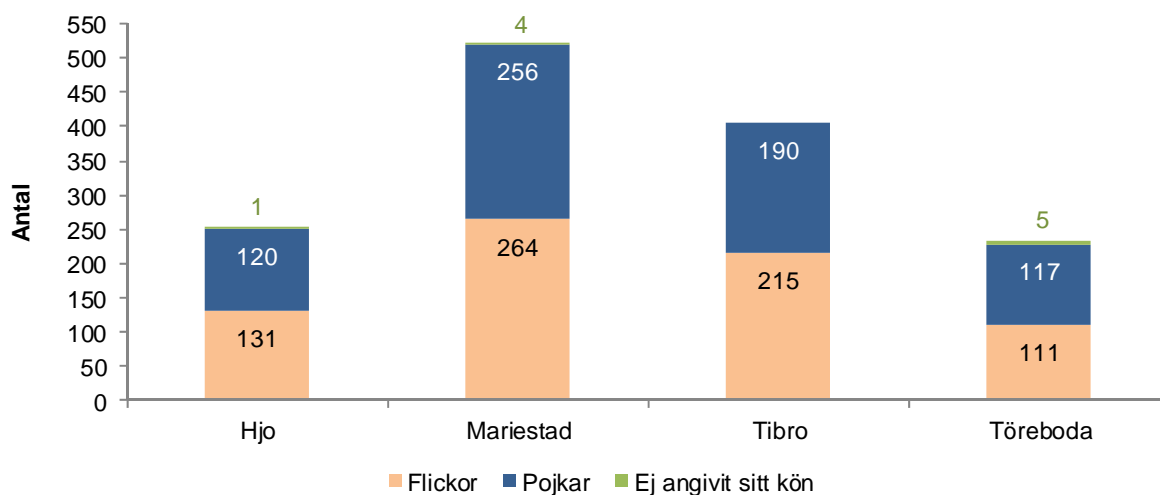

Diagram A. Elever som har deltagit i undersökningen fördelat på kön. Antal.

Den kommun som hade minst antal elever var Töreboda där 233 elever deltog i undersökningen och den kommunen som hade störst elevantal var Mariestad med 524 deltagande elever.

Lästips

Den här rapporten börjar med en sammanfattning av resultaten från de fem kommunerna. Därefter följer ett kapitel om varje kommun. I de kapitlen finns också några av alla kommentarer som elever och lärare skrivit. Sedan följer ett kapitel som kallas "Fyra kommuner tillsammans" och som innehåller en gemensam analys för alla de deltagande kommunerna. För den mer forskningsintresserade läsaren kommer sist i rapporten ett kapitel om undersökningens metod och genomförande.

För den läsare som kortfattat vill få en överblick över rapportens resultat är det lämpligt att läsa sammanfattningen på nästföljande sidor.

Ett annat sätt att tillgodogöra sig rapporten är att läsa om den kommun som man är särskilt intresserad av samt det omnämnda kapitlet "Fyra kommuner tillsammans".

Sammanfattning

Undersökningen genomfördes i vecka 39 och 40 år 2013 i Hjo, Mariestad, Tibro och Töreboda. Sammanlagt medverkade 1 414 elever i år 3, 6 och 9 samt elever i år 2 på gymnasiet i Tibro i undersökningen.

Generellt sett fanns det stora skillnader mellan årskurserna och mellan de olika kommunerna. Här sammanfattas resultaten för eleverna i år 3, 6 och 9 i alla fyra kommunerna. För resultat om gymnasieeleverna i Tibro hänvisas till kommunens kapitel.

Skolmaten

Överlag åt de flesta eleverna av skolmaten de flesta dagarna i veckan. När eleverna i år 9 i grundskolan inte åt skollunch var alternativet att inte äta något alls, köpa något i skolcafeterian eller köpa pizza, hamburgare, korv, kebab eller liknande.

Det var 72 % av eleverna i år 3 som tyckte att skolmaten ofta var bra, med ofta åsyftas 3–5 gånger i veckan. I år 6 tyckte 40 % och i år 9 tyckte 25 % att maten ofta smakade bra.

Eleverna i år 3 var bäst på att ofta äta av salladsbuffén. Bland dem fanns också den största andelen elever som var nöjda med salladsbuffén, 70 %. I år 6 var 36 % och i år 9 var 47 % nöjda med salladsbuffén.

Miljön

En viktig del av upplevelsen av skolmåltiden är miljön i skolrestaurangen. Närmare två tredjedelar av eleverna tyckte att miljön var bra. I år 3 tyckte 75 %, i år 6 tyckte 63 % och i år 9 tyckte 49 % att miljön var bra.

I ytterligare frågor om miljön framgår att framför allt de yngsta eleverna tyckte att skolrestaurangen var trivsamt, luktade gott, att den var rent och fräscht, men också att den var trång och bullrig. Mycket få elever upplevde att de fick sitta ensamma och äta fast de inte ville det. En majoritet av eleverna tyckte också att de hade gott om tid att äta.

Till miljön hör också måltidspersonalens bemötande. En majoritet var nöjda med deras bemötande. I år 3 var 89 % nöjda. I år 6 var 61 % nöjda och i år 9 var 45 % nöjda.

Påverkansmöjligheter

På allt fler skolor finns det matråd där eleverna får vara med och framföra sina åsikter, vilket säkerligen också är betydelsefullt för elevernas uppfattning om skolmåltiden.

Det var framför allt eleverna i år 3 och 6 som tyckte att de kunde påverka skolmåltiden mycket. Det var 46 % av eleverna i år 3, 49 % av eleverna i år 6 och 28 % av eleverna i år 9.

Helhetsintrycket

Svaren på dessa fem redovisade frågor har förts samman till ett index som mäter om eleverna har ett bra eller dåligt helhetsintryck av skolmåtiden. Det var eleverna i år 3 som hade det bästa helhetsintrycket, 76 %. Därefter kom eleverna i år 6 (48 %) och sedan eleverna i år 9 (28 %).

Elevernas matvanor

Eleverna fick också svara på några frågor om sina matvanor. Överlag minskade elevernas goda matvanor med den ökande åldern. Andelen elever som åt frukost och frukt varje dag minskade och elevernas dåliga matvanor ökade med åldern. Eleverna drack läsk och åt godis oftare.

Ur ett folkhälsoperspektiv kan inte nog understrykas hur viktig en näringsriktig skolmat är för elevernas hälsa. Ur ett inlärningsperspektiv är goda matvanor, däribland skolmåtiden, bland barn och unga väsentlig för att nå de studieresultat som både skola och samhälle anser är eftersträvansvärda.

Hjo kommun

Överlag var det eleverna i år 3 som bäst uppskattade skolmåltiden, både när det gällde mat och miljö, men några positiva förändringar har skett bland eleverna sedan undersökningen 2010. De yngsta eleverna tyckte fortfarande bäst om skolmaten. Med åldern minskade andelen elever som tyckte att skolmaten ofta var god. Det var sammanlagt 66 % som tyckte att skolmaten var god minst 3 gånger i veckan. Det var också eleverna i år 3 som ofta tyckte att maten var fint upplagd (92 %) och ofta åt sig mätta (92 %). Eleverna i år 3 var bäst på att äta grönsaker från salladsbuffén (79 %). Eleverna i år 3 var oftast nöjda med salladsbuffén (74 %). Nästan alla elever i år 6 och år 9 åt skollunch de flesta skoldagarna. För niondeklassarnas del hade en signifikant ökning skett. När eleverna i år 9 inte åt skollunch avstod 12 % från att äta något och 44 % åt hemma.

En majoritet av eleverna var nöjda med skolrestaurangen som miljö (70 %). Totalt sett tyckte 81 % att den var trivsamt. Det var 65 % som tyckte att skolrestaurangen luktade gott samt att den var ren och fräsch. Andelen elever som tyckte att det var trångt och bullrigt hade ökat signifikant, utom bland eleverna i år 6 när det gällde bullret. Endast ett fåtal elever upplevde att de fick sitta ensamma och äta fast de inte ville det, 2–5 % beroende på ålder. Flertalet elever tyckte att de hade gott om tid att äta. Eleverna var nöjda med måltidspersonalens bemötande, sammanlagt var det 60–90 %. Det var flest elever i år 3 och 6 som tyckte att de kunde påverka skolmåltiden, 46 och 44 %.

En sammanräkning visar att andelen elever som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden var på samma nivå som förra mätningen. Det var 80 % av eleverna i år 3, 49 % av eleverna år 6 och 41 % av eleverna i år 9 som hade ett gott helhetsintryck av skolmåltiden.

Elevernas goda matvanor var ungefär som tidigare, men fortfarande minskade de goda matvanorna som att äta frukt och frukost med åldern. De dåliga matvanorna med läskdrickande hade minskat i år 3 och att äta godis, chips och liknande hade ökat i år 3 och 9.

Den här undersökningen har genomförts år 2007, 2010 och 2013 i Hjo kommun. Vid alla tre undersökningstillfällena har enkäten delats ut till elever i år 3, 6 och 9.

I Hjo delades 260 enkäter ut. Totalt har 252 elever från år 3, 6 och 9 svarat. Det innebär att andelen svarande elever var 97 %, vilket är ett mycket bra resultat. I diagram 1 visas antalet svar fördelat på de tre årskurserna. En elev hade antingen inte angett sitt kön eller årskurs. I bilaga 1 finns enkäten i sin helhet.

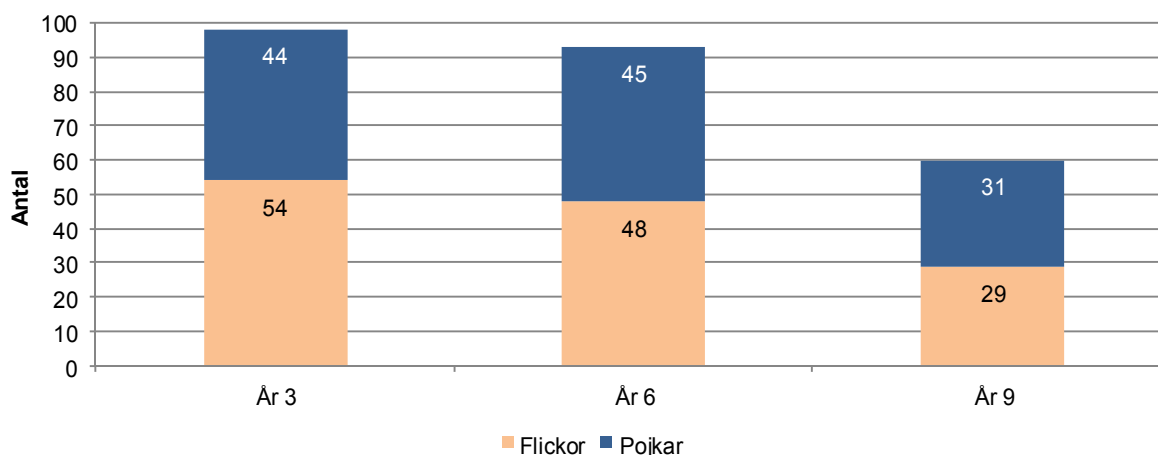

Diagram 1. Hur många flickor och pojkar som svarade. Antal.

Vad tyckte eleverna om skollunchen? Hur ofta åt de av salladsbuffén och vad tyckte de bland annat om måltidspersonalens bemötande? Har det skett några förändringar mellan de olika undersökningstillfällena och vilka i så fall? Det är några av de frågor som kommer att besvaras i det här kapitlet.

Nästan alla åt i skolan

Den första frågan som är angelägen att få svar på är hur många av eleverna i år 6 och 9 som vanligtvis åt skollunch. De kunde välja mellan svarsalternativen ”5 dagar”, ”4 dagar”, ”3 dagar”, ”2 dagar”, ”1 dag” och ”Sällan eller aldrig”. De flesta eleverna åt för det mesta skollunch. I diagram 2 visas andelen som svarat att de åt i skolrestaurangen 4–5 dagar i veckan fördelade på årskurs.

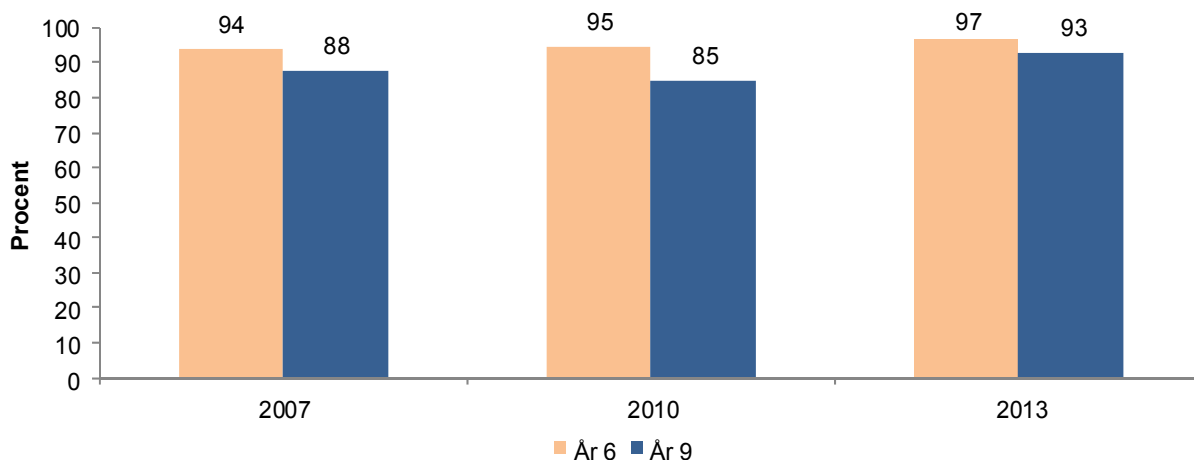

Diagram 2. Elever som ofta åt skollunch, år 6 och 9. Procent.

År 2013 var det en signifikant (statistiskt säkerställda skillnad) större andel elever i år 9 som åt skollunch 4–5 dagar i veckan jämfört med år 2010. Nästan alla elever i år 6 och 9 åt skollunch 4–5 dagar i veckan. Sammanlagt var det 3 elever i år 6 (4 elever år 2010) och 4 elever i år 9 (15 elever år 2010) som åt skollunch 3 dagar i veckan eller mer sällan.

Hur ordnade eleverna i år 9 sin lunch när de inte åt i skolrestaurangen? Eleverna fick ta ställning till fem olika svarsalternativ och de kunde markera flera svar, se diagram 3.

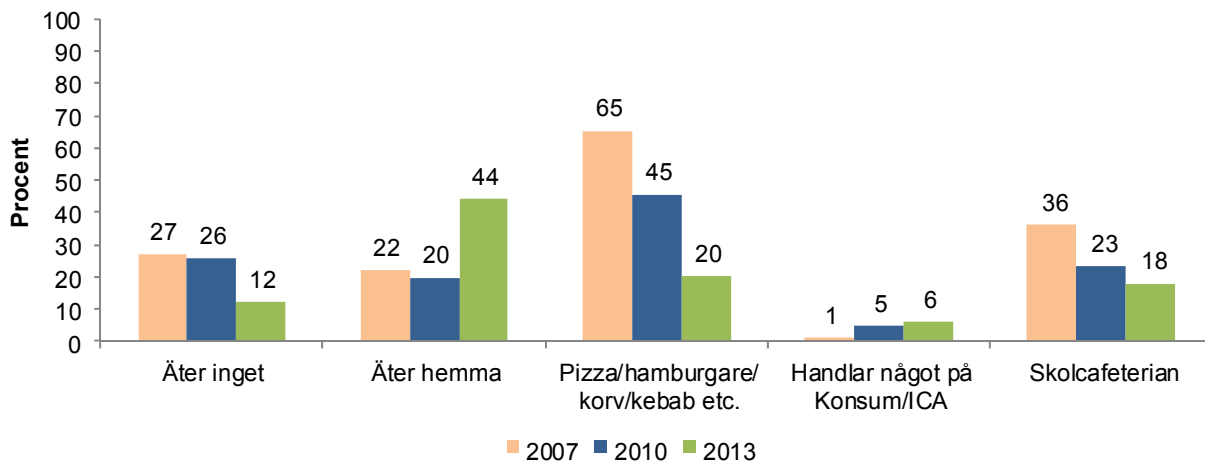

Diagram 3. Hur eleverna i år 9 ordnade lunch när de inte åt i skolrestaurangen. Procent.

År 2013 hade andelen elever i år 9 som inte åt något minskat signifikant jämfört med år 2010. Drygt två femtedelar av eleverna i år 9 valde att äta hemma istället. En femtedel köpte pizza, hamburgare eller liknande och en femtedel köpte något i skolcafeterian i stället.

De yngsta eleverna tyckte fortfarande bäst om skolmaten

De flesta eleverna åt alltså skollunch, men vad tyckte de om maten? Eleverna fick svara på hur ofta de tyckte att skolmaten smakade bra. De kunde svara "Alltid", "3-4 gånger i veckan", "1-2 gånger i veckan" eller "Aldrig".

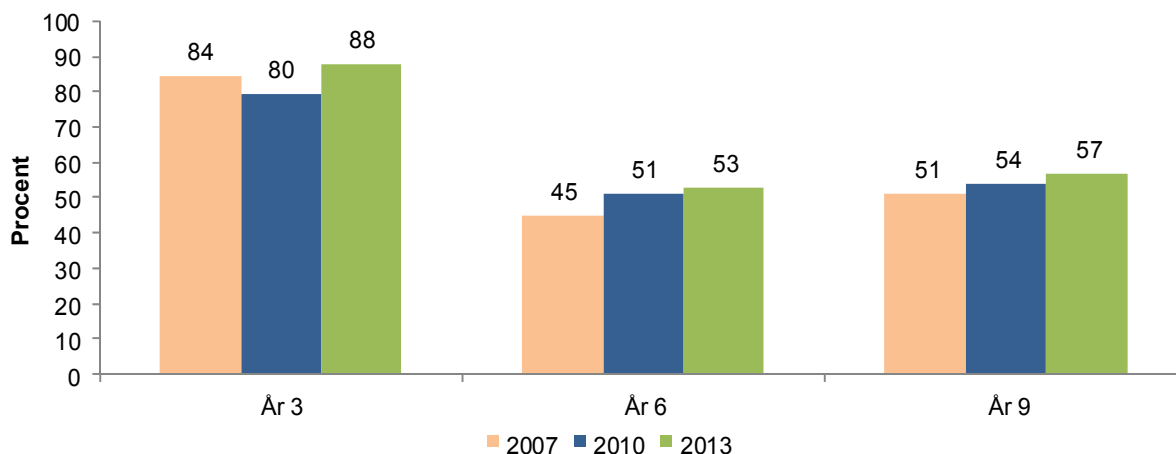

Diagram 4. Elever som ofta tyckte att skolmaten smakade bra. Procent.

I diagram 4 visas hur många som tyckte att skolmaten ofta smakade bra, det vill säga alltid eller 3-4 gånger i veckan. Andelen som tyckte att skolmaten ofta smakade bra minskade för varje årskurs. Däremot har andelen i år 3 som ofta tyckte om skolmaten ökat signifikant sedan år 2010. Ökningarna från år 2007 till 2013 i år 6 och 9 är inte signifikanta. Nästan alla elever i år 3 och drygt hälften av eleverna i år 6 och år 9 tyckte att skolmaten ofta smakade bra.

Alla elever fick ta ställning till två påståenden om skolmaten; om den var fint upplagd och såg god ut samt om de åt sig mätta. Också här kunde de svara "Alltid", "3-4 gånger i veckan", "1-2 gånger i veckan" eller "Aldrig". Svaren visade signifikanta skillnader mellan eleverna i de olika årskurserna. För överskådlighetens skull visar diagram 5 och 6 andelen elever som svarat ofta, det vill säga "Alltid" eller "3-4 gånger i veckan".

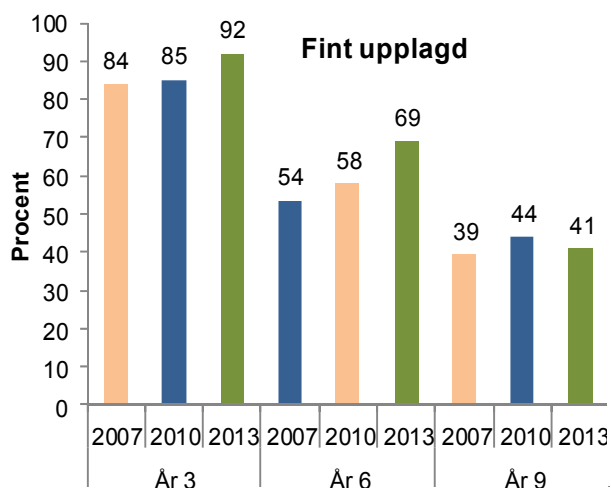

Diagram 5. Elever som ofta tyckte att maten var fint upplagd. Procent.

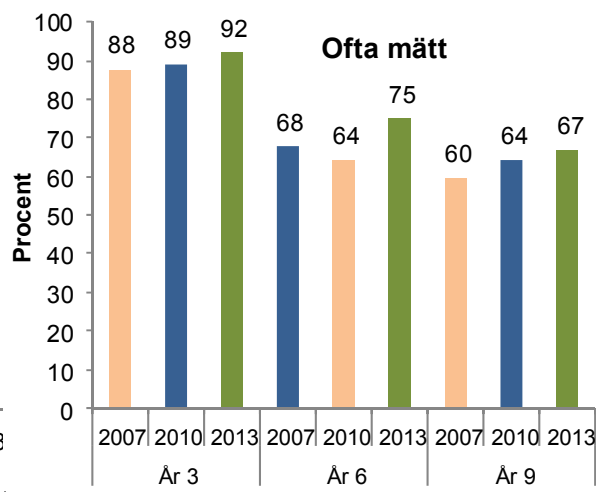

Diagram 6. Elever som ofta åt sig mätta. Procent.

När det gäller *matens uppläggning* var det fler i år 6 som tyckte att maten ofta var fint upplagd, jämfört med år 2010. Skillnaden är signifikant. Nästan alla elever i år 3, två tredjedelar av eleverna i år 6, två femtedelar av eleverna i år 9 tyckte att maten var fint upplagd.

År 2013 var det signifikant fler i år 6 som *ofta åt sig mätta*. I år 3 tyckte nästan alla att de ofta åt sig mätta. Med åldern minskade andelen som ofta åt sig mätta. I år 6 var det tre fjärdedelar och i år 9 var det två tredjedelar som ofta åt sig mätta.

Treorna åt ofta grönsaker från salladsbuffén

I skolrestaurangerna finns en salladsbuffé där eleverna kan ta olika grönsaker till maten. Hur ofta åt eleverna grönsaker från salladsbuffén? De kunde även på den här frågan svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". I diagram 7 redovisas andelen som ofta åt av salladsbuffén, det vill säga 3–5 dagar i veckan.

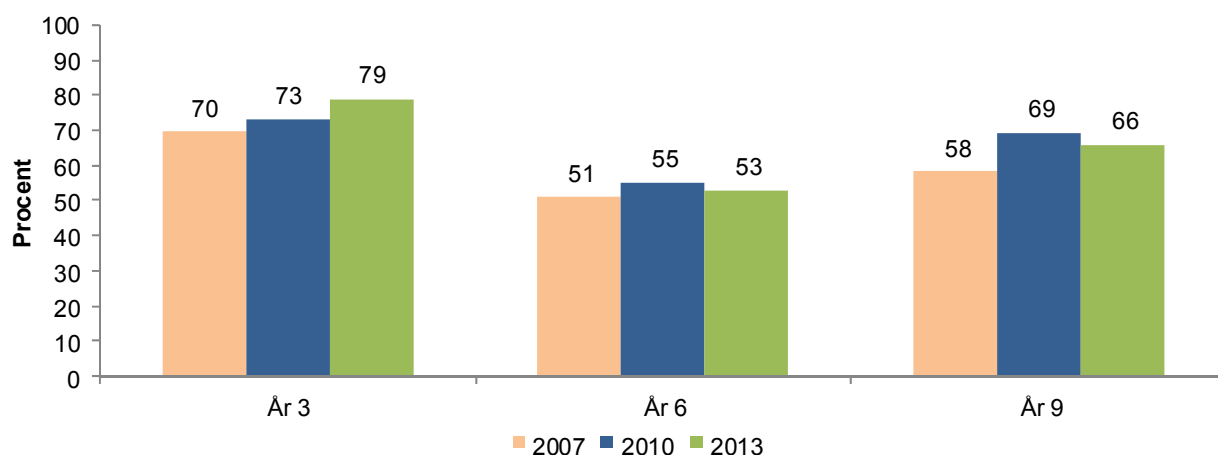

Diagram 7. Elever som ofta åt av salladsbuffén. Procent.

Skillnaderna mellan år 2010 och 2013 är inte signifikanta. Däremot är skillnaderna i år 3 mellan undersökningstillfällena 2007 och 2013 signifikanta. Det innebär att allt fler av de yngsta eleverna äter ofta grönsaker från salladsbordet. År 2013 var det 79 % av eleverna i år 3, i år 6 var det 53 %, i år 9 var det 66 % som ofta åt grönsaker från salladsbuffén. Vid alla undersökningstillfällena var det fler flickor än pojkar som ofta åt grönsaker från salladsbuffén.

Alla fick också svara på hur nöjda de var med salladsbuffén. De hade fem svarsalternativ att välja mellan: ”Mycket nöjd”, ”Nöjd”, ”Varken nöjd eller missnöjd”, ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd”, se diagram 8.

Diagram 8. Hur nöjda eleverna var med salladsbuffén. Procent.

De största förändringarna sedan undersökningen år 2010 är att färre elever i år 9 (51 % jämfört med 29 %) var nöjda med salladsbuffén, Skillnaderna är signifikanta. För år 3 och 6 har inga större förändringar skett. Det var tre fjärdedelar av eleverna i år 3 samt cirka en tredjedel av eleverna i år 6 och 9 som ofta var nöjda med salladsbuffén. Det fanns inga större skillnader mellan könen.

En majoritet av eleverna uppskattade skolrestaurangen som miljö

I enkäten fanns flera frågor som handlade om miljön i skolrestaurangen och själva matsituationen. En fråga var om miljön som helhet. Eleverna kunde svara att de tyckte att miljön var ”Mycket bra”, ”Bra”, ”Varken bra eller dålig”, ”Dålig” eller ”Mycket dålig”, se diagram 9.

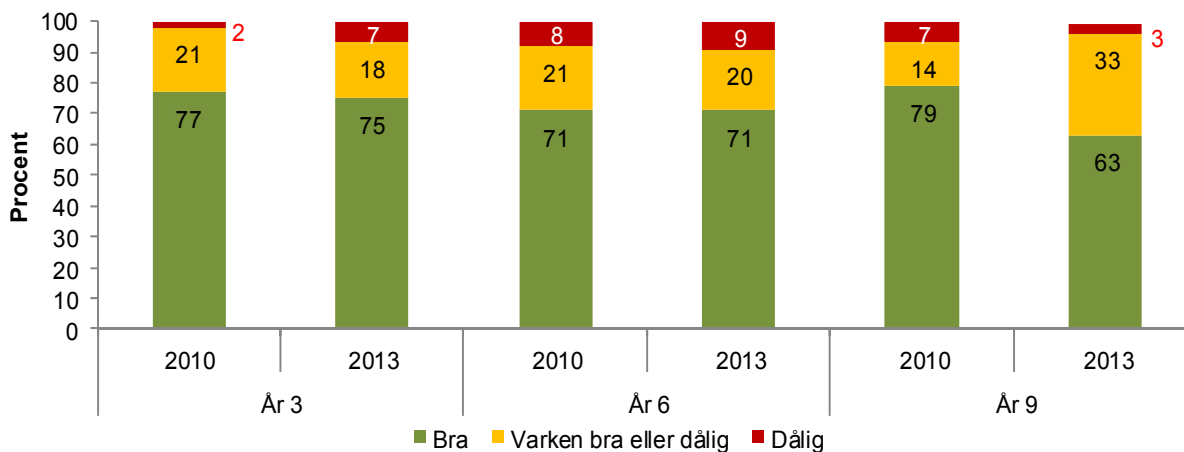

Diagram 9. Vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen. Procent.

Svaren visar signifikanta skillnader mellan de olika undersökningstillfällena för år 9. I år 9 hade andelen som tyckte att miljön var bra minskat. För år 3 och 6 var siffrorna så gott som oförändrade jämfört med de olika undersökningstillfällena. I år 3 och 6 tyckte tre fjärdedelar och i år 9 knappt två tredjedelar att miljön var bra.

Eleverna fick också ta ställning till ytterligare påståenden om miljön i skolrestaurangen. Först följer resultaten av två påståenden om hur ofta eleverna fick sitta ensamma och äta, fast de inte ville och hur ofta de hade gott om tid att äta. För överskådlighetens skull visar diagram 10 och 11 andelen elever som svarat ”Alltid” eller ”3–4 gånger i veckan”.

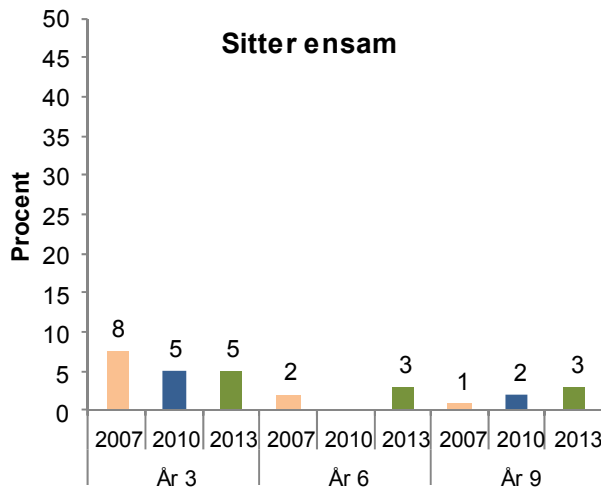

Diagram 10. Elever som ofta fick sitta ensamma och äta. Procent.

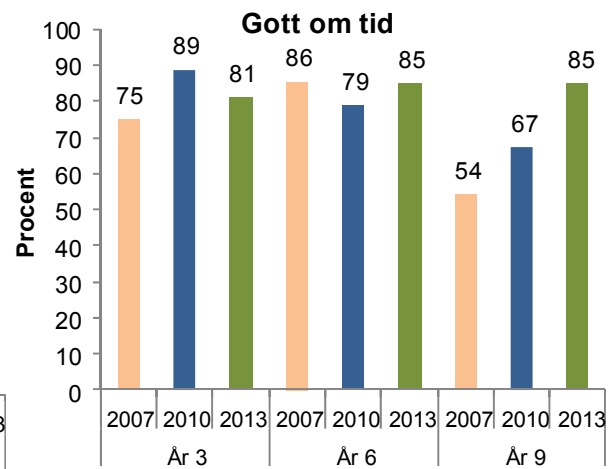

Diagram 11. Elever som ofta hade gott om tid att äta. Procent.

Det var överlag få elever som fick *sitta ensamma* och äta fast de inte ville det. Inga större förändringar hade skett mellan undersökningstillfällena. Totalt fick 10 elever ofta sitta ensamma fast de inte ville det. År 2010 var det 6 grundskoleelever som fick sitta ensamma.

Om eleverna tyckte att de har *gott om tid* att äta är både en schemafråga och en fråga om upplevelse. Det fanns en signifikant skillnad mellan år 2010 och 2013. År 2013 tyckte fler elever i år 9 att de hade gott om tid att äta. I år 3 tyckte fyra femtedelar, i år 6 och 9 tyckte drygt fyra femtedelar av eleverna att de hade gott om tid att äta.

Eleverna fick ta ställning till fem påståenden som mer hade med den fysiska miljön att göra. Två påståenden handlade om hur ofta eleverna tyckte att det var rent och fräscht i skolrestaurangen och det andra om hur ofta de tyckte att det luktade gott, se diagram 12 och 13.

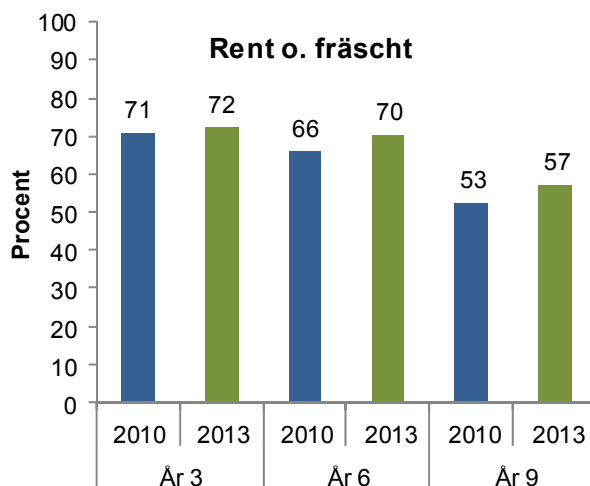

Diagram 12. Elever som ofta tyckte att det var rent och fräscht i skolrestaurangen. Procent.

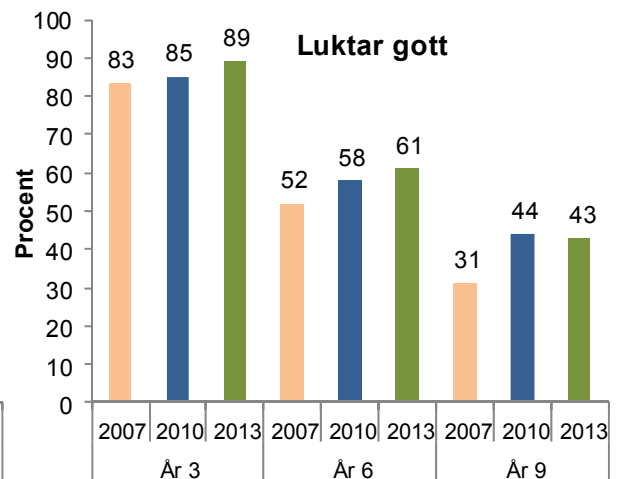

Diagram 13. Elever som ofta tyckte att det luktade gott. Procent.

Jämfört med år 2010 hade inga större förändringar skett när det gällde andelen elever som tyckte att det var *rent och fräscht*. Närmare tre fjärdedelar av eleverna i år 3, drygt två tredjedelar av eleverna i år 6 och drygt hälften av eleverna i år 9 tyckte att det ofta var rent och fräscht.

Inga större förändringar hade heller skett när det gällde om det *ofta luktade gott* i skolrestaurangen. Nästan alla elever i år 3, knappt två tredjedelar i år 6 och drygt två femtedelar av eleverna i år 9 tyckte att det ofta luktade gott.

Tre påståenden handlade om hur ofta eleverna tyckte att det var trångt i skolrestaurangen, hur ofta de tyckte att det var bullrigt och hur ofta de tyckte att det var trivsamt, se diagram 14, 15 och 16.

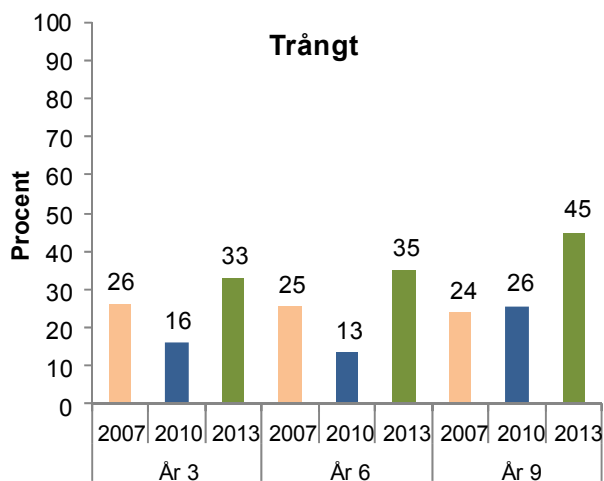

Diagram 14. Elever som ofta tyckte att det var trångt i skolrestaurangen. Procent.

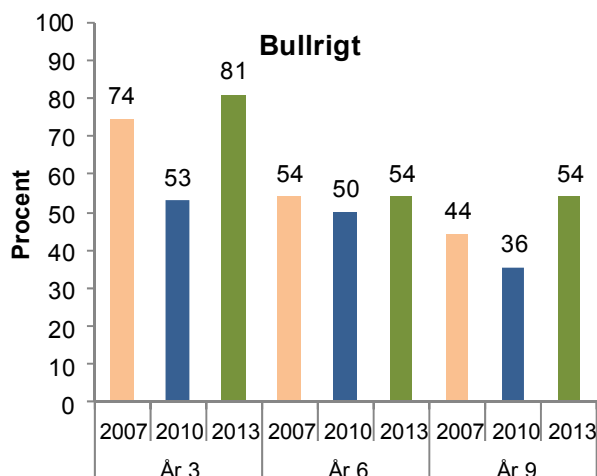

Diagram 15. Elever som ofta tyckte att det var bullrigt. Procent.

Diagram 14 visar signifikanta öknings för alla elever jämfört med år 2010. I år 3 och 6 tyckte en tredjedel och i år 9 tyckte närmare hälften att det ofta var *trångt*.

När det gäller bullret har två större skillnader skett sedan förra undersökningstillfället, se diagram 15. Det var signifikant fler elever i år 3 och 9 som tyckte att det ofta var *bullrigt*. Två femtedelar eleverna i år 3, drygt hälften av eleverna i år 6 och år 9 tyckte att det var bullrigt.

Diagram 16 visar att en majoritet av eleverna tyckte att det ofta var *trivsamt* i skolrestaurangen. Jämfört med förra undersökningstillfället har inga större skillnader skett. Nästan alla elever i år 3, drygt tre fjärdedelar i år 6 och år 9 tyckte att det ofta var trivsamt i skolrestaurangen.

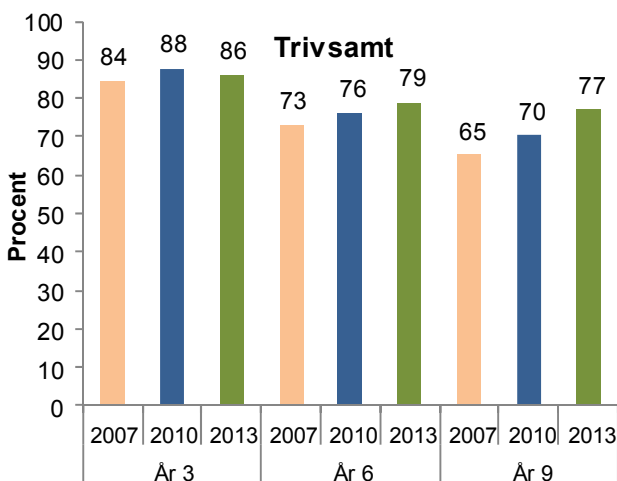

Diagram 16. Elever som ofta tyckte att det var trivsamt i skolrestaurangen. Procent.

En annan betydelsefull del i upplevelsen av skolrestaurangerna är *måltidspersonalens bemötande*. Eleverna fick frågan om hur nöjda de var med skolmåltidspersonalens bemötande och de hade fem svarsalternativ att välja mellan: "Mycket nöjd", "Nöjd", "Varken nöjd eller missnöjd", "Missnöjd" och "Mycket missnöjd", se diagram 17.

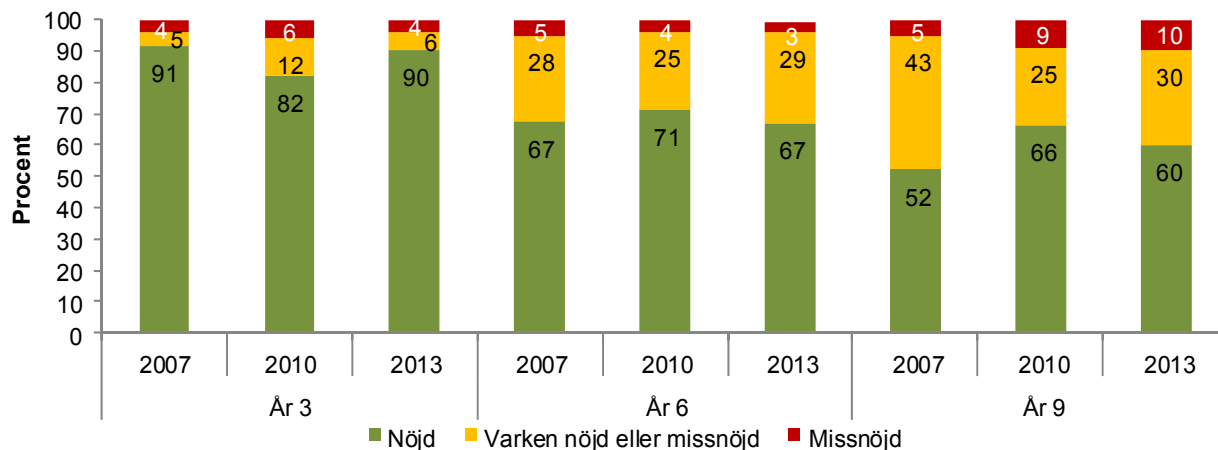

Diagram 17. Hur nöjda eleverna var med personalens bemötande. Procent.

Andelen elever i år 3 som var nöjda med skolmåltidspersonalens bemötande hade ökat signifikant från 2010 till 2013. År 2013 fanns störst andel nöjda gäster bland eleverna i år 3. Minst andel nöjda elever fanns i år 9. Andelen missnöjda elever är liten oavsett årskurs. Nästan alla elever i år 3, två tredjedelar av eleverna i år 6 och år 9 var nöjda med skolmåltidspersonalens bemötande. Det fanns inga större skillnader mellan könen.

Eleverna i år 3 och år 6 kunde påverka mest

Med tanke på hur många år som eleverna går i skolan och äter skolmaten är det betydelsefullt att eleverna upplever att de kan påverka skolmåltiden, både mat och miljö. Eleverna fick svara om de kunde påverka ”Mycket”, ”Ganska mycket”, ”Varken mycket eller lite”, ”Ganska lite” eller ”Lite”, se diagram 18.

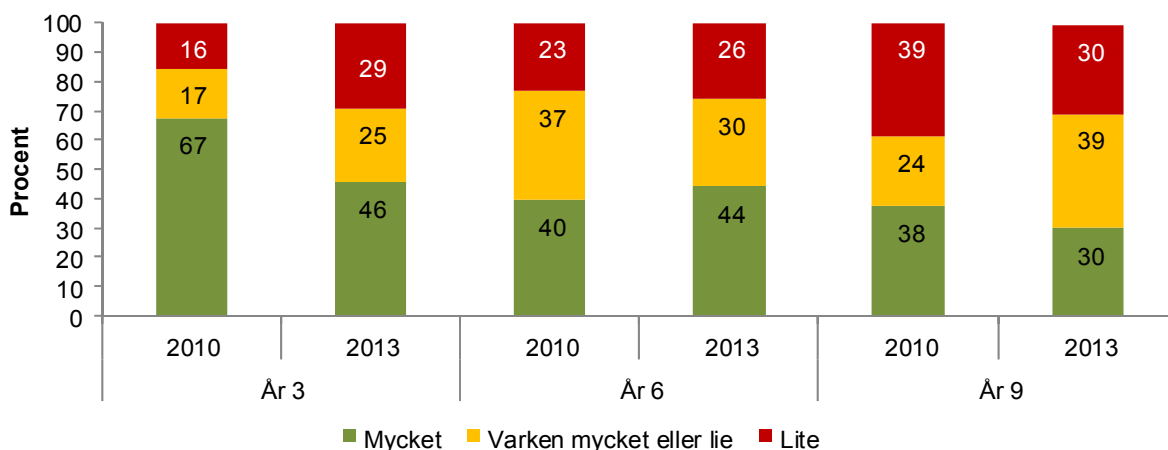

Diagram 18. Hur mycket eleverna kunde påverka skolmåltiden. Procent.

Sedan förra undersökningstillfället har en signifikant minskning skett när det gäller eleverna i år 3. Närmare hälften av eleverna i år 3 och år 6 samt knappt en tredjedel i år 9 tyckte att de kunde påverka skolmåltiden mycket.

Eleverna i år 3 hade bäst helhetsintryck av skolmåltiden

Fem frågor har valts ut för att spegla elevernas helhetsuppfattning om skolmåltiden. Det var frågorna om hur ofta eleverna tyckte att skolmaten smakade bra, hur nöjda de var med salladsbuffén, med måltidspersonalens bemötande, vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen samt hur mycket eleverna kunde påverka skolmåltiden.

Det bör dock poängteras att på en del av frågorna kunde eleverna svara "Mycket nöjd", "Nöjd", "Varken nöjd eller missnöjd", "Missnöjd" och "Mycket missnöjd". På andra frågor kunde de svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". Dessa svar har till viss del olika betydelse. De förstnämnda svarsalternativen kan sägas spegla kvalitet och de sistnämnda speglar omfattning.

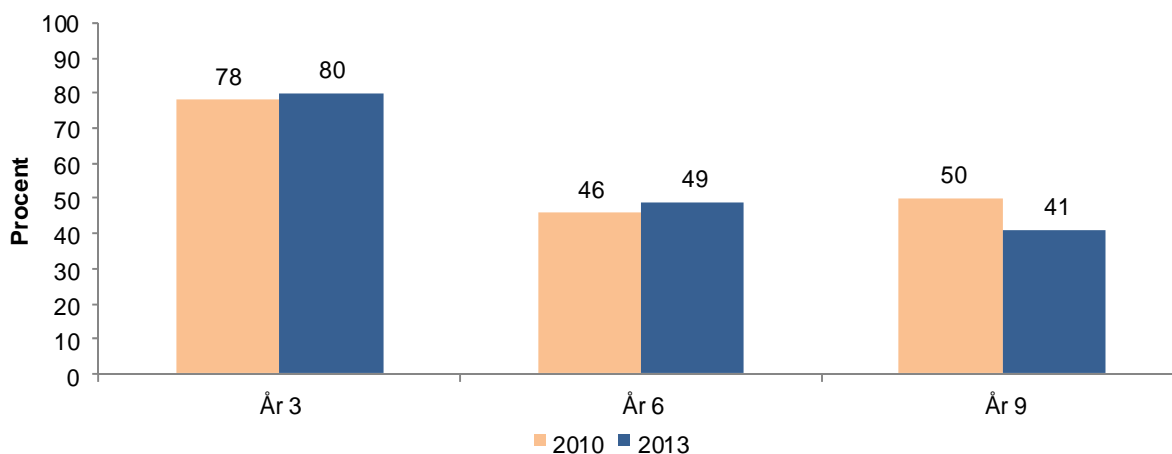

Diagram 19. Eleverna som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden. Procent.

Överlag har inga signifikanta förändringar skett sedan 2010. Fyra femtedelar av eleverna i år 3, hälften av eleverna i år 6 och två femtedelar av eleverna i år 9 hade ett gott helhetsintryck av skolmåltiden. Det fanns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan könen.

Elevernas matvanor är ungefär de samma som tidigare

Hur ser skolelevernas matvanor ut för övrigt? Äter de frukost varje dag och hur ofta äter de godis? Eleverna fick svara på fem frågor om sina matvanor under en vanlig vecka. De kunde välja mellan alternativen: "Varje dag", "5–6 dagar", "3–4 dagar", "1–2 dagar" eller "Sällan/Aldrig".

För överskådlighetens skull redovisas inte hur många som angett varje svarsalternativ, utan istället hur många som svarat att de åt frukost, lagad mat hemma och frukt varje dag samt hur många som drack läsk och åt godis 2 dagar i veckan eller mindre.

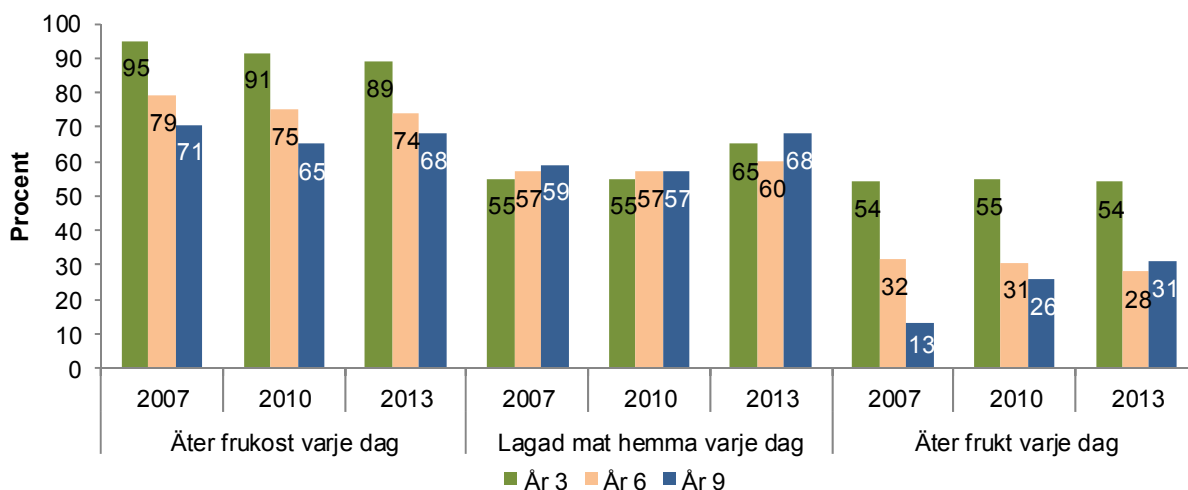

Diagram 20. Elever som åt frukost, lagad mat hemma och frukt varje dag, fördelat på årskurser. Procent.

Elevernas *frukostvanor* är i stort sett oförändrade jämfört med år 2010. För alla undersökningstillfällena gäller att andelen elever som åt frukost varje dag minskade med åldern. Nästan alla elever i år 3, tre fjärdedelar av eleverna i år 6 och två tredjedelar av eleverna i år 9 åt frukost varje dag.

Andelen elever som åt *lagad mat hemma* varje dag har inte förändrats något speciellt mellan de olika undersökningstillfällena, utom för eleverna i år 9 där andelen ökat signifikant. Två tredjedelar av eleverna åt lagad mat hemma varje dag.

När det gäller *fruktätandet* har inte heller några större skillnader skett. Drygt hälften av eleverna i år 3, knappt en tredjedel av eleverna i år 6 och år 9 åt frukt varje dag. Det var signifikant fler flickor än pojkar som åt frukt varje dag.

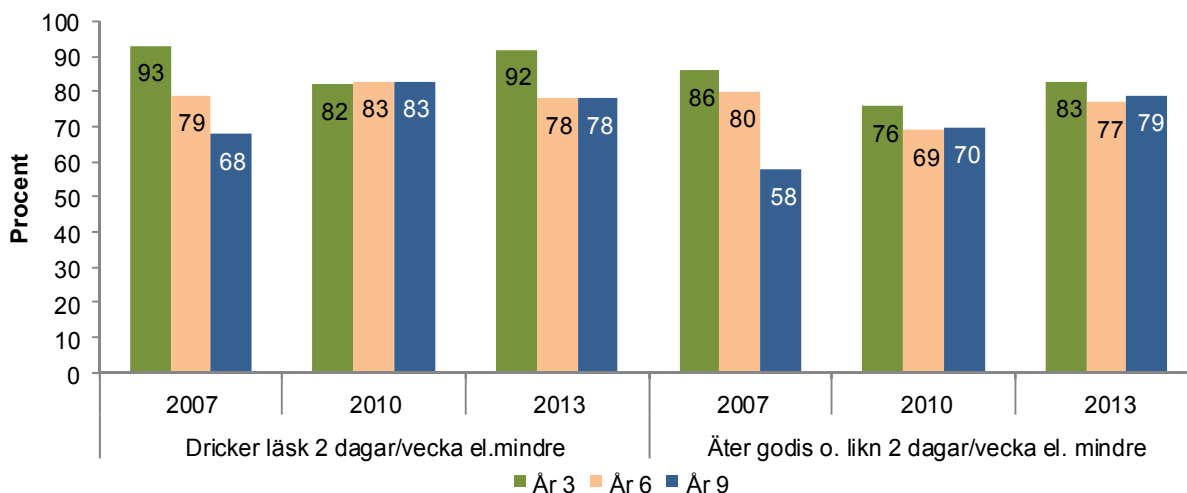

Diagram 21. Elever som drack läsk och åt godis 2 dagar i veckan eller mindre, fördelat på årskurser. Procent.

Sedan undersökningen år 2010 är det en större andel elever i år 6 som *dricker läsk* 2 dagar i veckan eller mindre. Nästan alla elever i år 3 samt tre fjärdedelar av eleverna i år 6 och 9 drack läsk två dagar i veckan eller mindre. Det var signifikant fler pojkar än flickor som drack läsk oftare än rekommendationerna.

Andelen elever i år 3 och 6 som *ät godis, chips, kakor och liknande* två dagar i veckan eller mindre hade ökat signifikant. Ungefär tre fjärdedelar av eleverna åt godis med mera två dagar i veckan eller mer sällan.

Mariestads kommun

I undersökningen deltog år 3, 6 och 9. Överlag var det eleverna i år 3 som bäst uppskattade skolmåltiden, både när det gällde mat och miljö, men några positiva förändringar har skett bland eleverna sedan undersökningen 2010. De yngsta skoleleverna tyckte fortfarande bäst om skolmaten. Med åldern minskade andelen elever som tyckte att skolmaten ofta var god. Det var sammanlagt 41 % som tyckte att skolmaten var god minst 3 gånger i veckan. Det var också eleverna i år 3 som ofta tyckte att maten var fint upplagd (84 %) och ofta åt sig mätta (82 %). Eleverna i år 3 var fortfarande bäst på att äta grönsaker från salladsbuffén (70 %), men fler elever i år 6 åt numera grönsaker. Eleverna i år 3 var oftast nöjda med salladsbuffén (66 %). Det var 89 % av eleverna i år 6 och 73 % av eleverna i år 9 åt skollunch de flesta skoldagarna. För niondeklassarnas del hade en signifikant minskning skett av andelen som inte åt skollunch. När niondeklassarna inte åt skollunch avstod 34 % från att äta något.

Eleverna i år 3 var mest nöjda med skolrestaurangen som miljö (82 %). Totalt sett tyckte 70 % att den var trivsamt. Det var 56 % som tyckte att skolrestaurangen luktade gott och 47 % som tyckte att den var rent och fräscht. Andelen elever i år 9 som tyckte att det var trångt hade ökat signifikant, medan andelen som tyckte att det var bullrigt var oförändrad. Endast ett fåtal elever upplevde att de fick sitta ensamma och äta fast de inte ville det, 1–11 % beroende på ålder. Färre elever i år 3 tyckte att de hade gott om tid att äta. Fler elever var nöjda med måltidspersonalens bemötande, 63–93 %. Det var flest elever i år 3 som tyckte att de kunde påverka skolmåltiden, 52 %.

En sammanräkning visar att andelen elever som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden ökat. Det var 78 % av eleverna i år 3, 43 % av eleverna år 6 och 31 % av eleverna i år 9 hade ett gott helhetsintryck av skolmåltiden.

Elevernas goda matvanor har förändrats i en positiv riktning, men fortfarande minskade de goda matvanorna som att äta frukt och frukost med åldern, medan de dåliga matvanorna ökade som att äta godis, chips och liknande. Läskdrickande hade ökat i år 9.

Den här undersökningen har genomförts år 2010 och 2013 i Mariestads kommun. År 2010 valde man att dela ut enkäten till elever i år 3, 6 och 9 samt år 2 på gymnasiet. År 2013 delades enkäten enbart ut till elever i år 3, 6 och 9 i kommunens skolor.

I Mariestad beräknades att 627 enkäter skulle delas ut. Totalt har 524 elever från år 3, 6 och 9 svarat på enkäten. Det var en klass på 20 elever som inga enkäter inkom från. När dessa räknas bort innebär det att andelen svarande elever var 86 %, vilket är ett mycket bra resultat. I diagram 22 visas antalet svar fördelat på de tre årskurserna. Fyra elever hade antingen inte angett sitt kön eller årskurs. I bilaga 1 finns enkäten i sin helhet.

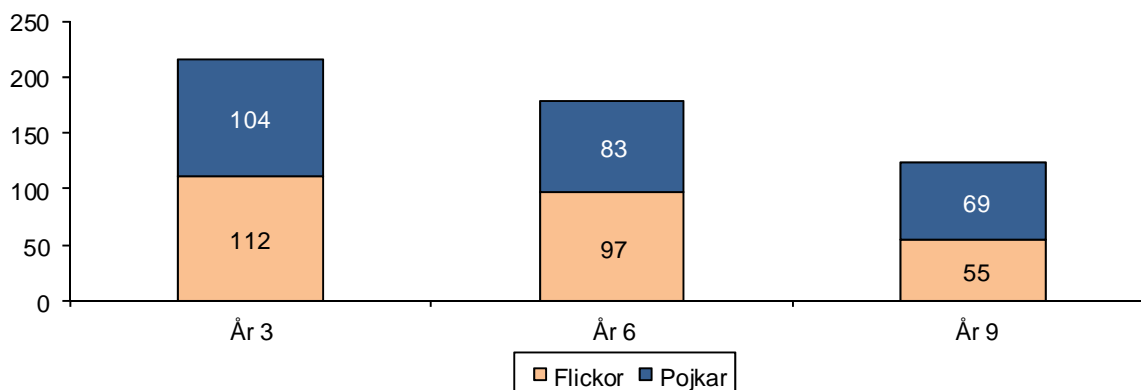

Diagram 22. Hur många flickor och pojkar som svarade. Antal.

Vad tyckte eleverna om skollunchen? Hur ofta åt de av salladsbuffén och vad tyckte de bland annat om måltidspersonalens bemötande? Har det skett några förändringar sedan år 2010 och vilka i så fall? Det är några av de frågor som kommer att besvaras i det här kapitlet.

De flesta åt i skolan

Den första frågan som är angelägen att få svar på är hur många av eleverna i år 6 och 9 i grundskolan som vanligtvis åt skollunch. De kunde välja mellan svarsalternativen ”5 dagar”, ”4 dagar”, ”3 dagar”, ”2 dagar”, ”1 dag” och ”Sällan eller aldrig”. De flesta eleverna åt för det mesta skollunch. I diagram 23 visas andelen som svarat att de åt i skolrestaurangen 4–5 dagar i veckan fördelade på årskurs.

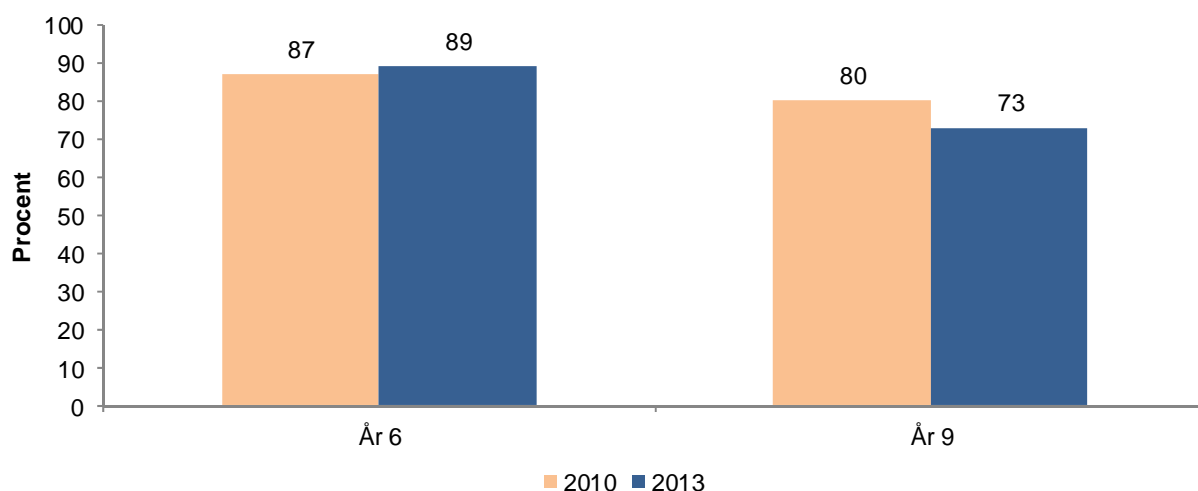

Diagram 23. Elever som ofta åt skollunch, år 6 och 9. Procent.

År 2013 var det en signifikant (statistiskt säkerställda skillnad) mindre andel elever i år 9 som åt skollunch 4–5 dagar i veckan än år 2010. Det var nio tiondelar av eleverna i år 6 och tre fjärdedelar i år 9 som åt skollunch 4–5 dagar i veckan. Sammanlagt var det 19 elever i år 6 (33 elever år 2010), det var 20 elever i år 9 (48 elever år 2010) som åt skollunch 3 dagar i veckan eller mer sällan. Det var en signifikant mindre andel flickor än pojkar som ofta åt skollunch.

Hur ordnade eleverna i år 9 sin lunch när de inte åt i skolrestaurangen? Eleverna fick ta ställning till fem olika svarsalternativ och de kunde markera flera svar, se diagram 24.

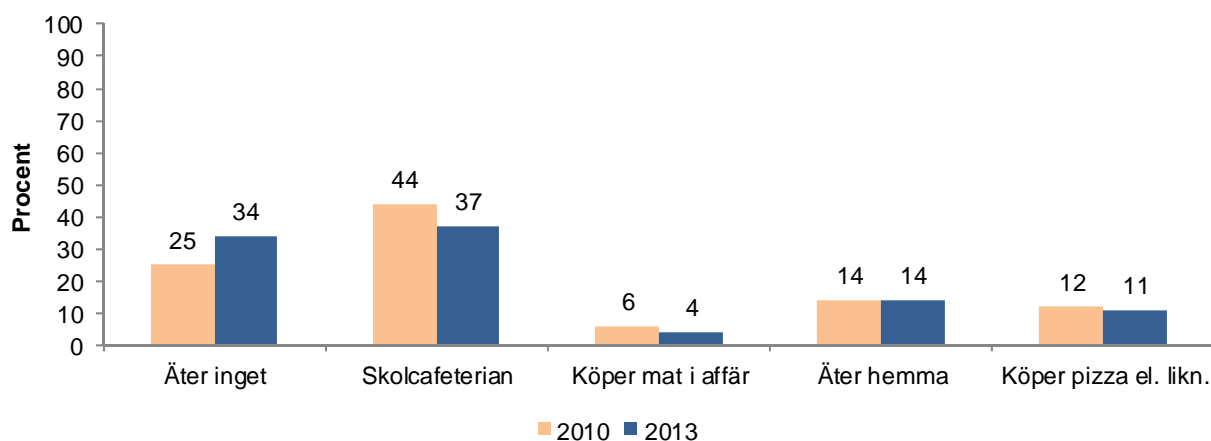

Diagram 24. Hur eleverna i år 9 ordnade lunch när de inte åt i skolrestaurangen. Procent.

År 2013 hade andelen elever som inte åt något minskat signifikant jämfört med år 2010. Det var en tredjedel av eleverna som inte åt något istället för skollunchen. En dryg tredjedel valde att äta något i skolcafeterian i stället, men en signifikant minskning hade skett från år 2010.

De yngsta tyckte fortfarande bäst om skolmaten

De flesta eleverna åt alltså skollunch, men vad tyckte de om maten? Eleverna fick svara på hur ofta de tyckte att skolmaten smakade bra. De kunde svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig".

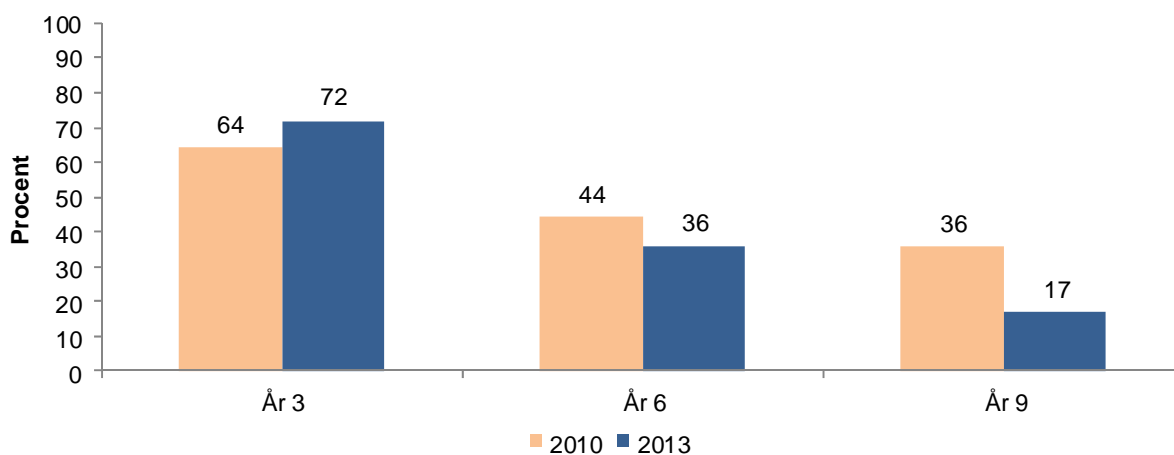

Diagram 25. Elever som ofta tyckte att skolmaten smakade bra. Procent.

I diagram 25 visas hur många som tyckte att skolmaten ofta smakade bra, det vill säga alltid eller 3–4 gånger i veckan. Andelen som tyckte att skolmaten ofta smakade bra minskade för varje årskurs. Närmare tre fjärdedelar av eleverna i år 3 tyckte att skolmaten ofta smakade bra och knappt en femtedel av eleverna i år 9 tyckte det. Alla skillnader mellan undersökningstillfällena är signifikanta. För år 3 har andelen som tyckte att skolmaten ofta var god ökat, medan den har minskat för eleverna i år 6 och 9.

Alla elever fick ta ställning till två påståenden om skolmaten; om den var fint upplagd och såg god ut samt om de åt sig mätta. Också här kunde de svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". Svaren visade signifikanta skillnader mellan eleverna i de olika årskurserna. För överskådlighetens skull visar diagram 26 och 27 andelen elever som svarat ofta, det vill säga "Alltid" eller "3–4 gånger i veckan".

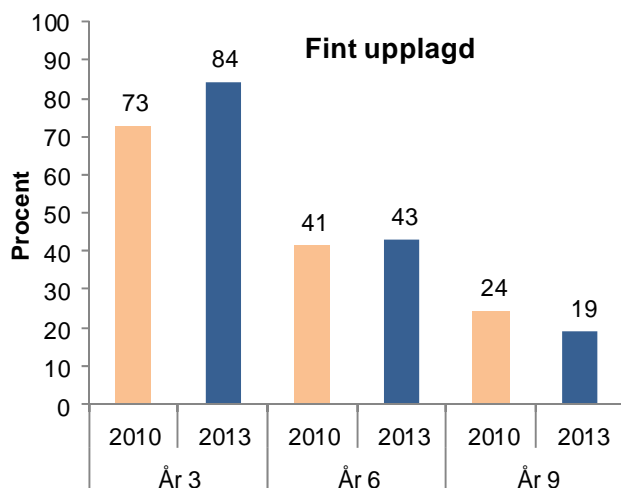

Diagram 26. Elever som ofta tyckte att maten var fint upplagd. Procent.

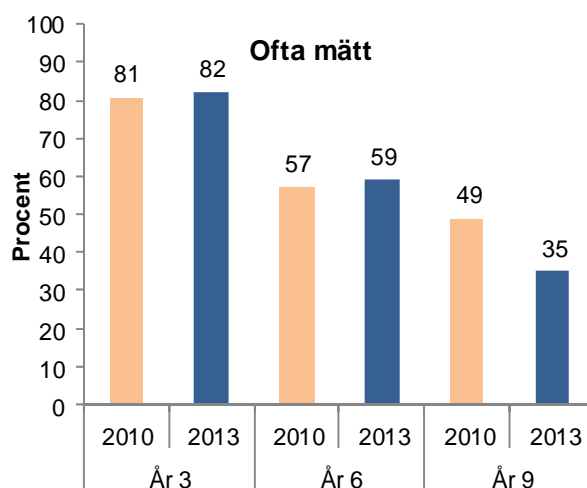

Diagram 27. Elever som ofta åt sig mätta. Procent.

När det gäller *matens uppläggning* var det fler i år 3 och färre år 9 som tyckte att maten ofta var fint upplagd, jämfört med år 2010. Siffrorna för år 6 och 9 är signifikanta. Det var drygt fyra femtedelar av eleverna i år 3, knappt hälften av eleverna i år 6 och en femtedel i år 9 som tyckte att maten var fint upplagd.

I år 3 tyckte fyra femtedelar att de ofta *åt sig mätta*. Med åldern minskade andelen som ofta åt sig mätta och i år 9 var det en tredjedel som ofta åt sig mätta. Den enda förändringen mellan undersökningstillfällena är i år 9. År 2010 var det 49 % som ofta åt sig mätta och år 2013 var det 35 %. Skillnaden är signifikant.

Treorna åt ofta grönsaker från salladsbuffén

I skolrestaurangerna finns en salladsbuffé där eleverna kan ta olika grönsaker till maten. Hur ofta åt eleverna grönsaker från salladsbuffén? De kunde även på den här frågan svara "Alltid", "3-4 gånger i veckan", "1-2 gånger i veckan" eller "Aldrig".

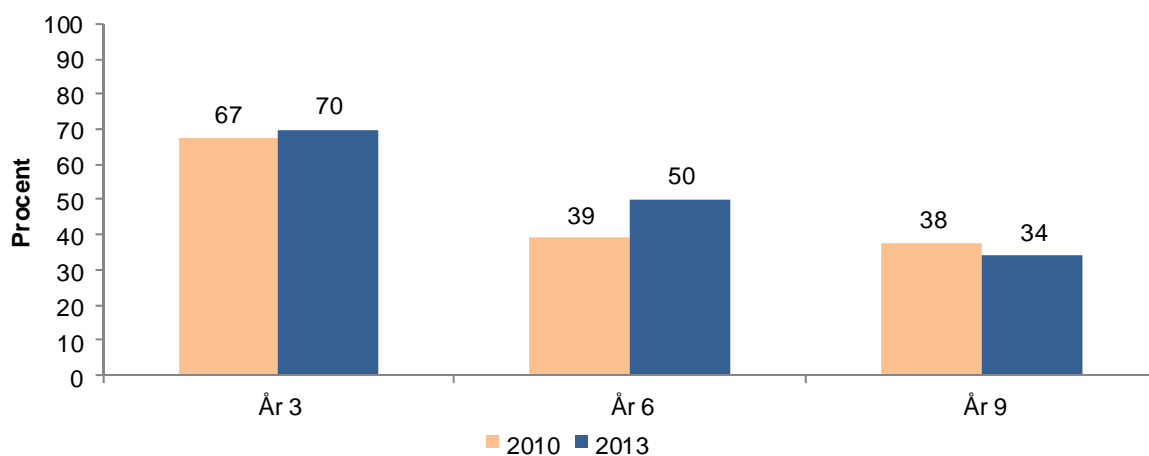

Diagram 28. Elever som ofta åt av salladsbuffén. Procent.

För eleverna i år 6 hade en signifikant ökning skett från år 2010 till år 2013, se diagram 41. De andra skillnaderna är inte signifikanta. År 2013 var det 70 % av eleverna i år 3 som ofta åt grönsaker från salladsbuffén. I år 6 hade andelen ökat från 39 % till 50 % mellan undersökningstillfällena. I år 9 var

det 34 % som ofta åt grönsaker från salladsbuffén. Både år 2010 och 2013 var det fler flickor än pojkar som ofta åt grönsaker från salladsbuffén.

Alla fick också svara på hur nöjda de var med salladsbuffén. De hade fem svarsalternativ att välja mellan: ”Mycket nöjd”, ”Nöjd”, ”Varken nöjd eller missnöjd”, ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd”, se diagram 29.

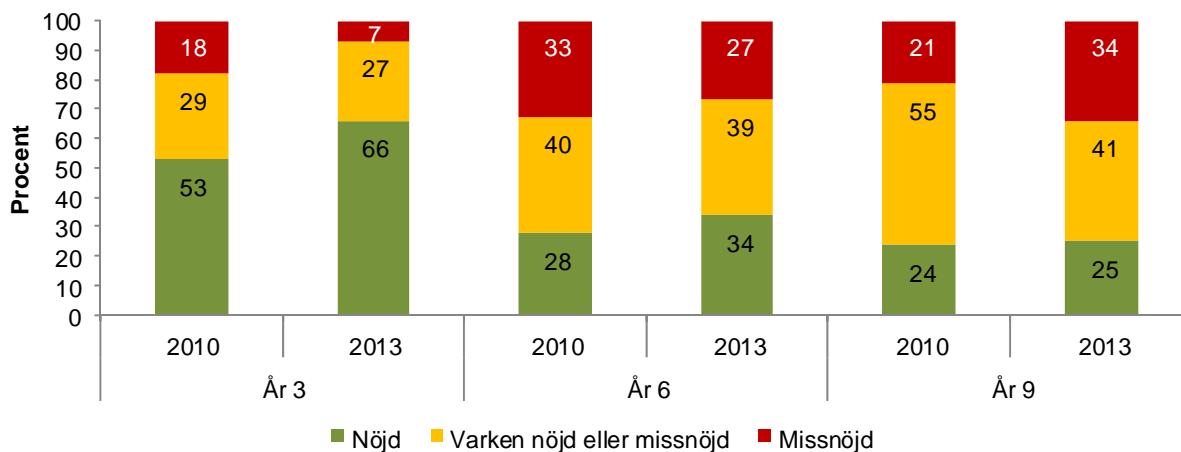

Diagram 29. Hur nöjda eleverna var med salladsbuffén. Procent.

De största förändringarna sedan undersökningen år 2010 är att fler elever i år 3 (66 % jämfört med 53 %) och år 6 (34 % jämfört med 28 %) var nöjda med salladsbuffén, Skillnaderna är signifikanta. För år 9 har inga större förändringar skett. En fjärdedel i år 9 var nöjda med salladsbuffén. Det fanns inga större skillnader mellan könen.

Eleverna i år 3 uppskattade mest skolrestaurangen som miljö

I enkäten fanns flera frågor som handlade om miljön i skolrestaurangen och själva matsituationen. En fråga var om miljön som helhet. Eleverna kunde svara att de tyckte att miljön var ”Mycket bra”, ”Bra”, ”Varken bra eller dålig”, ”Dålig” eller ”Mycket dålig”, se diagram 30.

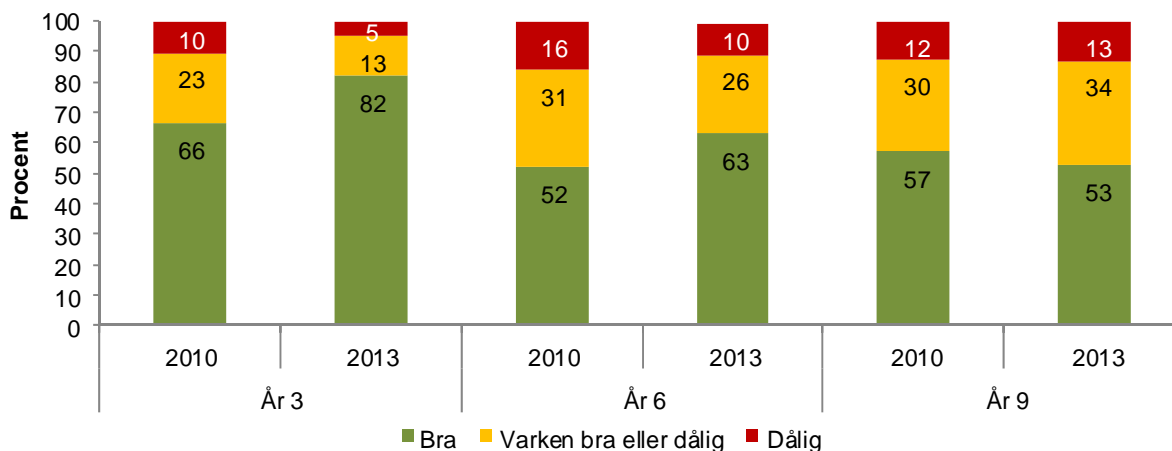

Diagram 30. Vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen. Procent.

Svaren visar signifikanta skillnader mellan år 3 och 6 vid de olika undersökningstillfällena. I år 3 och 6 hade andelen som tyckte att miljön var bra ökat. För år 9 var siffrorna så gott som oförändrade jämfört med de olika undersökningstillfällena. I år 3 tyckte fyra femtedelar, i år 6 tyckte två

tredjedelar och i år 9 tyckte hälften att miljön var bra. Överlag tyckte en större andel flickor än pojkar att miljön var bra. Skillnaden är signifikant.

Eleverna fick också ta ställning till ytterligare påståenden om miljön i skolrestaurangen. Först följer resultaten av två påståenden om hur ofta eleverna fick sitta ensamma och äta, fast de inte ville och hur ofta de hade gott om tid att äta. För överskådlighetens skull visar diagram 31 och 32 andelen elever som svarat ”Alltid” eller ”3–4 gånger i veckan”.

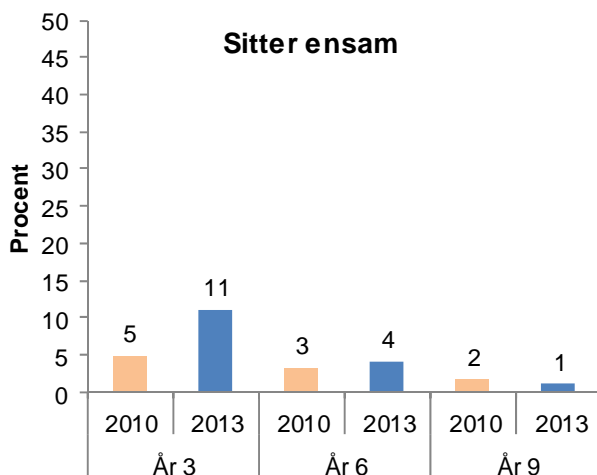

Diagram 31. Elever som ofta fick sitta ensamma och äta. Procent.

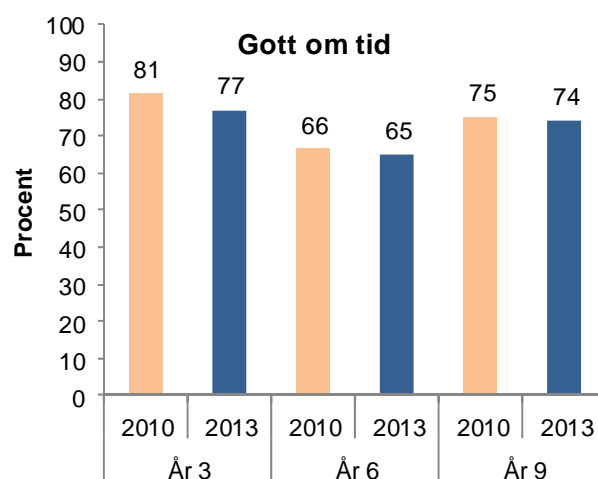

Diagram 32. Elever som ofta hade gott om tid att äta. Procent.

Det var överlag få elever som fick *sitta ensamma* och äta fast de inte ville det. I år 3 fick en signifikant större andel elever i år 3 sitta ensamma och äta. I år 6 och 9 hade inga större förändringar skett. Totalt fick 32 elever ofta sitta ensamma fast de inte ville det. År 2010 var det 20 grundskoleelever som fick sitta ensamma.

Om eleverna tyckte att de har *gott om tid att äta* är både en schemafråga och en fråga om upplevelse. Vissa förändringar har skett sedan år 2010. Den enda signifikanta förändringen är att färre elever i år 3 tyckte att de hade gott om tid att äta. I år 3 och 9 tyckte tre fjärdedelar av eleverna och i år 6 tyckte två tredjedelar av eleverna att de hade gott om tid att äta.

Eleverna fick ta ställning till fem påståenden som mer hade med den fysiska miljön att göra. Två påståenden handlade om hur ofta eleverna tyckte att det var rent och fräscht i skolrestaurangen och det andra om hur ofta de tyckte att det luktade gott, se diagram 33 och 34.

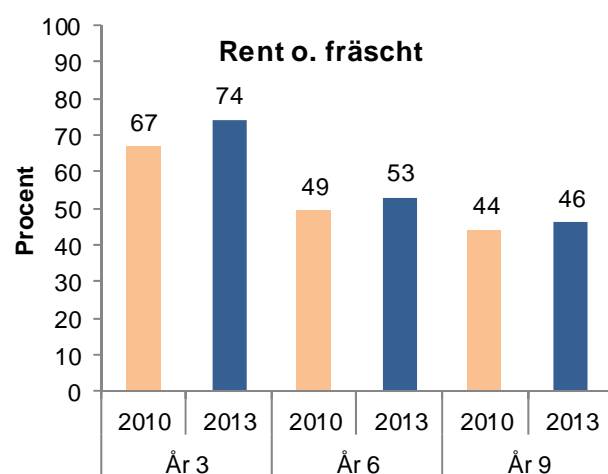

Diagram 33. Elever som ofta tyckte att det var rent och fräscht i skolrestaurangen. Procent.

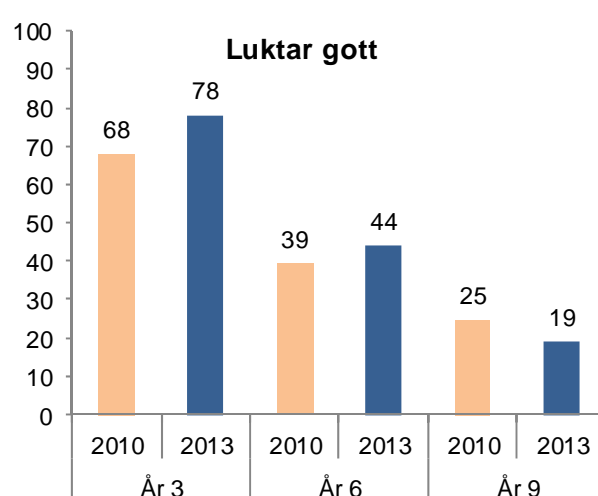

Diagram 34. Elever som ofta tyckte att det luktade gott. Procent.

Jämfört med år 2010 var det fler elever i år 3 som tyckte att det var *rent och fräscht*. Skillnaden är signifikant. Tre fjärdedelar av eleverna i år 3, drygt hälften av eleverna i år 6 och knappt hälften av eleverna i år 9 tyckte att det ofta var rent och fräscht.

Nästan tre fjärdedelar av eleverna i år 3, knappt hälften i år 6 och närmare en femtedel av eleverna i år 9 tyckte att det ofta *luktade gott*. Endast skillnader mellan undersökningstillfällena för år 3 är signifikanta.

Tre påståenden handlade om hur ofta eleverna tyckte att det var trångt i skolrestaurangen, hur ofta de tyckte att det var bullrigt och hur ofta de tyckte att det var trivsamt, se diagram 35, 36 och 37.

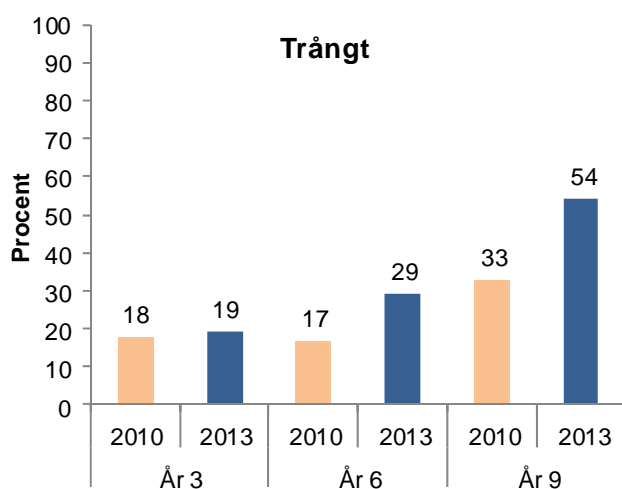

Diagram 35. Elever som ofta tyckte att det var trångt i skolrestaurangen. Procent.

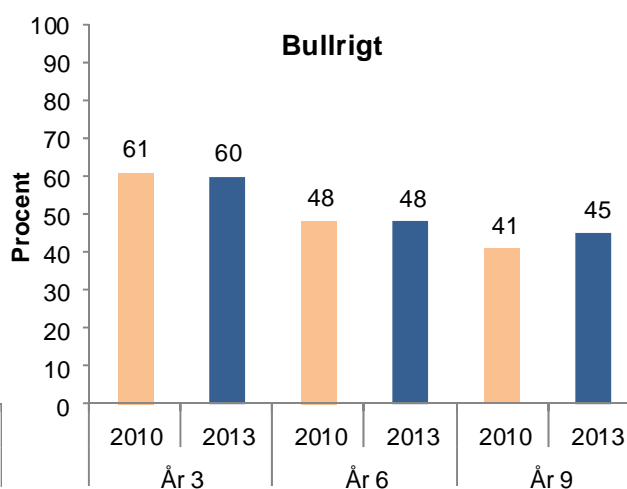

Diagram 36. Elever som ofta tyckte att det var bullrigt. Procent.

Diagram 35 visar att allt fler elever tycker att det är *trångt* i skolrestaurangen. För både år 6 och år 9 är ökningen signifikant jämfört med år 2010. I år 3 tyckte en femtedel, och 6 tyckte en tredjedel och i år 9 tyckte hälften att det var trångt.

När det gäller *bullret* har inga större skillnader skett jämfört med förra undersökningstillfallet, se diagram 36. Närmare två tredjedelar eleverna i år 3 samt knappt hälften av eleverna i år 6 och 9 tyckte att det var bullrigt.

Diagram 37 visar att en majoritet av eleverna tyckte att det ofta var *trivsamt* i skolrestaurangen. Jämfört med förra undersökningstillfallet har inga större skillnader skett. Drygt fyra femtedelar av eleverna i år 3, knappt tre fjärdedelar av eleverna i år 6 och drygt hälften av eleverna i år 9 tyckte att det ofta var trivsamt i skolrestaurangen.

En annan betydelsefull del i upplevelsen av skolrestaurangerna är *måltidspersonalens bemötande*. Eleverna fick frågan om hur nöjda de var med skolmåltidspersonalens bemötande och de hade fem svarsalternativ att välja mellan: "Mycket nöjd", "Nöjd", "Varken nöjd eller missnöjd", "Missnöjd" och "Mycket missnöjd", se diagram 38.

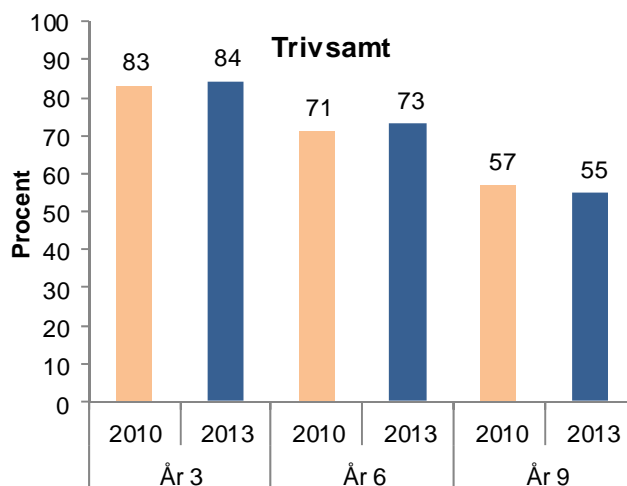

Diagram 37. Elever som ofta tyckte att det var trivsamt i skolrestaurangen. Procent.

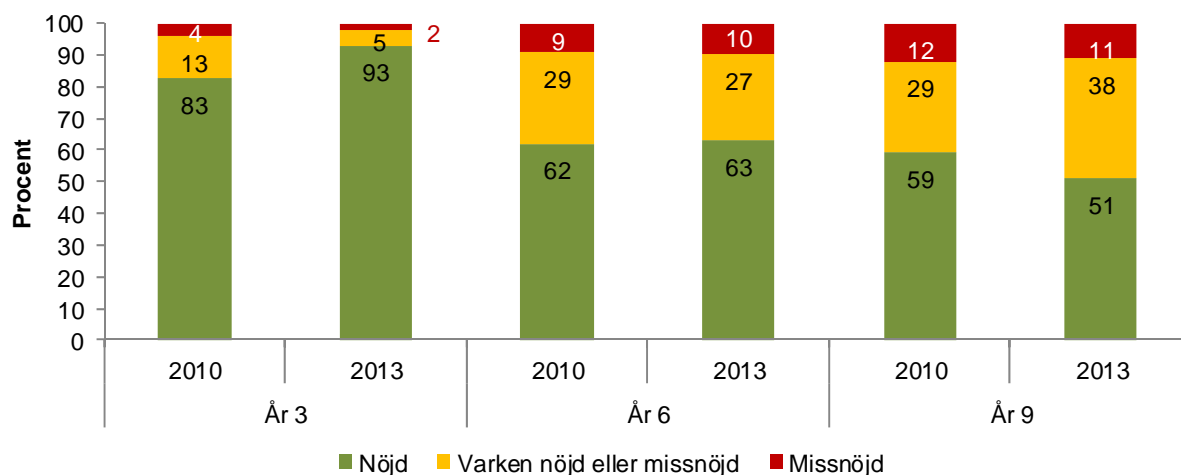

Diagram 38. Hur nöjda eleverna var med personalens bemötande. Procent.

Andelen elever i år 3 som var nöjda med skolmåltidspersonalens bemötande ökat signifikant från 2010 till 2013 och minskat signifikant i år 9. År 2013 fanns störst andel nöjda gäster bland eleverna i år 3. Andelen missnöjda elever är förhållandevis liten oavsett årskurs. Det fanns inga större skillnader mellan könen. Nästan alla elever i år 3, knappt två tredjedelar av eleverna i år 6 och hälften av eleverna i år 9 var nöjda med skolmåltidspersonalens bemötande.

Eleverna i år 3 kunde påverka mest

Med tanke på hur många år som eleverna går i skolan och äter skolmaten är det betydelsefullt att eleverna upplever att de kan påverka skolmåltiden, både mat och miljö. Eleverna fick svara om de kunde påverka ”Mycket”, ”Ganska mycket”, ”Varken mycket eller lite”, ”Ganska lite” eller ”Lite”, se diagram 39.

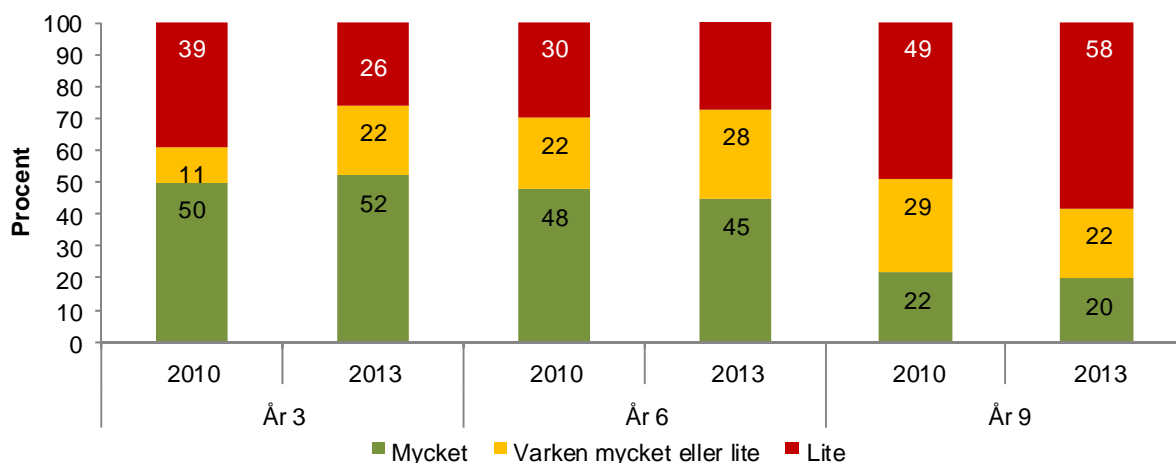

Diagram 39. Hur mycket eleverna kunde påverka skolmåltiden. Procent.

Inga större skillnader hade skett sedan förra undersökningstillfället. Drygt hälften av eleverna i år 3, knappt hälften av eleverna i år 6 och en femtedel i år 9 tyckte att de kunde påverka skolmåltiden mycket.

Eleverna i år 3 hade bäst helhetsintryck av skolmåltiden

Fem frågor har valts ut för att spegla elevernas helhetsuppfattning om skolmåltiden. Det var frågorna om hur ofta eleverna tyckte att skolmaten smakade bra, hur nöjda de var med salladsbuffén, med måltidspersonalens bemötande, vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen samt hur mycket eleverna kunde påverka skolmåltiden.

Det bör dock poängteras att på en del av frågorna kunde eleverna svara "Mycket nöjd", "Nöjd", "Varken nöjd eller missnöjd", "Missnöjd" och "Mycket missnöjd". På andra frågor kunde de svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". Dessa svar har till viss del olika betydelse. De förstnämnda svarsalternativen kan sägas spegla kvalitet och de sistnämnda speglar omfattning.

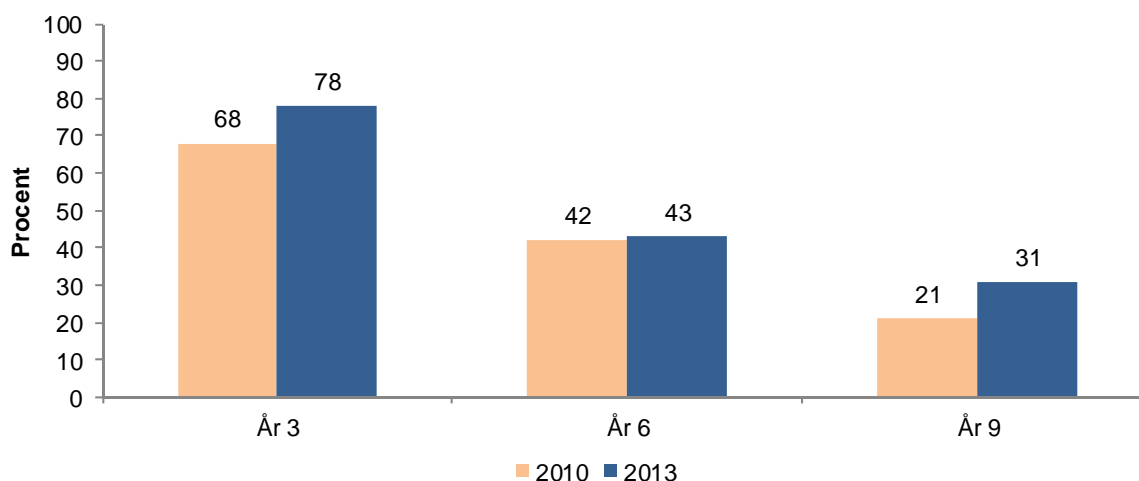

Diagram 40. Eleverna som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden. Procent.

Överlag har andelen elever som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden ökat. För år 3 och 9 var ökningen signifikant sedan förra undersökningstillfället. Drygt tre fjärdedelar av eleverna i år 3 (78 %), knappt hälften av eleverna i år 6 (43 %) och nästan en tredjedel (31 %) av eleverna i år 9 hade ett gott helhetsintryck av skolmåltiden. Det fanns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan könen.

Eleverna äter oftare lagad mat hemma och äter oftare frukt

Hur ser skolelevernas matvanor ut för övrigt? Äter de frukost varje dag och hur ofta äter de godis? Eleverna fick svara på fem frågor om sina matvanor under en vanlig vecka. De kunde välja mellan alternativen: "Varje dag", "5–6 dagar", "3–4 dagar", "1–2 dagar" eller "Sällan/Aldrig".

För överskådlighetens skull redovisas inte hur många som angett varje svarsalternativ, utan istället hur många som svarat att de åt frukost, lagad mat hemma och frukt varje dag samt hur många som drack läsk och åt godis 2 dagar i veckan eller mindre.

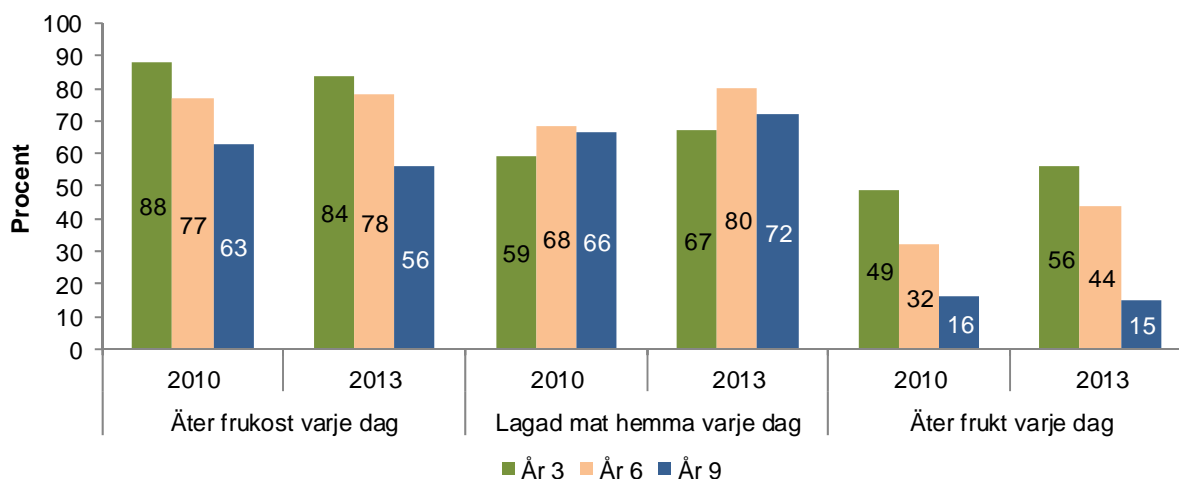

Diagram 41. Elever som åt frukost, lagad mat hemma och frukt varje dag, fördelat på årskurser. Procent.

Elevernas *frukostvanor* är i stort sett oförändrade jämfört med år 2010. Den enda signifikanta minskningen är för år 9 där färre åt frukost år 2013. För båda undersökningstillfällena gäller att andelen elever som åt frukost och frukt varje dag minskade med åldern. Drygt fyra femtedelar av eleverna i år 3, tre fjärdedelar av eleverna i år 6 och drygt hälften av eleverna i år 9 åt frukost varje dag.

Andelen elever som åt *lagad mat hemma* varje dag har ökat signifikant. Två tredjedelar av eleverna i år 3 och ungefär fyra femtedelar av eleverna i år 6 och två tredjedelar av eleverna i år 9 åt lagad mat hemma varje dag.

När det gäller *fruktätandet* har signifikanta ökningarna skett för eleverna i år 3 och 6, medan det för eleverna i år 9 är oförändrat. Drygt hälften av eleverna i år 3, knappt hälften av eleverna i år 6 och drygt en tiondel av eleverna i år 9 åt frukt varje dag. Det var signifikant fler flickor än pojkar som åt frukt varje dag.

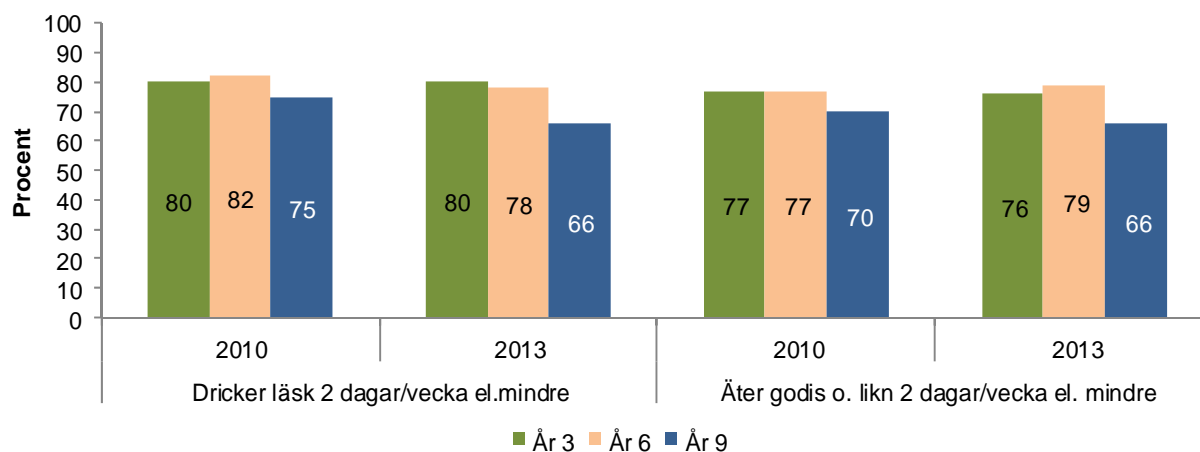

Diagram 42. Elever som drack läsk och åt godis 2 dagar i veckan eller mindre, fördelat på årskurser. Procent.

Andelen elever i år 9 som drack *läsk* två dagar i veckan eller mindre har minskat signifikant sedan år 2010. Det innebär att fler, två tredjedelar av eleverna i år 9, drack läsk oftare än rekommendationerna. I år 3 och 6 var det en femtedel som drack läsk oftare än två dagar i veckan. Det var signifikant fler pojkar än flickor som drack läsk oftare än två dagar i veckan.

Andelen elever som åt *godis, chips, kakor och liknande* två dagar i veckan eller mindre var ganska konstant och inga skillnader är signifikanta. Ungefär en fjärdedel av eleverna åt godis med mera oftare än två dagar i veckan.

Tibro kommun

Överlag var det eleverna i år 3 och år 2 på gymnasiet som bäst uppskattade skolmåltiden, både när det gällde mat och miljö, men några positiva förändringar har skett bland eleverna sedan undersökningen 2010. De yngsta och äldsta eleverna tyckte bäst om skolmaten. Med åldern minskade andelen elever som tyckte att skolmaten ofta var god för att sedan öka på gymnasiet. Det var sammanlagt 53 % som tyckte att skolmaten var god minst 3 gånger i veckan. Det var också eleverna i år 3 och år 2 på gymnasiet som ofta tyckte att maten var fint upplagd (83 och 88 %) och ofta åt sig mätta (91 och 83 %). Eleverna i år 3 och år 2 på gymnasiet var bäst på att äta grönsaker från salladsbuffén (85 och 70 %). Eleverna i år 3 var oftast var nöjda med salladsbuffén (79 %). Det var 77 % av eleverna i år 6, 73 % i år 9 samt 94 % av eleverna i år 2 på gymnasiet som åt skollunch de flesta skoldagarna. För sjätteklassarnas del hade en signifikant minskning skett. När eleverna i år 9 och år 2 på gymnasiet inte åt skollunch avstod 38 % i år 9 och 22 % av eleverna i år 2 på gymnasiet från att äta något.

Eleverna i år 2 på gymnasiet var mest nöjda med skolrestaurangen som miljö (91 %). Totalt sett tyckte 70 % att den var trivsamt. Det var 56 % som tyckte att skolrestaurangen lukade gott samt att den var ren och fräsch. Andelen elever i år 3 som tyckte att det var trångt hade ökat signifikant, medan det för de övriga var oförändrat. De yngsta eleverna tyckte ofta att skolrestaurangen var bullrig, 68 %. Endast ett fåtal elever upplevde att de fick sitta ensamma och äta fast de inte ville det, 2–9 % beroende på ålder. Färre elever i år 6 tyckte att de hade gott om tid att äta. Fler elever i år 3 var nöjda med måltidspersonalens bemötande, sammanlagt var det 40–90 %. Det var flest elever i år 6 och år 2 på gymnasiet som tyckte att de kunde påverka skolmåltiden, 48 och 53 %.

En sammanräkning visar att andelen elever som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden ökat något. Det var 82 % av eleverna i år 3, 47 % av eleverna år 6, 18 % av eleverna i år 9 och 80 % av eleverna i år 2 på gymnasiet som hade ett gott helhetsintryck av skolmåltiden.

Elevernas goda matvanor är ungefär som tidigare, men fortfarande minskade de goda matvanorna som att äta frukt och frukost med åldern. De dåliga matvanorna med var läsk-drickande oförändrat och att äta godis, chips och liknande hade ökat i år 9.

Den här undersökningen har genomförts år 2010 och 2013 i Tibro kommun. År 2010 valde man att dela ut enkäten till elever i år 3, 6 och 9. År 2013 delades enkäten ut till elever i år 3, 6 och 9 samt år 2 på gymnasiet.

I Tibro beräknades att 497 enkäter skulle delas ut. Totalt har 405 elever från år 3, 6 och 9 samt år 2 på gymnasiet svarat på enkäten. Det innebär att andelen svarande elever var 81 %, vilket är ett mycket bra resultat. I diagram 43 visas antalet svar fördelat på de tre årskurserna. I bilaga 1 finns enkäten i sin helhet.

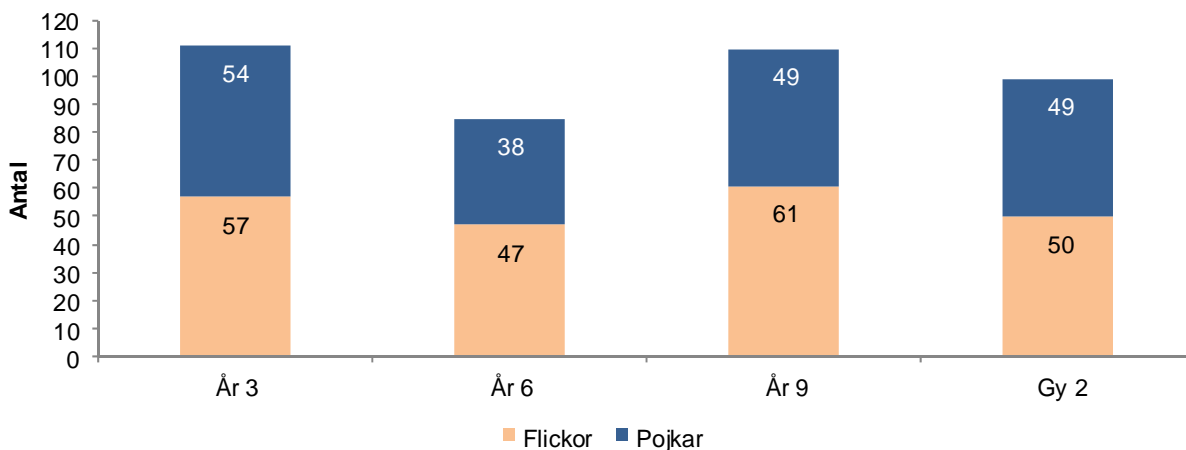

Diagram 43. Hur många flickor och pojkar som svarade. Antal.

Vad tyckte eleverna om skollunchen? Hur ofta åt de av salladsbuffén och vad tyckte de bland annat om måltidspersonalens bemötande? Har det skett några förändringar sedan år 2010 och vilka i så fall? Det är några av de frågor som kommer att besvaras i det här kapitlet.

De flesta åt i skolan

Den första frågan som är angelägen att få svar på är hur många av eleverna i år 6 och 9 i grundskolan samt år 2 på gymnasiet som vanligtvis åt skollunch. De kunde välja mellan svarsalternativen ”5 dagar”, ”4 dagar”, ”3 dagar”, ”2 dagar”, ”1 dag” och ”Sällan eller aldrig”. De flesta eleverna åt för det mesta skollunch. I diagram 44 visas andelen som svarat att de åt i skolrestaurangen 4–5 dagar i veckan fördelade på årskurs.

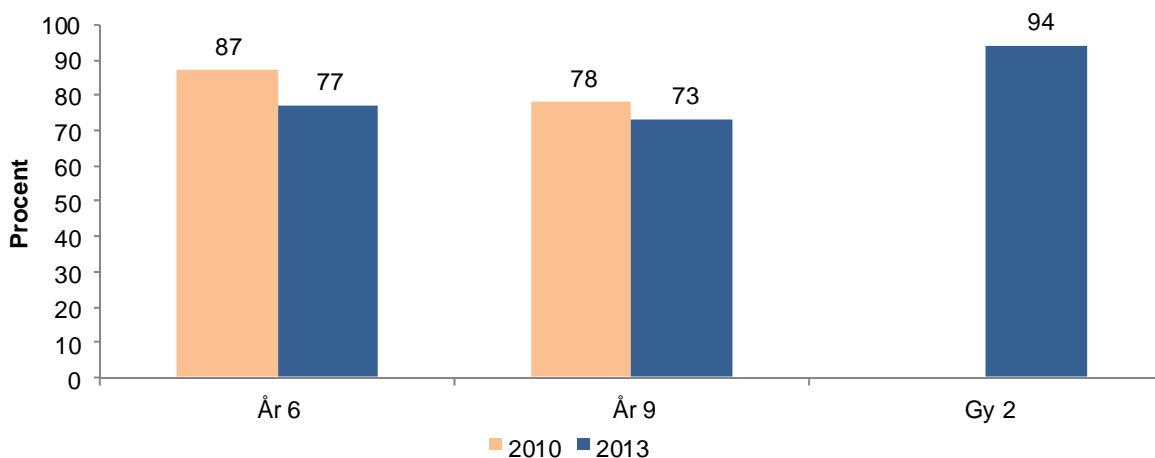

Diagram 44. Elever som ofta åt skollunch, år 6 och 9 samt år 2 på gymnasiet. Procent.

År 2013 var det en signifikant (statistiskt säkerställda skillnad) mindre andel elever i år 6 som åt skollunch 4–5 dagar i veckan än år 2010. Det var tre fjärdedelar av eleverna i år 6 och år 9 samt nästan alla elever i år 2 på gymnasiet som åt skollunch 4–5 dagar i veckan. Sammanlagt var det 19 elever i år 6 (14 elever år 2010), det var 29 elever i år 9 (32 elever år 2010) och 6 elever i år 2 på gymnasiet som åt skollunch 3 dagar i veckan eller mer sällan. År 2010 var det en signifikant större andel flickor än pojkar som åt skollunch 5 dagar i veckan. År 2013 fanns inga signifikanta skillnader mellan flickor och pojkar.

Hur ordnade eleverna i år 9 och i år 2 på gymnasiet sin lunch när de inte åt i skolrestaurangen? Eleverna fick ta ställning till fem olika svarsalternativ och de kunde markera flera svar, se diagram 45.

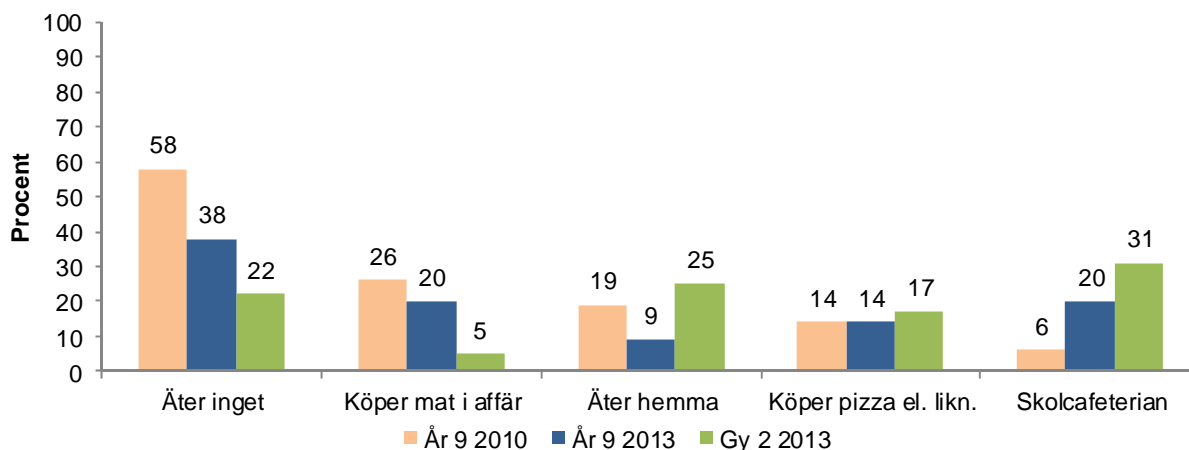

Diagram 45. Hur eleverna i år 9 och år 2 på gymnasiet ordnade lunch när de inte åt i skolrestaurangen. Procent.

År 2013 hade andelen elever i år 9 som inte åt något minskat signifikant jämfört med år 2010. Det var drygt en tredjedel av eleverna i år 9 och en femtedel av eleverna i år 2 på gymnasiet som inte åt något istället för skollunchen. Närmare en tredjedel av eleverna i år 9 och en femtedel av eleverna i år 2 på gymnasiet valde att äta något i skolcafeterian i stället. Drygt en tredjedel av eleverna i år 9 och en femtedel av eleverna i år 2 på gymnasiet köpte något att äta i en mataffär eller köpte pizza, hamburgare eller liknande.

De yngsta och äldsta eleverna tyckte bäst om skolmaten

De flesta eleverna åt alltså skollunch, men vad tyckte de om maten? Eleverna fick svara på hur ofta de tyckte att skolmaten smakade bra. De kunde svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig".

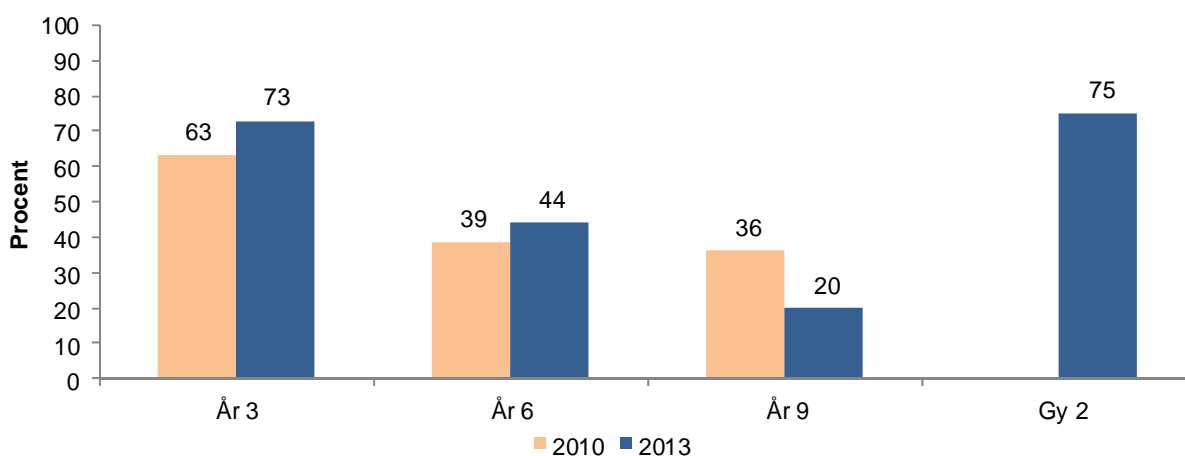

Diagram 46. Elever som ofta tyckte att skolmaten smakade bra. Procent.

I diagram 46 visas hur många som tyckte att skolmaten ofta smakade bra, det vill säga alltid eller 3–4 gånger i veckan. Andelen som tyckte att skolmaten ofta smakade bra minskade för varje årskurs i grundskolan för att sedan öka betydligt i gymnasiet. Tre fjärdedelar av eleverna i år 3 och år 2 på gymnasiet, knappt hälften av eleverna i år 6 och en femtedel av eleverna i år 9 tyckte att skolmaten ofta smakade bra. Alla skillnader mellan undersökningstillfällena är signifikant, utom i år 6. Även skillnaderna mellan årskurserna är signifikanta. För år 3 har andelen som tyckte att skolmaten ofta varit god ökat, medan den har minskat för eleverna i år 9.

Alla elever fick ta ställning till två påståenden om skolmaten; om den var fint upplagd och såg god ut samt om de åt sig mätta. Också här kunde de svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". Svaren visade signifikanta skillnader mellan eleverna i de olika årskurserna. För överskådlighetens skull visar diagram 47 och 48 andelen elever som svarat ofta, det vill säga "Alltid" eller "3–4 gånger i veckan".

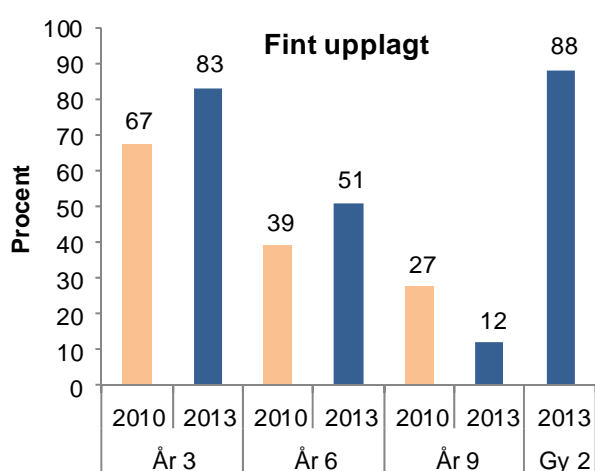

Diagram 47. Elever som ofta tyckte att maten var fint upplagd. Procent.

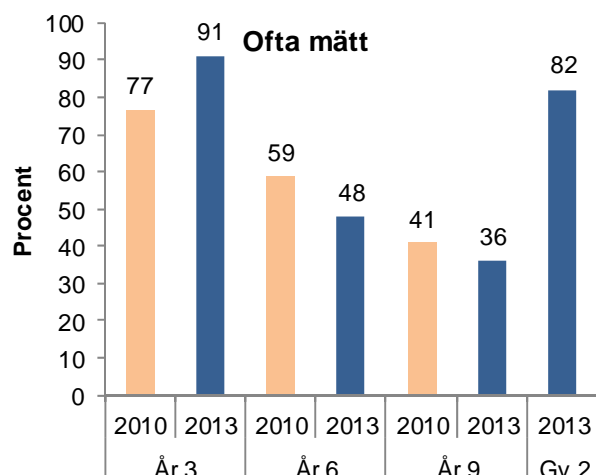

Diagram 48. Elever som ofta åt sig mätta. Procent.

När det gäller *matens uppläggning* var det fler i år 3 och färre år 9 som tyckte att maten ofta var fint upplagd, jämfört med år 2010. Alla skillnader är signifikanta. Det var drygt fyra femtedelar av eleverna i år 3, hälften av eleverna i år 6, en femtedel i år 9 och nästan alla eleverna i år 2 på gymnasiet tyckte att maten var fint upplagd.

I år 3 tyckte nästan alla att de ofta *åt sig mätta*. Med åldern minskade andelen som ofta åt sig mätta. I år 6 var det knappt hälften och i år 9 var det drygt en tredjedel som ofta åt sig mätta. Sedan ökade andelen igen till år 2 på gymnasiet där drygt fyra femtedelar ofta åt sig mätta. Alla skillnader mellan undersökningstillfällena är signifikanta, utom för år 9.

Treorna och gymnasieeleverna åt ofta grönsaker från salladsbuffén

I skolrestaurangerna finns en salladsbuffé där eleverna och lärarna kan ta olika grönsaker till maten. Hur ofta åt eleverna grönsaker från salladsbuffén? De kunde även på den här frågan svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". I diagram 49 redovisas andelen som ofta åt grönsaker från salladsbuffén, det vill säga 3–5 dagar i veckan.

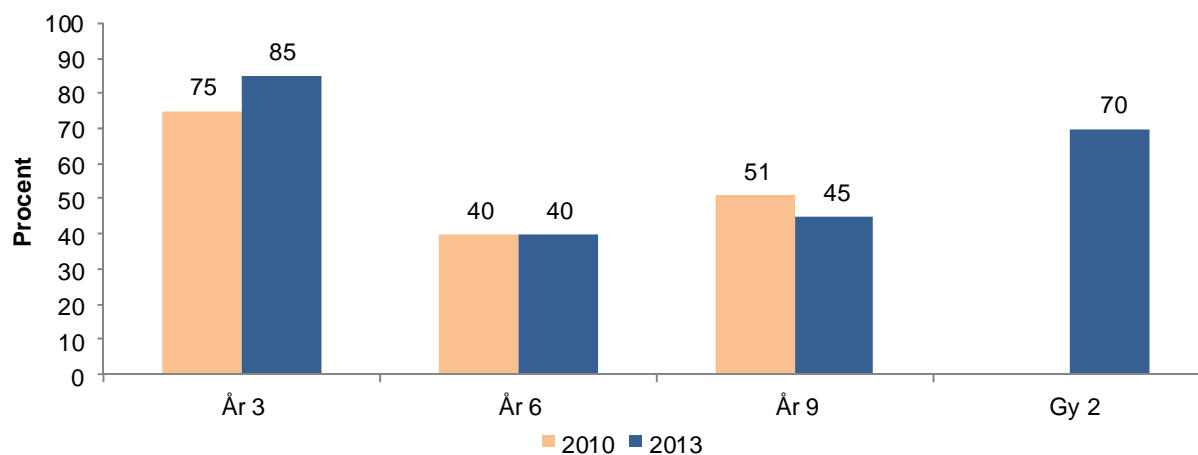

Diagram 49. Elever som ofta åt av salladsbuffén. Procent.

För eleverna i år 3 hade en signifikant ökning skett från år 2010 till år 2013, se diagram 50. De andra skillnaderna är inte signifikanta. År 2013 var det 85 % av eleverna i år 3, i år 6 var det 40 %, i år 9 var det 45 % och i år 2 på gymnasiet var det 70 % som ofta åt grönsaker från salladsbuffén. Både år 2010 och 2013 var det fler flickor än pojkar som ofta åt grönsaker från salladsbuffén.

Alla fick också svara på hur nöjda de var med salladsbuffén. De hade fem svarsalternativ att välja mellan: ”Mycket nöjd”, ”Nöjd”, ”Varken nöjd eller missnöjd”, ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd”, se diagram 50.

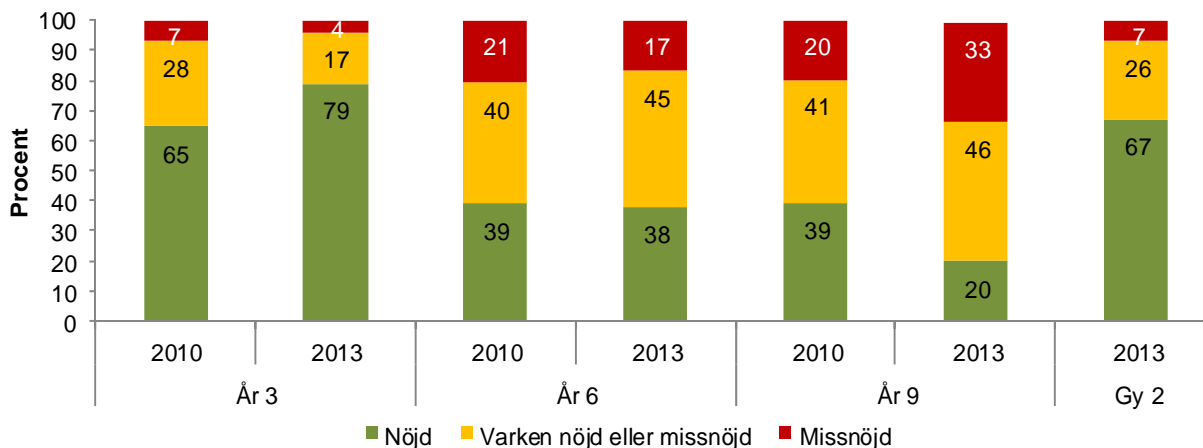

Diagram 50. Hur nöjda eleverna var med salladsbuffén. Procent.

De största förändringarna sedan undersökningen år 2010 är att fler elever i år 3 (79 % jämfört med 65 %) var nöjda med salladsbuffén, Skillnaderna är signifikanta. För år 6 har inga större förändringar skett, medan en signifikant mindre andel i år 9 var nöjda med salladsbuffén, 20 %. I år 2 på gymnasiet var det 67 % som var nöjda med salladsbuffén. Det fanns inga större skillnader mellan könen.

Eleverna i år 2 på gymnasiet uppskattade mest skolrestaurangen som miljö

I enkäten fanns flera frågor som handlade om miljön i skolrestaurangen och själva matsituationen. En fråga var om miljön som helhet. Eleverna kunde svara att de tyckte att miljön var ”Mycket bra”, ”Bra”, ”Varken bra eller dålig”, ”Dålig” eller ”Mycket dålig”, se diagram 51.

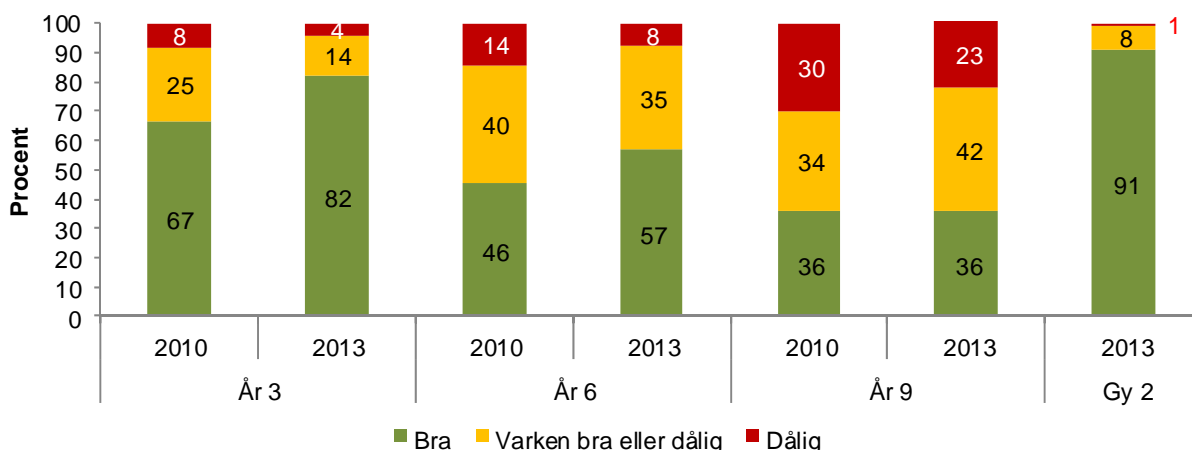

Diagram 51. Vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen. Procent.

Svaren visar signifikanta skillnader mellan år 3 och 6 vid de olika undersökningstillfällena. I år 3 och 6 hade andelen som tyckte att miljön var bra ökat. För år 9 var siffrorna så gott som oförändrade jämfört med de olika undersökningstillfällena. I år 3 tyckte fyra femtedelar, i år 6 tyckte drygt hälften, i år 9 drygt en tredjedel och i år 2 på gymnasiet tyckte nästan alla att miljön var bra.

Eleverna fick också ta ställning till ytterligare påståenden om miljön i skolrestaurangen. Först följer resultaten av två påståenden om hur ofta eleverna fick sitta ensamma och äta, fast de inte ville och hur ofta de hade gott om tid att äta. För överskådlighetens skull visar diagram 52 och 53 andelen elever som svarat ”Alltid” eller ”3–4 gånger i veckan”.

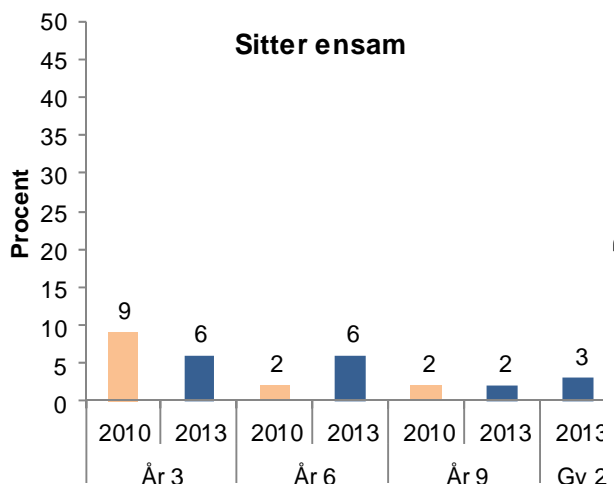

Diagram 52. Elever som ofta fick sitta ensamma och äta. Procent.

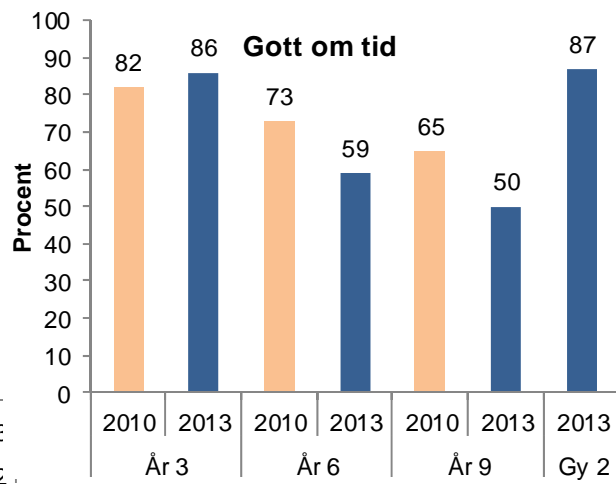

Diagram 53. Elever som ofta hade gott om tid att äta. Procent.

Det var överlag få elever som fick *sitta ensamma* och äta fast de inte ville det. Inga större förändringar hade skett mellan undersökningstillfällena. Totalt fick 17 elever ofta sitta ensamma fast de inte ville det. År 2010 var det 13 grundskoleelever som fick sitta ensamma. Det var signifikant fler pojkar än flickor som ofta fick sitta ensamma och äta fast de inte ville det.

Om eleverna tyckte att de har *gott om tid att äta* är både en schemafråga och en fråga om upplevelse. Det fanns två signifikanta skillnader mellan år 2010 och 2013. År 2013 tyckte färre elever i år 6 och 9 att de hade gott om tid att äta. I år 3 tyckte nästan alla elever, i år 6 tyckte knappt två tredjedelar av eleverna, i år 9 tyckte hälften av eleverna och i år 2 på gymnasiet tyckte nästan alla elever att de hade gott om tid att äta.

Eleverna fick ta ställning till fem påståenden som mer hade med den fysiska miljön att göra. Två påståenden handlade om hur ofta eleverna tyckte att det var rent och fräscht i skolrestaurangen och det andra om hur ofta de tyckte att det luktade gott, se diagram 54 och 55.

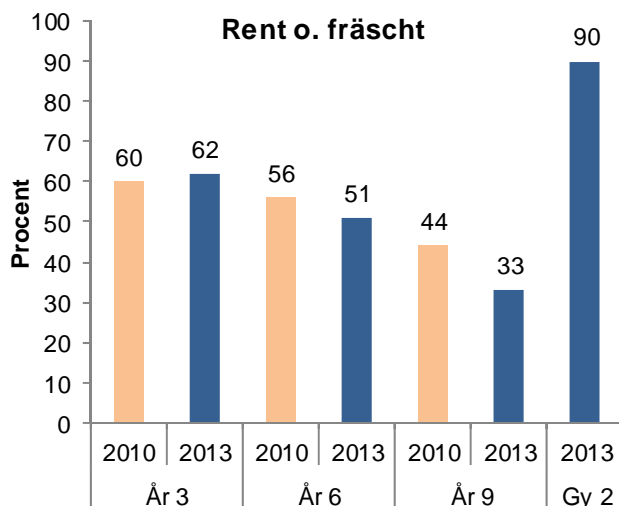

Diagram 54. Elever som ofta tyckte att det var rent och fräscht i skolrestaurangen. Procent.

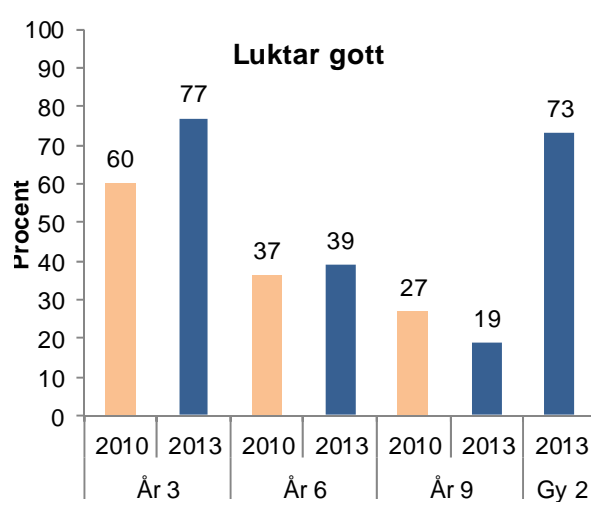

Diagram 55. Elever som ofta tyckte att det luktade gott. Procent.

Jämfört med år 2010 var det färre elever i år 9 som tyckte att det var *rent och fräscht*. Skillnaden är signifikant. Nästan två tredjedelar av eleverna i år 3, hälften av eleverna i år 6, en tredjedel av eleverna i år 9 och nästan alla elever i år 2 på gymnasiet tyckte att det ofta var rent och fräscht.

Drygt tre fjärdedelar av eleverna i år 3, två femtedelar i år 6, en femtedel av eleverna i år 9 och närmare tre fjärdedelar av eleverna i år 2 på gymnasiet tyckte att det ofta *luktade gott*. Alla skillnader mellan undersökningstillfällena är signifikanta, utom för år 6.

Tre påståenden handlade om hur ofta eleverna tyckte att det var trångt i skolrestaurangen, hur ofta de tyckte att det var bullrigt och hur ofta de tyckte att det var trivsamt, se diagram 56, 57 och 58.

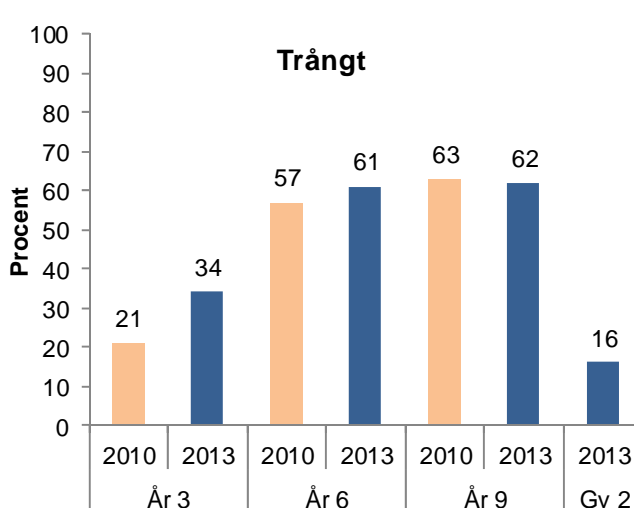

Diagram 56. Elever som ofta tyckte att det var trångt i skolrestaurangen. Procent.

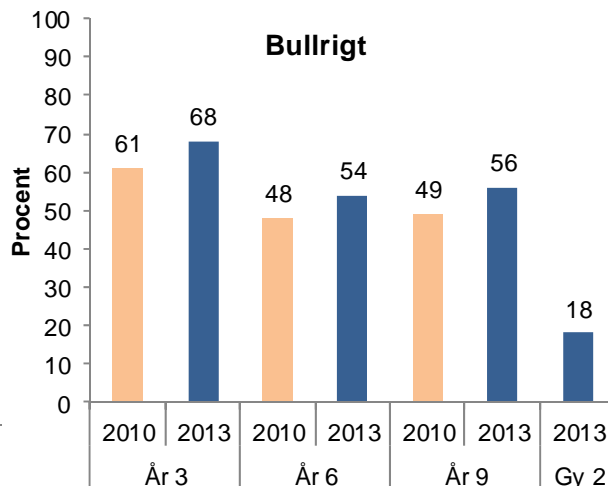
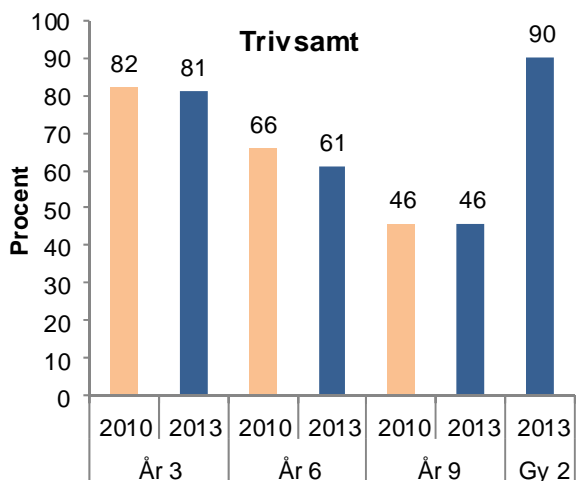

Diagram 57. Elever som ofta tyckte att det var bullrigt. Procent.

Diagram 56 visar att fler elever i år 3 tyckte att det var *trångt* i skolrestaurangen. Skillnaden är signifikant jämfört med år 2010. I år 3 tyckte en tredjedel, i år 6 och 9 tyckte knappt två tredjedelar och i år 2 på gymnasiet tyckte närmare en femtedel att det ofta var trångt.

När det gäller *bullret* har inga större skillnader skett sedan förra undersökningstillfället, se diagram 57. Två tredjedelar eleverna i år 3, drygt hälften av eleverna i år 6 och 9 samt närmare en femtedel av eleverna i år 2 på gymnasiet tyckte att det var bullrigt.

Diagram 58 visar att en majoritet av eleverna tyckte att det ofta var *trivsamt* i skolrestaurangen. Jämfört med förra undersökningstillfället har inga större skillnader skett. Drygt fyra femtedelar av eleverna i år 3, knappt två tredjedelar i år 6, närmare hälften av eleverna i år 9 och nästan alla eleverna i år 2 på gymnasiet tyckte att det ofta var trivsamt i skolrestaurangen.

En annan betydelsefull del i upplevelsen av skolrestaurangerna är *måltidspersonalens bemötande*. Eleverna fick frågan om hur nöjda de var med skolmåltidspersonalens bemötande och de hade fem svarsalternativ att välja mellan: "Mycket nöjd", "Nöjd", "Varken nöjd eller missnöjd", "Missnöjd" och "Mycket missnöjd", se diagram 59.

En annan betydelsefull del i upplevelsen av skolrestaurangerna är *måltidspersonalens bemötande*. Eleverna fick frågan om hur nöjda de var med skolmåltidspersonalens bemötande och de hade fem svarsalternativ att välja mellan: "Mycket nöjd", "Nöjd", "Varken nöjd eller missnöjd", "Missnöjd" och "Mycket missnöjd", se diagram 59.

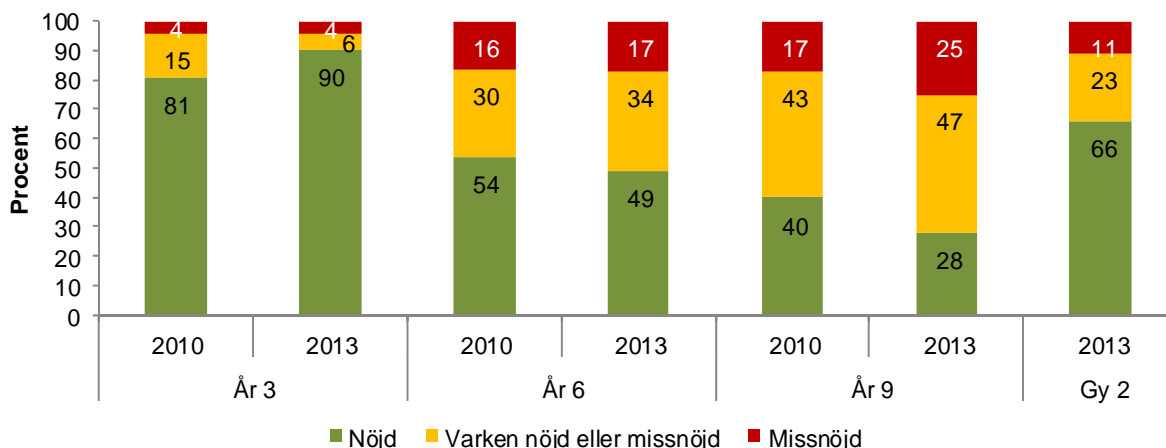

Diagram 59. Hur nöjda eleverna var med personalens bemötande. Procent.

Andelen elever i år 3 som var nöjda med skolmåltidspersonalens bemötande hade ökat signifikant från 2010 till 2013. År 2013 fanns störst andel nöjda gäster bland eleverna i år 3. Minst andel nöjda elever fanns i år 9. Andelen missnöjda elever är förhållandevis liten oavsett årskurs. Det fanns inga större skillnader mellan könen. Nästan alla elever i år 3, knappt hälften av eleverna i år 6 och drygt en fjärdedel av eleverna i år 9 och två tredjedelar av eleverna i år 2 på gymnasiet var nöjda med skolmåltidspersonalens bemötande.

Eleverna i år 6 och år 2 på gymnasiet kunde påverka mest

Med tanke på hur många år som eleverna går i skolan och äter skolmaten är det betydelsefullt att eleverna upplever att de kan påverka skolmåltiden, både mat och miljö. Eleverna fick svara om de kunde påverka "Mycket", "Ganska mycket", "Varken mycket eller lite", "Ganska lite" eller "Lite", se diagram 60.

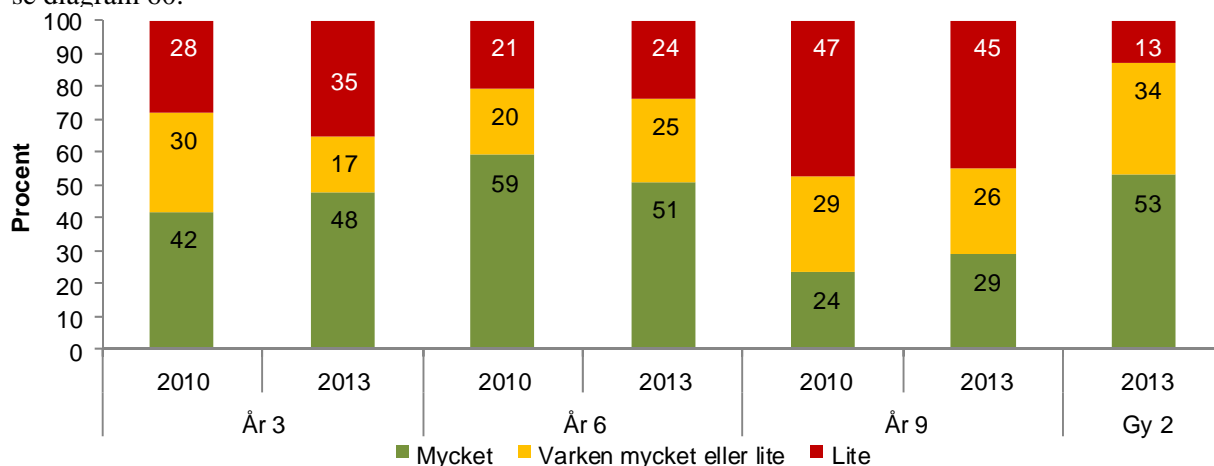

Diagram 60. Hur mycket eleverna kunde påverka skolmåltiden. Procent.

Inga signifikanta skillnader hade skett sedan förra undersökningstillfället. Närmare hälften av eleverna i år 3, hälften av eleverna i år 6, knappt en tredjedel i år 9 och drygt hälften av eleverna i år 2 på gymnasiet tyckte att de kunde påverka skolmåltiden mycket.

Eleverna i år 3 och år 2 på gymnasiet hade bäst helhetsintryck av skolmåltiden

Fem frågor har valts ut för att spegla elevernas helhetsuppfattning om skolmåltiden. Det var frågorna om hur ofta eleverna tyckte att skolmaten smakade bra, hur nöjda de var med salladsbuffén, med måltidspersonalens bemötande, vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen samt hur mycket eleverna kunde påverka skolmåltiden.

Det bör dock poängteras att på en del av frågorna kunde eleverna svara "Mycket nöjd", "Nöjd", "Varken nöjd eller missnöjd", "Missnöjd" och "Mycket missnöjd". På andra frågor kunde de svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". Dessa svar har till viss del olika betydelse. De förstnämnda svarsalternativen kan sägas spegla kvalitet och de sistnämnda speglar omfattning.

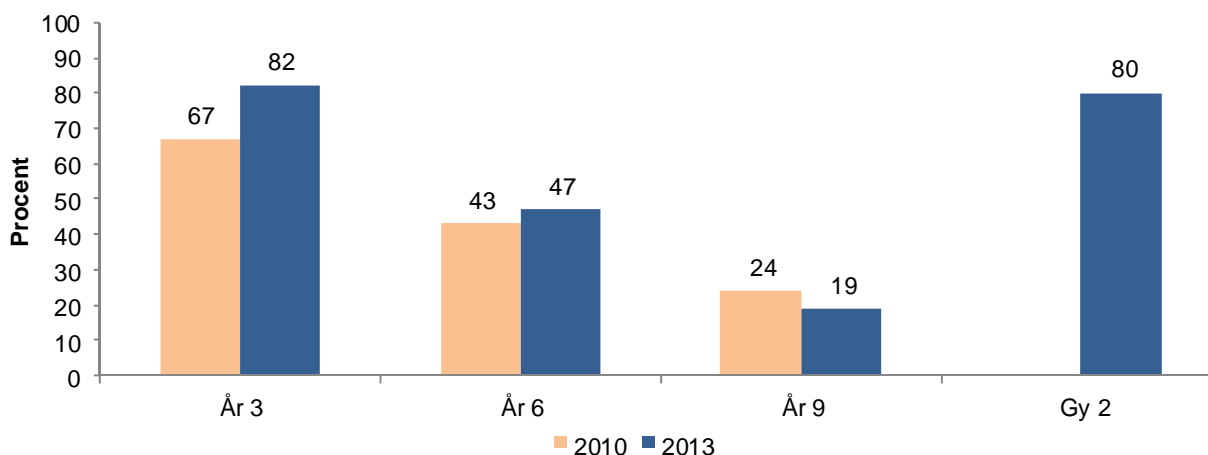

Diagram 61. Eleverna som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden. Procent.

Överlag har andelen elever som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden ökat något. För år 3 var ökningen signifikant sedan förra undersökningstillfället. Tre fjärdedelar av eleverna i år 3 och år 2 på gymnasiet (82 och 80 %), knappt hälften av eleverna i år 6 (47 %), närmare en femtedel (19 %) av eleverna i år 9 hade ett gott helhetsintryck av skolmåltiden. Det fanns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan könen.

Elevernas matvanor är ungefär de samma som tidigare

Hur ser skolelevernas matvanor ut för övrigt? Äter de frukost varje dag och hur ofta äter de godis? Eleverna fick svara på fem frågor om sina matvanor under en vanlig vecka. De kunde välja mellan alternativen: "Varje dag", "5–6 dagar", "3–4 dagar", "1–2 dagar" eller "Sällan/Aldrig".

För överskådlighetens skull redovisas inte hur många som angett varje svarsalternativ, utan istället hur många som svarat att de åt frukost, lagad mat hemma och frukt varje dag samt hur många som drack läsk och åt godis 2 dagar i veckan eller mindre.

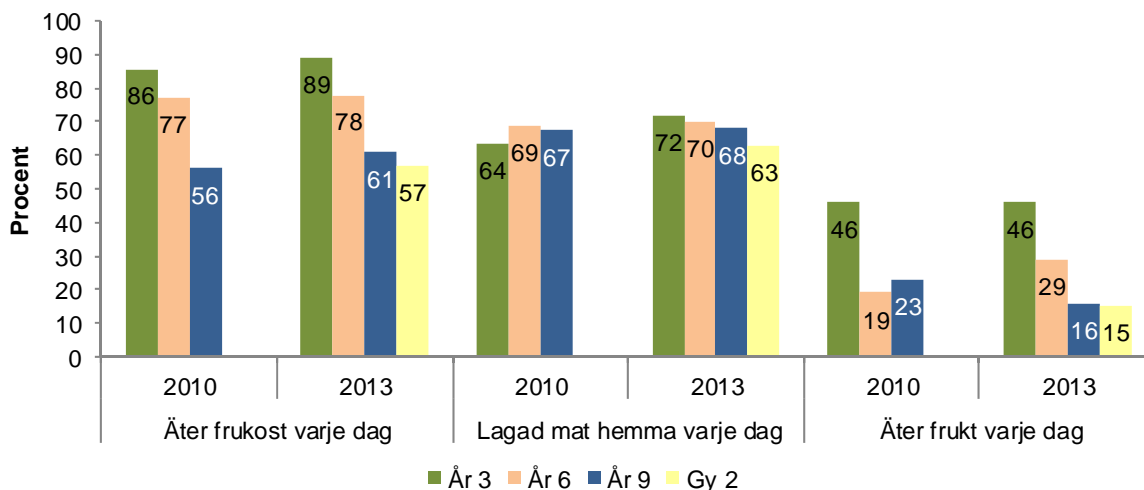

Diagram 62. Elever som åt frukost, lagad mat hemma och frukt varje dag, fördelat på årskurser. Procent.

Elevernas *frukostvanor* är i stort sett oförändrade jämfört med år 2010. För båda undersökningstillfällena gäller att andelen elever som åt frukost och frukt varje dag minskade med åldern. Nästan alla elever i år 3, tre fjärdedelar av eleverna i år 6, knappt två tredjedelar av eleverna i år 9 och drygt hälften av eleverna i år 2 på gymnasiet åt frukost varje dag.

Andelen elever som åt *lagad mat hemma* varje dag hade inte förändrats något speciellt mellan de olika undersökningstillfällena, utom för eleverna i år 3 där andelen ökat signifikant. Tre fjärdedelar av eleverna i år 3 ungefär fyra femtedelar av eleverna i år 6, två tredjedelar av eleverna i år 6 och 9 samt knappt två tredjedelar av eleverna i år 2 på gymnasiet åt lagad mat hemma varje dag.

När det gäller *fruktätandet* har en signifikant ökning skett för eleverna i år 6, medan det för eleverna i år 3 och 9 är oförändrat. Närmare hälften av eleverna i år 3, knappt en tredjedel av eleverna i år 6, drygt en tiondel av eleverna i år 9 och drygt en sjättedel av eleverna i år 2 på gymnasiet åt frukt varje dag. Det var signifikant fler flickor än pojkar som åt frukt varje dag.

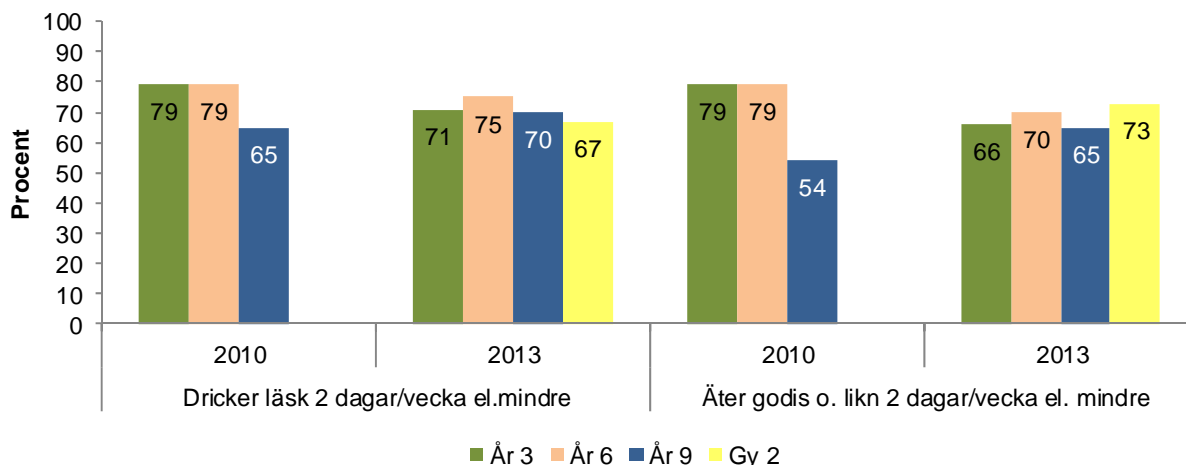

Diagram 63. Elever som drack läsk och åt godis 2 dagar i veckan eller mindre, fördelat på årskurser. Procent.

Inga större skillnader hade skett sedan år 2010. Knappt en tredjedel av alla elever drack *läsk* oftare än rekommendationerna. Det vill säga oftare än två dagar i veckan. Det var signifikant fler pojkar än flickor som drack läsk oftare än två dagar i veckan.

Andelen elever i år 3 och 6 som åt *godis, chips, kakor och liknande* två dagar i veckan eller mindre hade minskat och andelen i år 9 hade ökat. Dessa skillnader är signifikanta. Ungefär en tredjedel av eleverna åt godis med mera oftare än två dagar i veckan.

Töreboda kommun

Överlag var det eleverna i år 3 och 6 som bäst uppskattade skolmåltiden, både när det gällde mat och miljö, men många positiva förändringar har skett bland eleverna sedan undersökningen 2010. De yngsta skoleleverna tyckte fortfarande bäst om skolmaten. Med åldern minskade andelen elever som tyckte att skolmaten ofta var god. Det var sammanlagt 51 % som tyckte att skolmaten var god minst 3 gånger i veckan. Det var också eleverna i år 3 som ofta tyckte att maten var fint upplagd (55 %) och ofta åt sig mätta (75 %). Eleverna i år 3 var fortfarande bäst på att äta grönsaker från salladsbuffén (89 %), men fler elever i både år 6 och 9 åt numera grönsaker. Eleverna i år 3 var oftast var nöjda med salladsbuffén (63 %). Tre fjärdedelar av eleverna i år 6 och 9 åt skollunch de flesta skoldagarna. För niondeklassarnas del hade en signifikant ökning skett med 18 %. När niondeklassarna inte åt skollunch avstod en tredjedel från att äta något.

Eleverna i år 6 var mest nöjda med skolrestaurangen som miljö (59 %). Det var 61 % av alla elever tyckte att den var trivsamt. Totalt sett tyckte 41 % av eleverna att skolrestaurangen luktade gott samt 46 % att den var ren och fräsch. Andelen elever i år 3 som tyckte att den var bullrig hade ökat signifikant, medan andelen som tyckte att det var trångt hade minskat. Endast ett fåtal elever upplevde att de fick sitta ensamma och äta fast de inte ville det, 2–12 % beroende på ålder. En ökning hade skett av andelen elever som tyckte att de hade gott om tid att äta. Fler elever var nöjda med måltidspersonalens bemötande, 48–73 %. Det var flest elever i år 6 som tyckte att de kunde påverka skolmåltiden, 62 %.

En sammanräkning visar att andelen elever som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden ökat. Det var 58 % av eleverna i år 3, 57 % i år 6 och 31 % av eleverna i år 9 hade ett bra helhetsintryck.

Elevernas goda matvanor har förändrats i en positiv riktning, men fortfarande minskade de goda matvanorna som att äta frukt och frukost med åldern, medan de dåliga matvanorna ökade som att äta godis, chips och liknande. Läskdrickande var lika stort i alla åldrar.

Den här undersökningen har genomförts år 2010 och 2013 i Töreboda kommun. År 2010 valde man att dela ut enkäten till både elever och lärare i år 3, 6 och 9. År 2013 delades enkäten enbart ut till elever i år 3, 6 och 9.

Av de 257 elever som, enligt uppdragsgivarens uppgifter, totalt gick i de aktuella årskurserna, hade 233 elever från år 3, 6 och 9 svarat på enkäten. Från Älgårsskolan inkom inga enkäter. I diagram 64 visas antalet svar fördelat på de tre årskurserna. Fem elever hade antingen inte angett sitt kön eller årskurs. Andelen svarande elever var 91 %, vilket är ett mycket bra resultat. I bilaga 1 finns enkäten i sin helhet.

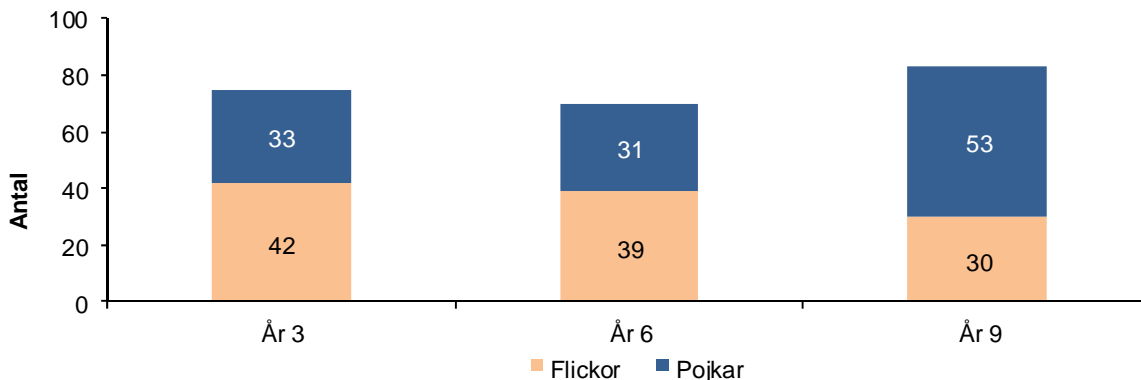

Diagram 64. Hur många flickor och pojkar som svarade på enkäten. Antal.

Vad tyckte eleverna om skollunchen? Hur ofta åt de av salladsbuffén och vad tyckte de bland annat om måltidspersonalens bemötande? Har det skett några förändringar sedan år 2010 och vilka i så fall? Det är några av de frågor som kommer att besvaras i det här kapitlet.

De flesta åt i skolan

Den första frågan som är angelägen att få svar på är hur många av eleverna i år 6 och 9 i grundskolan som vanligtvis åt skollunch. De kunde välja mellan svarsalternativen ”5 dagar”, ”4 dagar”, ”3 dagar”, ”2 dagar”, ”1 dag” och ”Sällan eller aldrig”. De flesta eleverna åt för det mesta skollunch. I diagram 65 visas andelen som svarat att de åt i skolrestaurangen 4–5 dagar i veckan fördelade på årskurs.

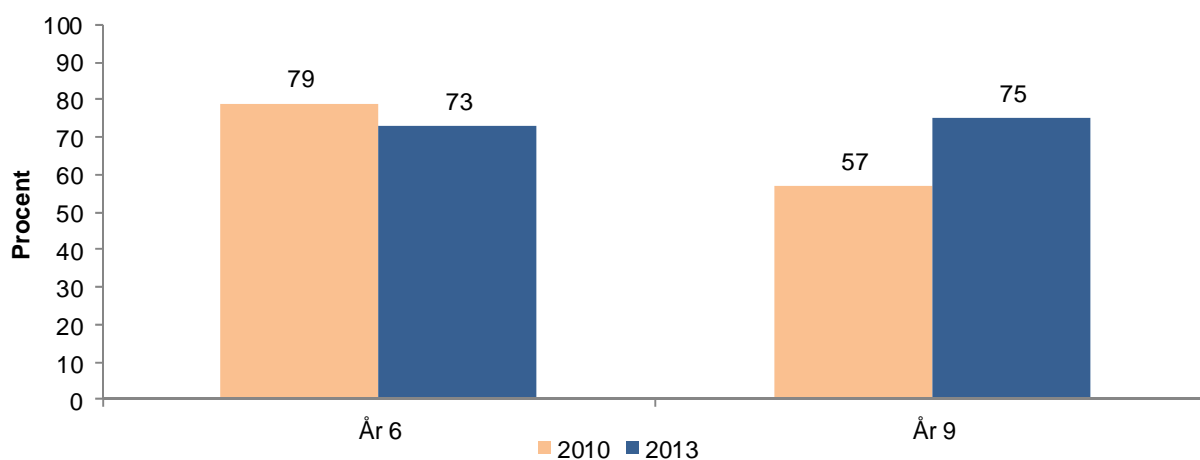

Diagram 65. Elever som ofta åt skollunch, år 6 och 9. Procent.

År 2013 var det en signifikant (statistiskt säkerställda skillnad) större andel elever i år 9 som åt skollunch 4–5 dagar i veckan än år 2010. Det var tre fjärdedelar av eleverna i år 6 och 9 som åt skollunch 4–5 dagar i veckan. Sammanlagt var det 17 elever i år 6 (18 elever år 2010) och 20 elever i år 9 (44 elever år 2010) som åt skollunch 3 dagar i veckan eller mer sällan. Det var en signifikant mindre andel flickor än pojkar som ofta åt skollunch.

Hur ordnade eleverna i år 9 sin lunch när de inte åt i skolrestaurangen? Eleverna fick ta ställning till fem olika svarsalternativ och de kunde markera flera svar, se diagram 66.

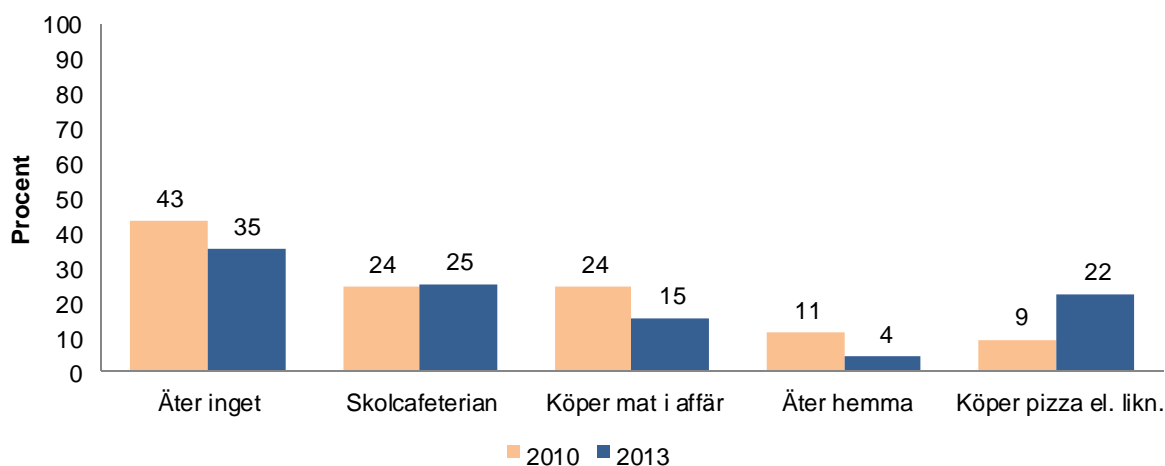

Diagram 66. Hur eleverna i år 9 ordnade lunchen när de inte åt i skolrestaurangen. Procent.

År 2013 hade andelen elever som inte åt något minskat jämfört med år 2010, men minskningen är inte signifikant. Det var en tredjedel av eleverna som inte åt något istället för skollunchen. En fjärdedel valde att äta något i skolcafeterian i stället och närmare en fjärdedel köpte pizza, hamburgare eller liknande.

De yngsta tyckte fortfarande bäst om skolmaten

De flesta eleverna åt alltså skollunch, men vad tyckte de om maten? Eleverna fick svara på hur ofta de tyckte att skolmaten smakade bra. De kunde svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". I diagram 67 visas hur många som tyckte att skolmaten ofta smakade bra, det vill säga alltid eller 3–4 gånger i veckan.

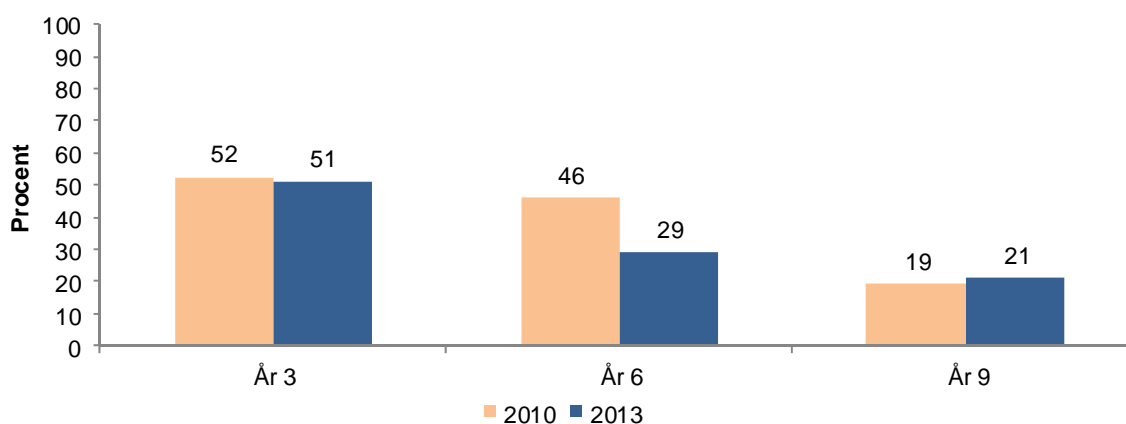

Diagram 67. Elever som ofta tyckte att skolmaten smakade bra. Procent.

Andelen som tyckte att skolmaten ofta smakade bra minskade för varje årskurs. Drygt hälften av eleverna i år 3 tyckte att skolmaten ofta smakade bra och en femtedel av eleverna i år 9 tyckte det. Den största skillnaden (signifikant) fanns i år 6 och mellan undersökningstillfällena år 2010 och 2013. År 2010 var det 46 % som tyckte att skolmaten ofta smakade bra och år 2013 hade siffran sjunkit till 29 %.

Alla elever fick ta ställning till två påståenden om skolmaten; om den var fint upplagd och såg god ut samt om de åt sig mätta. Också här kunde de svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". Svaren visade signifikanta skillnader mellan eleverna i de olika årskurserna. För överskådlighetens skull visar diagram 68 och 69 andelen elever som svarat ofta, det vill säga "Alltid" eller "3–4 gånger i veckan".

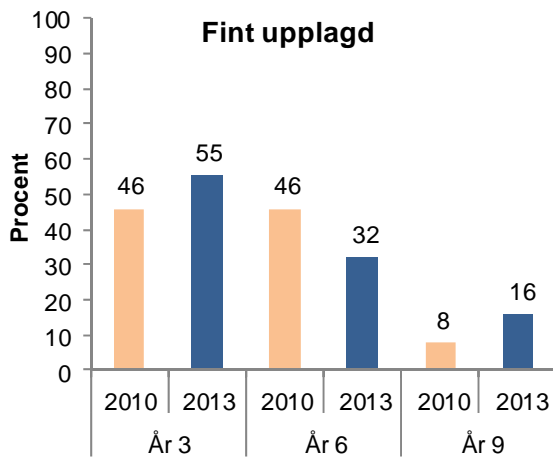

Diagram 68. Elever som ofta tyckte att maten var fint upplagd. Procent.

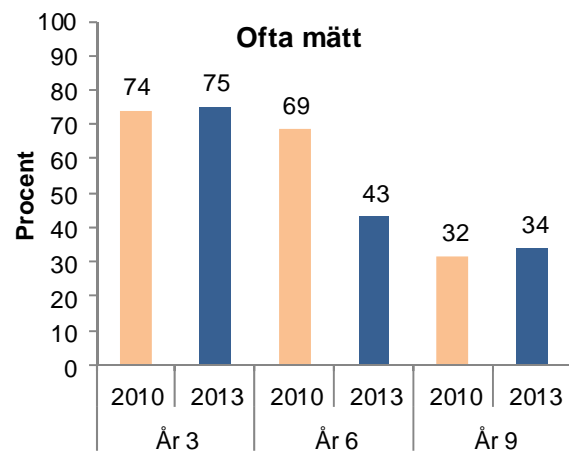

Diagram 69. Elever som ofta åt sig mätta. Procent.

När det gäller *matens uppläggning* var det fler i år 3 och år 9 som tyckte att maten ofta var fint upplagd, jämfört med år 2010. I år 6 hade andelen minskat. Siffrorna för år 6 och 9 är signifikanta. Det var drygt hälften av eleverna i år 3, en tredjedel av eleverna i år 6 och knappt en femtedel i år 9 som tyckte att maten var fint upplagd.

I år 3 tyckte tre fjärdedelar att de ofta *åt sig mätta*. Med åldern minskade andelen som ofta åt sig mätta och i år 9 var det en tredjedel som ofta åt sig mätta. Den enda förändringen mellan undersökningstillfällena var i år 6. År 2010 var det 69 % som ofta åt sig mätta och år 2013 var det 43 %. Dessa skillnader är signifikanta. Analysen visar också att det var signifikant färre flickor än pojkar som ofta åt sig mätta.

Treorna åt ofta grönsaker från salladsbuffén

I skolrestaurangerna finns en salladsbuffé där eleverna kan ta olika grönsaker till maten. Hur ofta åt eleverna grönsaker från salladsbuffén? De kunde även på den här frågan svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". I diagram 70 redovisas andelen som ofta åt av salladsbuffén, det vill säga 3–5 dagar i veckan.

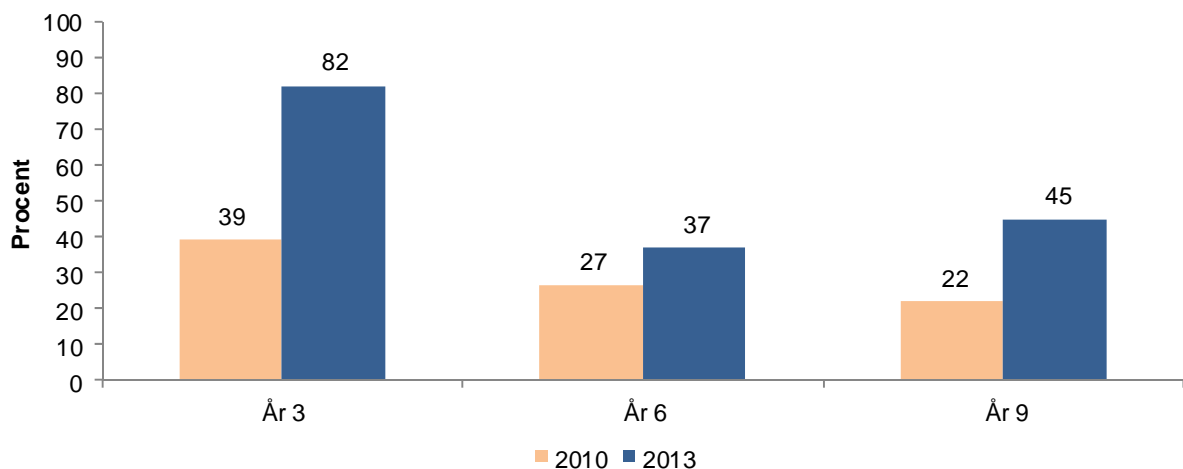

Diagram 70. Elever som ofta åt av salladsbuffén. Procent.

Det fanns signifikanta skillnader mellan undersökningstillfällena i alla årskurserna, se diagram 71. År 2010 var det 39 % av eleverna i år 3 som ofta åt grönsaker från salladsbuffén. År 2013 hade siffran ökat till 82 %. I år 6 hade andelen ökat från 27 % till 37 % och i år 9 hade andelen ökat från 22 % till 45 %. År 2010 var det fler pojkar än flickor som ofta åt grönsaker från salladsbuffén. De skillnaderna fanns inte år 2013.

Alla fick också svara på hur nöjda de var med salladsbuffén. De hade fem svarsalternativ att välja mellan: ”Mycket nöjd”, ”Nöjd”, ”Varken nöjd eller missnöjd”, ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd”, se diagram 71.

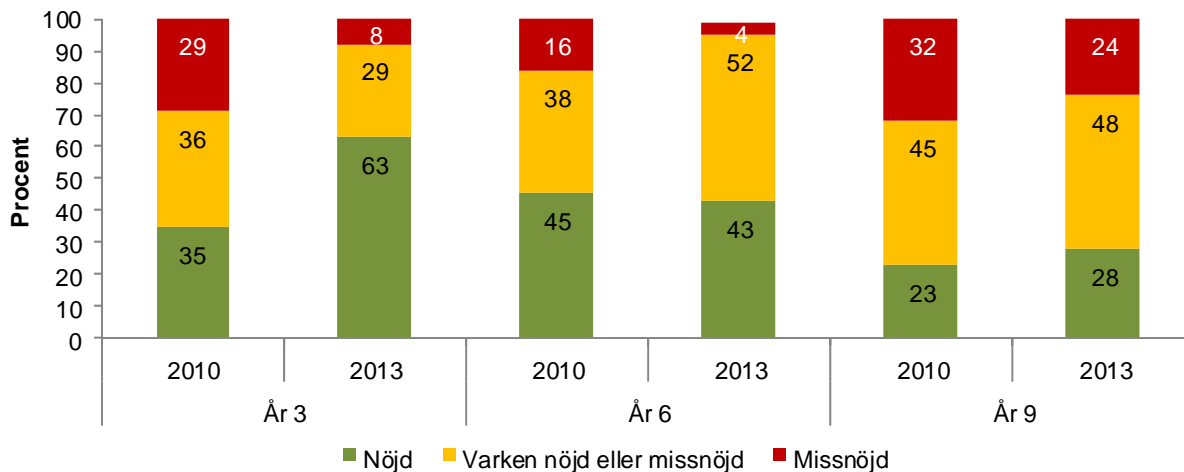

Diagram 71. Hur nöjda eleverna var med salladsbuffén. Procent.

Den största förändringen sedan undersökningen år 2010 är att många fler elever i år 3 var nöjda med salladsbuffén, 63 % jämfört med 36 %. Skillnaden är signifikant. För år 6 och 9 har inga större förändringar skett. Knappt hälften i år 6 och drygt en fjärdedel i år 9 var nöjda med salladsbuffén. Det fanns inga större skillnader mellan könen.

En majoritet uppskattade skolrestaurangen som miljö

I enkäten fanns flera frågor som handlade om miljön i skolrestaurangen och själva matsituationen. En fråga var om miljön som helhet. Eleverna kunde svara att de tyckte att miljön var ”Mycket bra”, ”Bra”, ”Varken bra eller dålig”, ”Dålig” eller ”Mycket dålig”, se diagram 72.

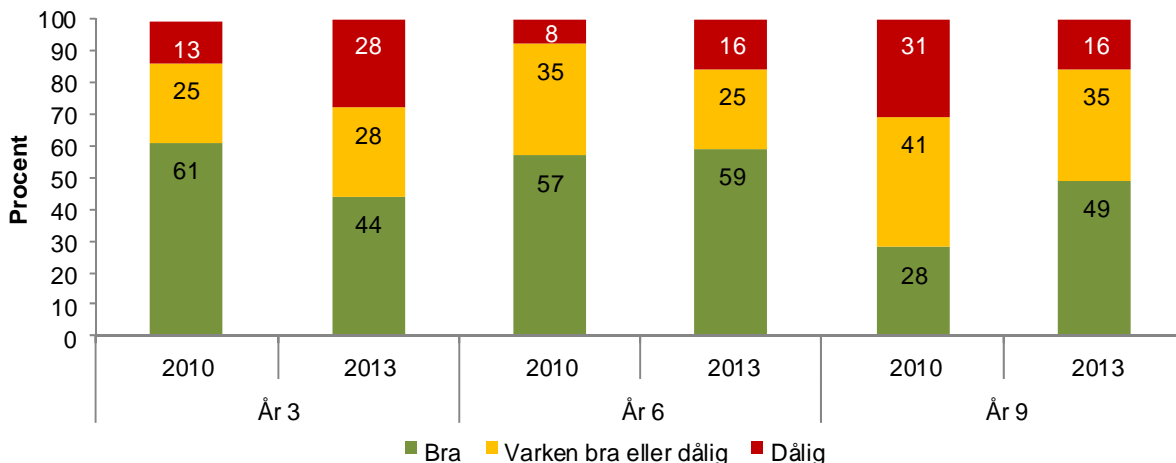

Diagram 72. Vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen. Procent.

Svaren visar signifikanta skillnader mellan år 3 och 9 vid de olika undersökningstillfällena. I år 3 hade andelen som tyckte att miljön var bra minskat och i år 9 hade andelen ökat signifikant. För år 6 var siffrorna så gott som oförändrade jämfört med de olika undersökningstillfällena. Det fanns inga större skillnader mellan könen. Ungefär hälften av eleverna tyckte alltså att miljön i skolrestaurangen var bra.

Eleverna fick också ta ställning till ytterligare påståenden om miljön i skolrestaurangen. Först följer resultaten av två påståenden om hur ofta eleverna fick sitta ensamma och äta, fast de inte ville och hur ofta de hade gott om tid att äta. För överskådlighetens skull visar diagram 73 och 74 andelen elever som svarat ”Alltid” eller ”3–4 gånger i veckan”.

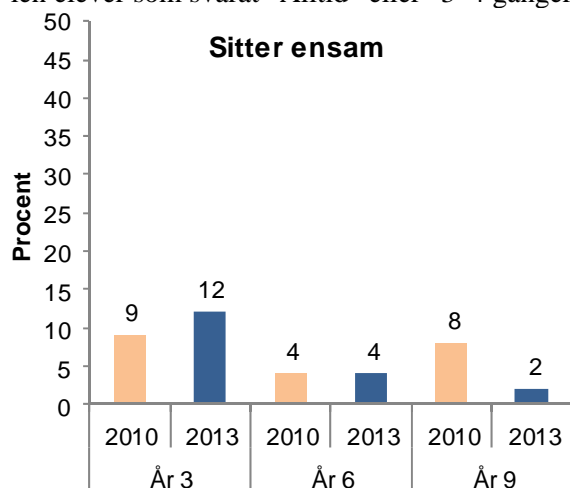

Diagram 73. Elever som ofta fick sitta ensamma och äta. Procent.

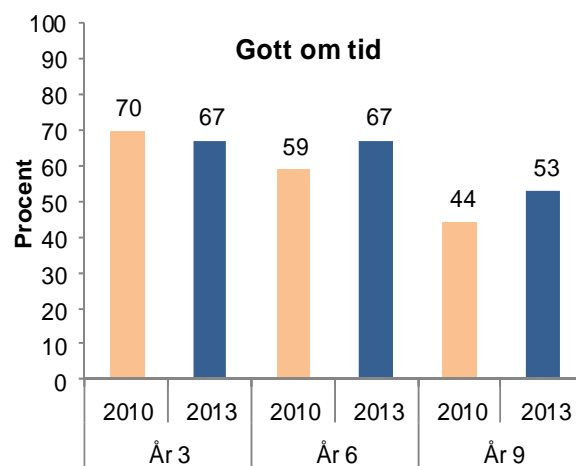

Diagram 74. Elever som ofta hade gott om tid att äta. Procent.

Det var överlag få elever som fick *sitta ensamma* och äta fast de inte ville det. I år 3 fick en något större andel elever jämfört med år 2010 sitta ensamma och äta. I år 6 hade inga förändringar skett och i år 9 var det färre elever som fick äta ensamma. Dessa skillnader är dock inte signifikanta. Totalt fick 14 elever ofta sitta ensamma fast de inte ville det.

Om eleverna tyckte att de har *gott om tid att äta* är både en schemafråga och en fråga om upplevelse. Vissa förändringar har skett sedan år 2010. Den enda signifikanta förändringen är att fler elever i år 9 tyckte att de hade gott om tid att äta. I år 3 och 6 tyckte två tredjedelar av eleverna och i år 9 tyckte hälften av eleverna att de hade gott om tid att äta.

Eleverna fick ta ställning till fem påståenden som mer hade med den fysiska miljön att göra. Två påståenden handlade om hur ofta eleverna tyckte att det var rent och fräscht i skolrestaurangen och det andra om hur ofta de tyckte att det luktade gott, se diagram 75 och 76.

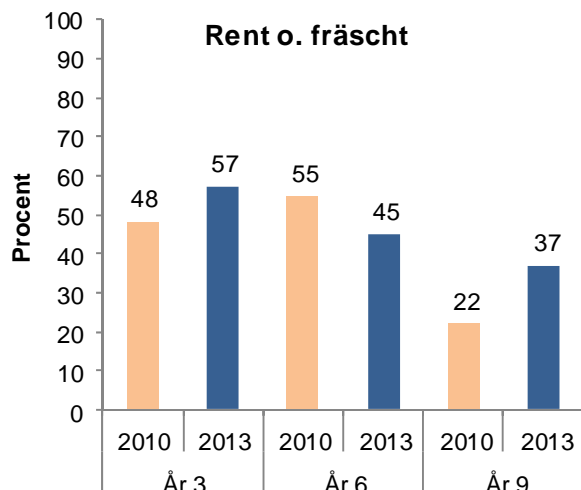

Diagram 75. Elever som ofta tyckte att det var rent och fräscht i skolrestaurangen. Procent.

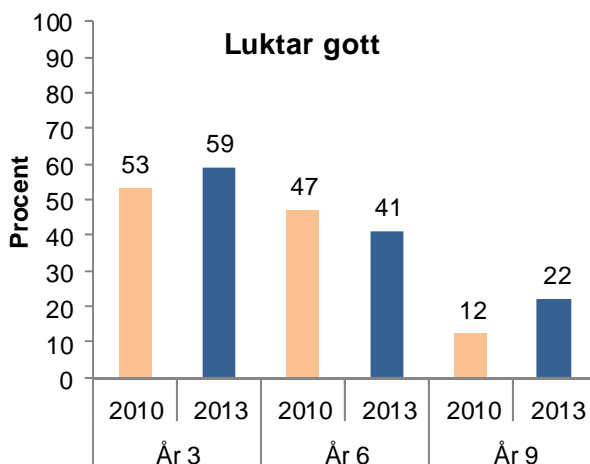

Diagram 76. Elever som ofta tyckte att det luktade gott. Procent.

Det var färre elever i år 6 och fler i år 9 som tyckte att det var *rent och fräscht* jämfört med år 2010. Alla skillnader är signifikanta. Drygt hälften av eleverna i år 3, knappt hälften av eleverna i år 6 och drygt en tredjedel av eleverna i år 9 tyckte år 2013 att det ofta var rent och fräscht.

Drygt hälften av eleverna i år 3, knappt hälften i år 6 och en femtedel av eleverna i år 9 tyckte att det ofta *luktade gott*. Den enda signifikanta skillnaden var för år 9 där fler tyckte att det luktade år 2013 jämfört med år 2010. Det var signifikant färre flickor än pojkar som tyckte att det ofta luktade gott i skolrestaurangen.

Tre påståenden handlade om hur ofta eleverna tyckte att det var trångt i skolrestaurangen, hur ofta de tyckte att det var bullrigt och hur ofta de tyckte att det var trivsamt, se diagram 77, 78 och 79.

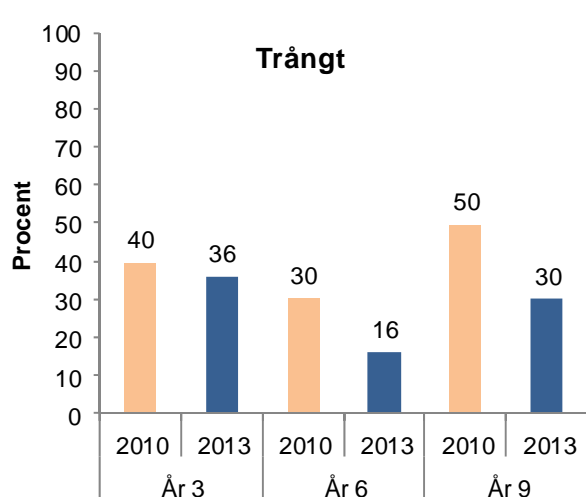

Diagram 77. Elever som ofta tyckte att det var trångt i skolrestaurangen. Procent.

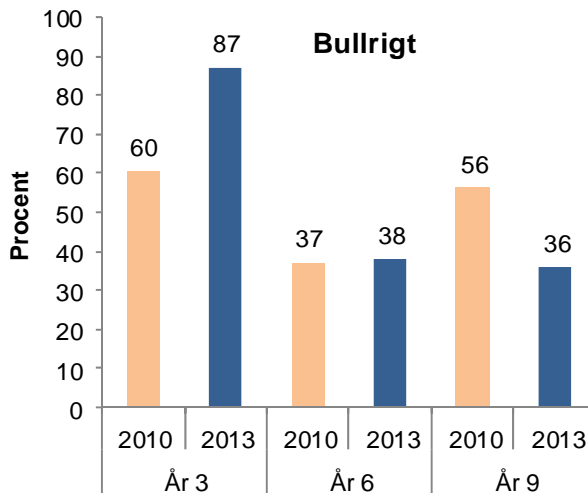

Diagram 78. Elever som ofta tyckte att det var bullrigt. Procent.

Diagram 77 visar att allt färre elever tycker att det är *trångt* i skolrestaurangen. För både år 6 och år 9 är minskningen signifikant jämfört med år 2010. I år 3 och 9 tyckte en tredjedel och i år 6 tyckte knappt en femtedel att det var trångt.

När det gäller *bullret* är det markant fler i år 3 som ofta tyckte att det var bullrigt jämfört med förra undersökningstillfället. För år 6 har inga förändringar skett och för år 9 har en betydande minskning skett, se diagram 78. Nästan alla elever i år 3 (87 %) tyckte att det var bullrigt samt en tredjedel av eleverna i år 6 och 9 tyckte det.

Diagram 79 visar att flertalet elever tyckte att det ofta var *trivsamt* i skolrestaurangen. Bland eleverna i år 3 hade en signifikant minskning skett jämfört med år 2010. Bland eleverna i år 9 hade en signifikant ökning skett och för eleverna i år 6 hade inga större förändringar skett. Drygt hälften av eleverna i år 3, tre fjärdedelar av eleverna i år 6 och nästan hälften av eleverna i år 9 tyckte att det ofta var trivsamt i skolrestaurangen.

För både elever i år 3 och 6 finns det ett signifikant samband mellan trivsel och buller. Ju mer buller desto mindre trivsel. Detta samband fanns inte vid förra undersökningstillfället.

En annan betydelsefull del i upplevelsen av skolrestaurangerna är *måltidspersonalens bemötande*. Eleverna fick frågan om hur nöjda de var med skolmåltidspersonalens bemötande och de hade fem

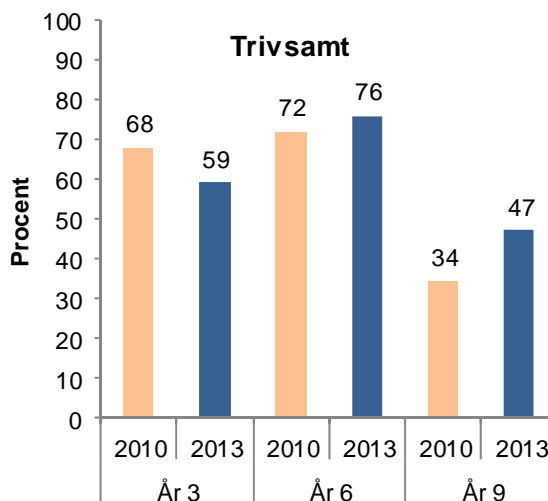

Diagram 79. Elever som ofta tyckte att det var trivsamt i skolrestaurangen. Procent.

svarsalternativ att välja mellan: ”Mycket nöjd”, ”Nöjd”, ”Varken nöjd eller missnöjd”, ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd”, se diagram 80.

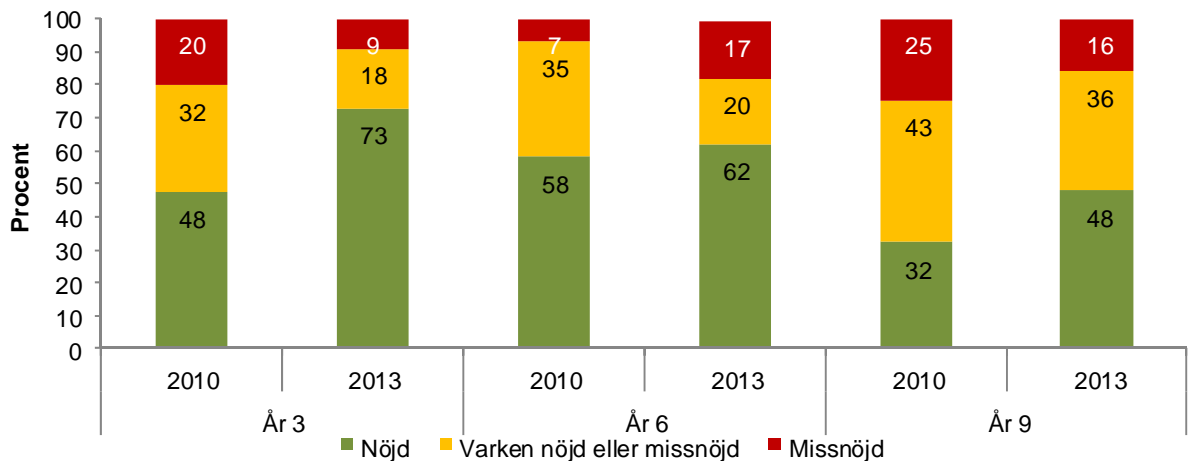

Diagram 80. Hur nöjda eleverna var med personalens bemötande. Procent.

Överlag har andelen eleverna som var nöjda med skolmåltidspersonalens bemötande ökat signifikant från 2010 till 2013. Allra störst är ökningen i år 3, medan ökningen i år 6 inte är signifikant. År 2013 fanns störst andel nöjda gäster bland eleverna i år 3. Minst andel nöjda elever fanns i år 9. Andelen missnöjda elever är förhållandevis liten oavsett årskurs, förutom i år 6 där en fjärdedel var missnöjda. Det fanns inga större skillnader mellan könen. Tre fjärdedelar av eleverna i år 3, två tredjedelar av eleverna i år 6 och hälften av eleverna i år 9 var nöjda med skolmåltidspersonalens bemötande.

Eleverna i år 6 kunde påverka mest

Med tanke på hur många år som eleverna går i skolan och äter skolmaten är det betydelsefullt att eleverna upplever att de kan påverka skolmåltiden, både mat och miljö.

Eleverna fick svara om de kunde påverka ”Mycket”, ”Ganska mycket”, ”Varken mycket eller lite”, ”Ganska lite” eller ”Lite”, se diagram 81.

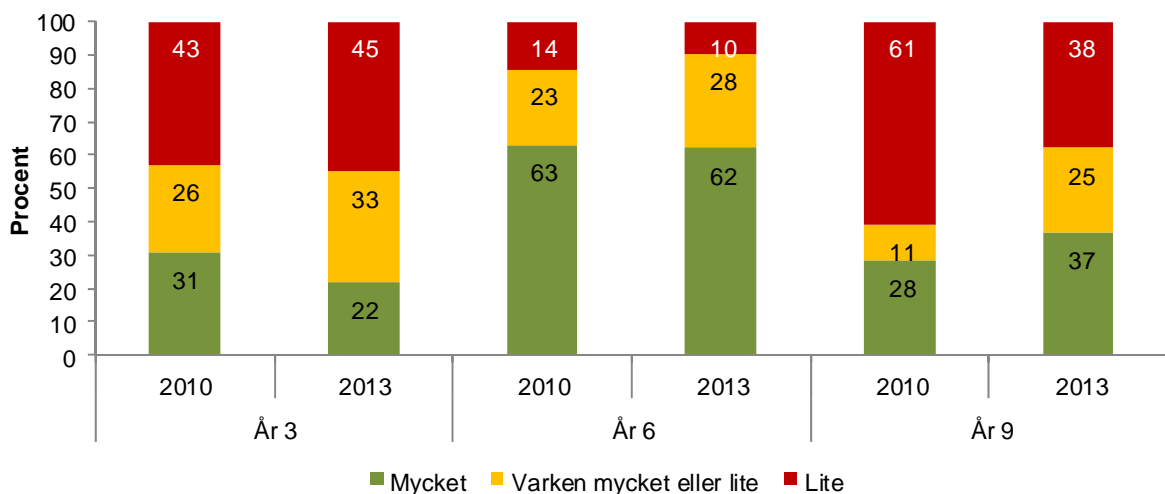

Diagram 81. Hur mycket eleverna kunde påverka skolmåltiden. Procent.

Knappt en fjärdedel av eleverna i år 3, två tredjedelar av eleverna i år 6 och drygt en tredjedel i år 9 tyckte att de kunde påverka skolmältiden mycket. I år 3 hade andelen som tyckte att de mycket kunde påverka skolmältiden minskat, i år 6 var det oförändrat och i år 9 hade andelen ökat. Dessa skillnader är signifikanta.

Eleverna i år 3 och 6 hade bäst helhetsintryck av skolmältiden

Fem frågor har valts ut för att spegla elevernas helhetsuppfattning om skolmältiden. Det var frågorna om hur ofta eleverna tyckte att skolmaten smakade bra, hur nöjda de var med salladsbuffén, med måltidspersonalens bemötande, vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen samt hur mycket eleverna kunde påverka skolmältiden.

Det bör dock poängteras att på en del av frågorna kunde eleverna svara "Mycket nöjd", "Nöjd", "Varken nöjd eller missnöjd", "Missnöjd" och "Mycket missnöjd". På andra frågor kunde de svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". Dessa svar har till viss del olika betydelse. De förstnämnda svarsalternativen kan sägas spegla kvalitet och de sistnämnda speglar omfattning.

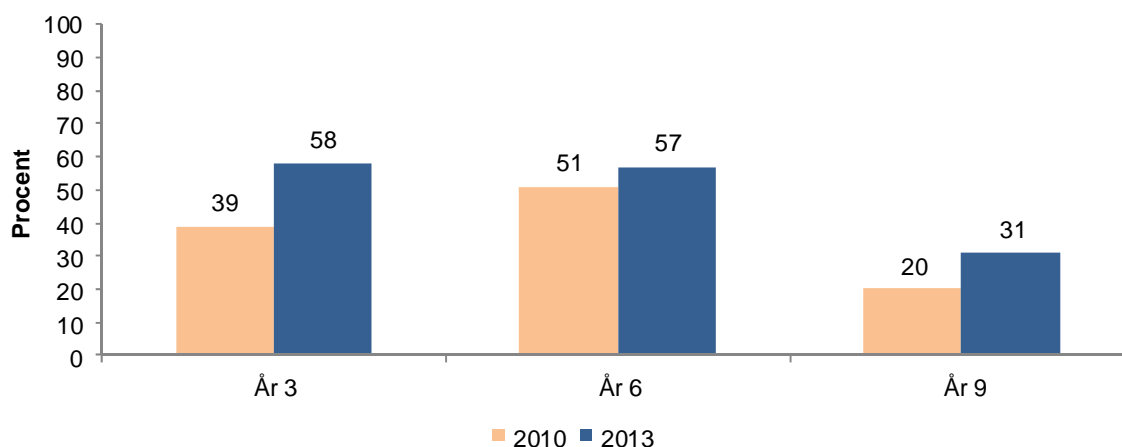

Diagram 82. Elever som hade ett bra helhetsintryck av skolmältiden. Procent.

Överlag har andelen elever som hade ett bra helhetsintryck av skolmältiden ökat. För år 3 och 9 var ökningen signifikant sedan förra undersökningstillfället. Drygt hälften av eleverna i år 3 (58 %) och år 6 (57 %) hade ett bra helhetsintryck, medan en tredjedel (31 %) av eleverna i år 9 hade ett gott helhetsintryck av skolmältiden. Det fanns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan könen.

Eleverna äter oftare frukt och dricker oftare läsk

Hur ser skolelevernas matvanor ut för övrigt? Äter de frukost varje dag och hur ofta äter de godis? Eleverna fick svara på fem frågor om sina matvanor under en vanlig vecka. De kunde välja mellan alternativen: "Varje dag", "5–6 dagar", "3–4 dagar", "1–2 dagar" eller "Sällan/Aldrig".

För överskådlighetens skull redovisas inte hur många som angett varje svarsalternativ, utan istället hur många som svarat att de åt frukost, lagad mat hemma och frukt varje dag samt hur många som drack läsk och åt godis 2 dagar i veckan eller mindre.

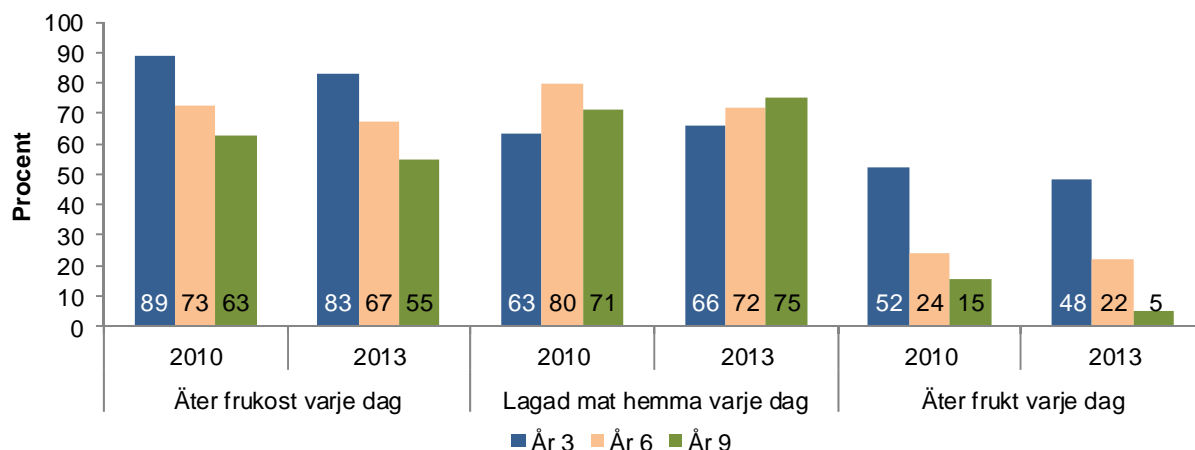

Diagram 83. Elever som åt frukost, lagad mat hemma och frukt varje dag. Procent.

Elevernas *frukostvanor* är i stort sett oförändrade jämfört med år 2010. De minskningar som finns är inte signifikanta. För båda undersökningstillfällena gäller att andelen elever som åt frukost minskade med åldern. Fyra femtedelar av eleverna i år 3, två tredjedelar av eleverna i år 6 och drygt hälften av eleverna i år 9 åt frukost varje dag.

Andelen elever som åt *lagad mat hemma* varje dag visade inga markanta skillnader jämfört med år 2010. Två tredjedelar av eleverna i år 3 och ungefär tre fjärdedelar av eleverna i år 6 och 9 åt lagad mat hemma varje dag.

När det gäller *fruktätandet* har det för eleverna i år 9 skett en stor minskning. Skillnaden är signifikant. Hälften av eleverna i år 3, en fjärdedel av eleverna i år 6 och nästan inga av eleverna i år 9 åt frukt varje dag.

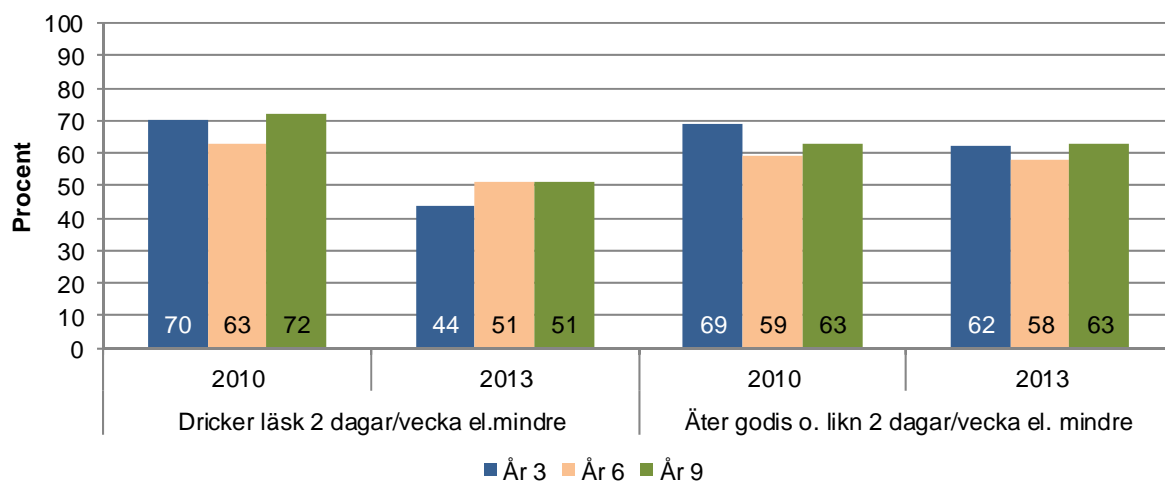

Diagram 84. Elever som drack läsk och åt godis 2 dagar i veckan eller mindre. Procent.

Andelen elever som drack *läsk* två dagar i veckan eller mindre har minskat signifikant sedan år 2010. Det innebär att fler, ungefär hälften av eleverna, drack läsk oftare än två dagar i veckan.

Andelen elever som åt *godis, chips, kakor och liknande* två dagar i veckan eller mindre var ganska konstant och inga skillnader är signifikanta. Drygt en tredjedel av eleverna åt godis med mera oftare än två gånger i veckan.

Fyra kommuner tillsammans

Hittills har det redogjorts för resultaten i varje kommun, men det är givetvis också intressant att få veta mer om de fem kommunerna tillsammans. Finns det några skillnader mellan kommunerna? I alla fyra kommunerna fanns det genomgående skillnader mellan årskurserna. Därför redovisas resultaten i det här kapitlet årskursvis och kommunvis. För att en skillnad ska vara signifikant, det vill säga statistiskt säkerställd, behöver skillnaden överlag vara 7 procentenheter eller större. Det bör dock påpekas att i undersökningen år 2010 fanns även elever från Skövde kommun medräknade.

I kommunkapitlen har fem frågor använts för att ta fram ett helhetsintryck. De frågorna var:

- Hur ofta tycker du att skolmaten är bra?
- Hur nöjd är du med salladsbuffén?
- Hur nöjd är du med måltidspersonalens bemötande?
- Vad tycker du om miljön i skolrestaurangen?
- Hur mycket tycker du att ni elever kan påverka skolmåltiden (mat och miljö)?

I det här kapitlet redovisas elevernas svar på de här frågorna och helhetsintrycket, men först behöver skolmåltiden sättas in i ett sammanhang.

Skolmåltidens sammanhang

Egentligen är inte skolmåltiden en isolerad företeelse som kan tas ut ur sitt sammanhang. Den är istället tätt förbunden med sammanhanget – skolan.

Det finns mycket som talar för att elevernas trivsel i skolan, känsla av delaktighet, möjlighet att tillgodogöra sig undervisningen, kamrater med mera också påverkar hur de upplever skolmåltiden, även om få undersökningar har gjorts kring detta. Med andra ord att det finns bakomliggande orsaker som påverkar upplevelsen av skolmåltiden.

Den elev som tycker att det är roligt att gå i skolan, har kompisar att umgås med, kanske också tycker att skolmåltiden som helhet är bra. Medan den elev som inte trivs i skolan och som kanske inte heller har kompisar att umgås med, inte heller tycker att skolmåltiden är särskilt bra.

Det går inte heller att komma ifrån att en del elever äter i samma skolrestaurang fem dagar i veckan, 40 veckor om året i upp till sex år. Det påverkar troligen också helhetsbilden av skolmåltiden.

Säkerligen påverkas också upplevelsen av skolmåltiden av faktorer som måltidspersonalen och kostchefer inte kan påverka så mycket. Det kan handla om lokalernas utformning och lärarens närvaro i skolrestaurangen.

Naturligtvis finns det faktorer som måltidspersonal och kostchefer kan påverka som matsedel, kryddning, val av råvaror, städning, mindre kostsam inredning, bemötande och så vidare. Det är också den delen som den här undersökningen handlar om. Genom att få veta hur något är, kan man bli bättre eller hålla fast vid ett vinnande koncept.

Fler elever tyckte att skolmaten ofta var bra

Hur ofta tyckte eleverna att skolmaten var bra? Som tidigare beskrivits kunde eleverna svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". I diagram 85 visas hur många som tyckte att skolmaten smakade bra 3–5 gånger i veckan, det vill säga svarat "Alltid" eller "3–4 gånger i veckan" och andelen som tyckte att den smakade bra 1–2 gånger i veckan, det vill säga angivit svarsalternativen "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig".

Totalt sett har en signifikant ökning skett av andelen elever i år 3 som tyckte att maten ofta var bra. För år 6 del har inga förändringar skett, men för år 9 har en signifikant minskning skett. Liksom förra undersökningstillfället minskade andelen som tyckt att skolmaten ofta var bra med elevernas ökande ålder. Det fanns också stora skillnader mellan kommunerna.

När det gäller år 3 var det 88 % av eleverna i Hjo som ofta tyckte att skolmaten var bra. Den minsta andelen elever som tyckte att skolmaten ofta var bra fanns i Töreboda, 51 %. De andra kommunerna låg på eller nära genomsnittet på 72 %. För alla kommuner, utom Töreboda hade en signifikant ökning skett från år 2010.

I år 6 låg genomsnittet på 40 %. Både Mariestad och Tibro låg nära genomsnittet. Störst andel på 53 % fanns i Hjo och lägst andel på 29 % fanns i Töreboda där minskningen är signifikant.

Det var generellt sett 25 % av eleverna i år 9 som ofta tyckte att skolmaten smakade bra och det är en minskning med 24 % sedan år 2010. Hjo låg klart över genomsnittet på 57 % och Töreboda låg lägst på 20 %. Störst minskning sedan 2010 fanns i Mariestad och Tibro, 19 respektive 16 % lägre.

Tibro var den enda kommun där gymnasieeleverna deltog i undersökningen och 80 % av eleverna i år 2 tyckte att maten ofta smakade bra. Vid förra undersökningstillfället var gymnasiet i Mariestad med och där var det 20 % av eleverna år 2010 som tyckte att skolmaten ofta var bra.

I alla årskurser, utom år 6, var andelen flickor som tyckte att skolmaten ofta var bra signifikant större jämfört med pojkarna.

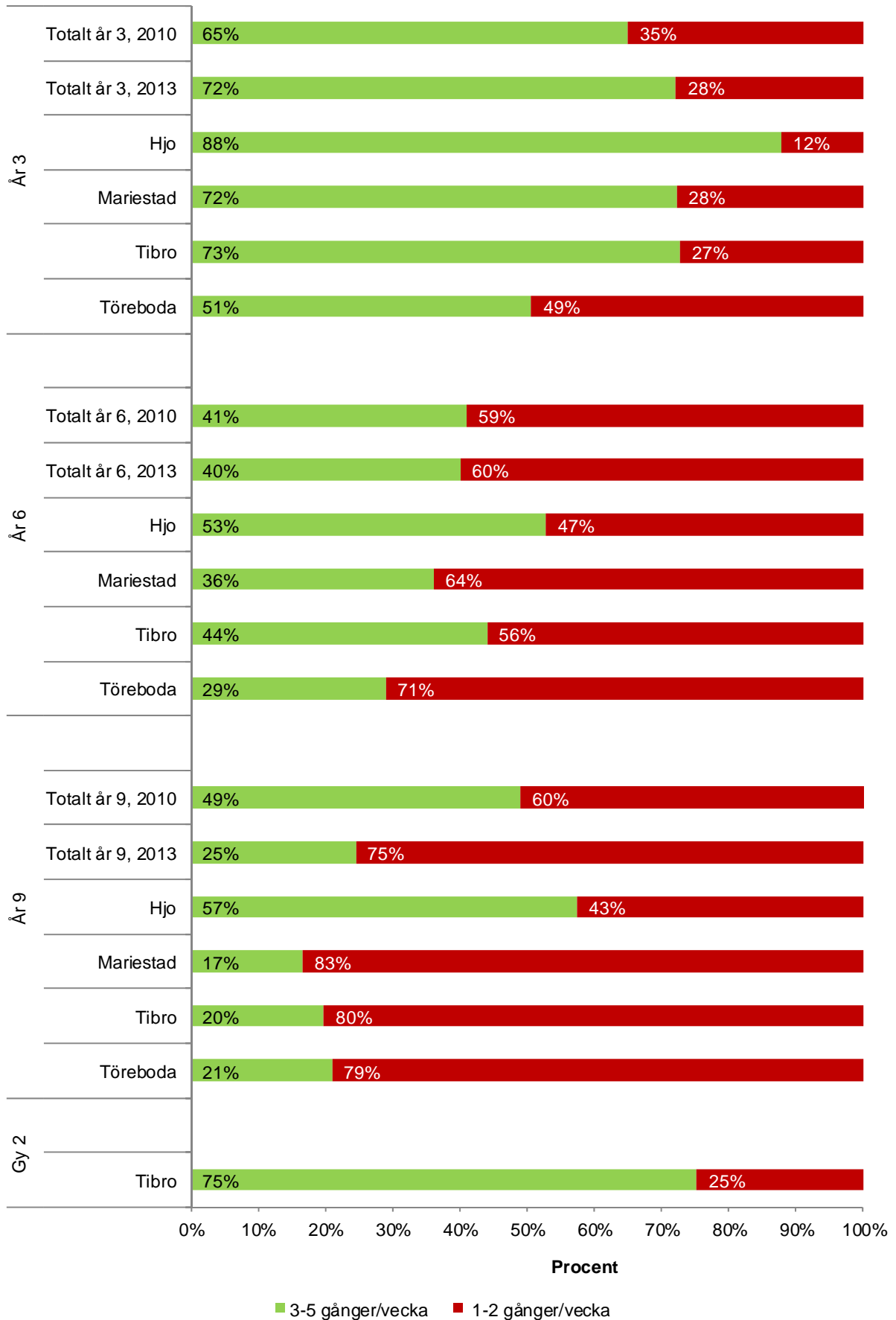

Diagram 85. Hur ofta eleverna tyckte att skolmaten var bra. Procent.

Drygt två tredjedelar av eleverna i år 3 var nöjda med salladsbuffén

Eleverna fick också svara på hur nöjda de var med salladsbuffén. De hade fem svarsalternativ att välja mellan: ”Mycket nöjd”, ”Nöjd”, ”Varken nöjd eller missnöjd”, ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd”. I diagram 86 visas för översiktlighetens skull svarsalternativen ”Mycket nöjd” och ”Nöjd” tillsammans. Även resultaten för alternativen ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd” visas tillsammans.

Resultaten från de olika kommunerna visade att det fortfarande var eleverna i år 3 som var mest nöjda med salladsbuffén. Dessutom var det signifikant fler elever i år 3 som var nöjda med salladsbuffén jämfört med år 2010. Däremot var det signifikant färre elever i år 9 som var nöjda med salladsbuffén.

Det var i genomsnitt 70 % av eleverna i år 3 som var nöjda med salladsbordet. Eleverna i Tibro låg över genomsnittet, på 79 %. I Hjo och Mariestad låg eleverna nära genomsnittet, medan eleverna i Töreboda låg under genomsnittet, på 63 %. I Mariestad, Tibro och Töreboda har en signifikant ökning skett av nöjdheten.

I år 6 var i genomsnitt 36 % av eleverna nöjda. Eleverna i Hjo, Mariestad och Tibro låg närapå genomsnittet. Eleverna i Töreboda låg över genomsnittet, på 43 %.

Bland eleverna i år 9 var det 26 % som var nöjda med salladsbuffén. Högst andel Hjo på 29 % och Töreboda på 28 %. Lägst låg Tibro på 20 %. För Hjo och Tibro hade en signifikant minskning skett sedan 2010.

Det var 67 % av eleverna i år 2 på gymnasiet i Tibro som var nöjda med salladsbuffén. Det kan jämföras med att år 2010 var 32 % av gymnasieeleverna i Mariestad nöjda med salladsbuffén.

Skillnaderna totalt sett är signifikanta mellan årskurserna. Det fanns inga större skillnader mellan könen.

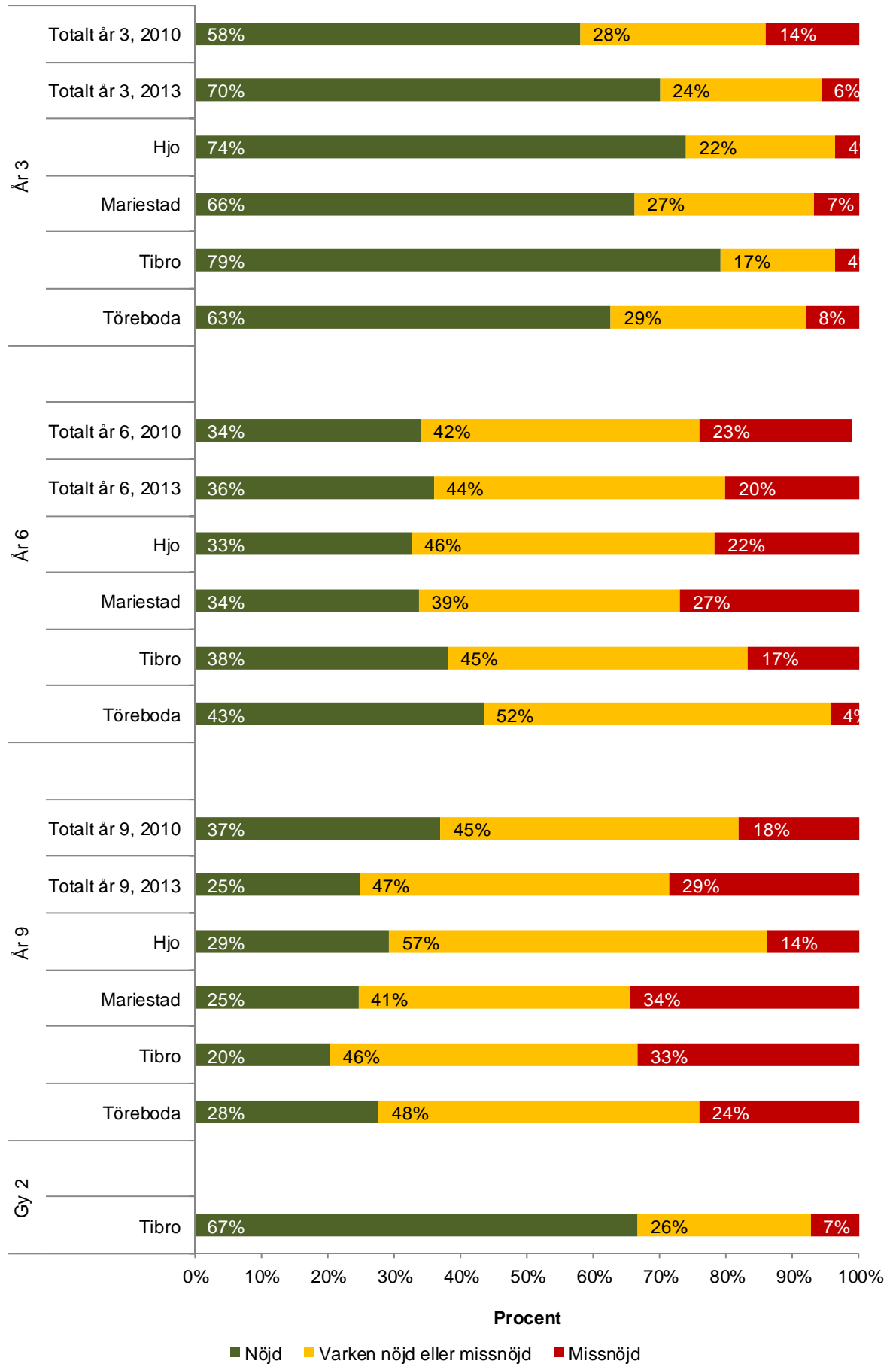

Diagram 86. Om eleverna var nöjda med salladsbuffén. Procent.

En majoritet av eleverna var fortfarande nöjda med måltidspersonalens bemötande

Det är inte bara kvaliteten på skolmaten som är betydelsefull för upplevelsen av skolmåltiden, utan även bemötandet från måltidspersonalens sida. Eleverna fick frågan om hur nöjda de var med skolmåltidspersonalens bemötande och de hade fem svarsalternativ att välja mellan: ”Mycket nöjd”, ”Nöjd”, ”Varken nöjd eller missnöjd”, ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd”. Diagram 87 visas svarsalternativen ”Mycket nöjd” och ”Nöjd” tillsammans. Resultaten för alternativen ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd” visas också tillsammans.

Eleverna i år 3 var fortfarande mest nöjda med måltidspersonalens bemötande och där hade en signifikant ökning skett sedan år 2010, 89 % jämfört med 78 %. Därefter kom eleverna i år 6, 61 %. För år 9 hade en signifikant minskning skett från 56 % till 45 % år 2013.

När det gäller år 3 hade en signifikant ökning skett i alla kommuner, men störst var den i Töreboda, som gick från 48 % nöjda elever i år 3 till 73 %. De övriga kommunerna låg nära genomsnittet.

För år 6 hade inga större förändringar skett, utan alla siffror låg inom felmarginalen. Hjo kommun högst på 67 % och Tibro låg lägst på 49 %. De övriga kommunerna låg nära genomsnittet.

För eleverna i år 9 hade en signifikant minskning skett från 56 % år 2010 till 45 % år 2013. I år 9 låg eleverna i Hjo kommun över genomsnittet på 60 %. Eleverna i Tibro låg under genomsnittet på 28 %. I Töreboda hade den största ökningen skett från 32 % nöjda elever 2010 till 48 % nöjda niondeklassare år 2013.

På gymnasiet i Tibro var 96 % av eleverna nöjda med skolmåltidspersonalens bemötande. I Mariestad år 2010 var 75 % av eleverna nöjda. I övrigt fanns det inga större skillnader mellan flickor och pojkar.

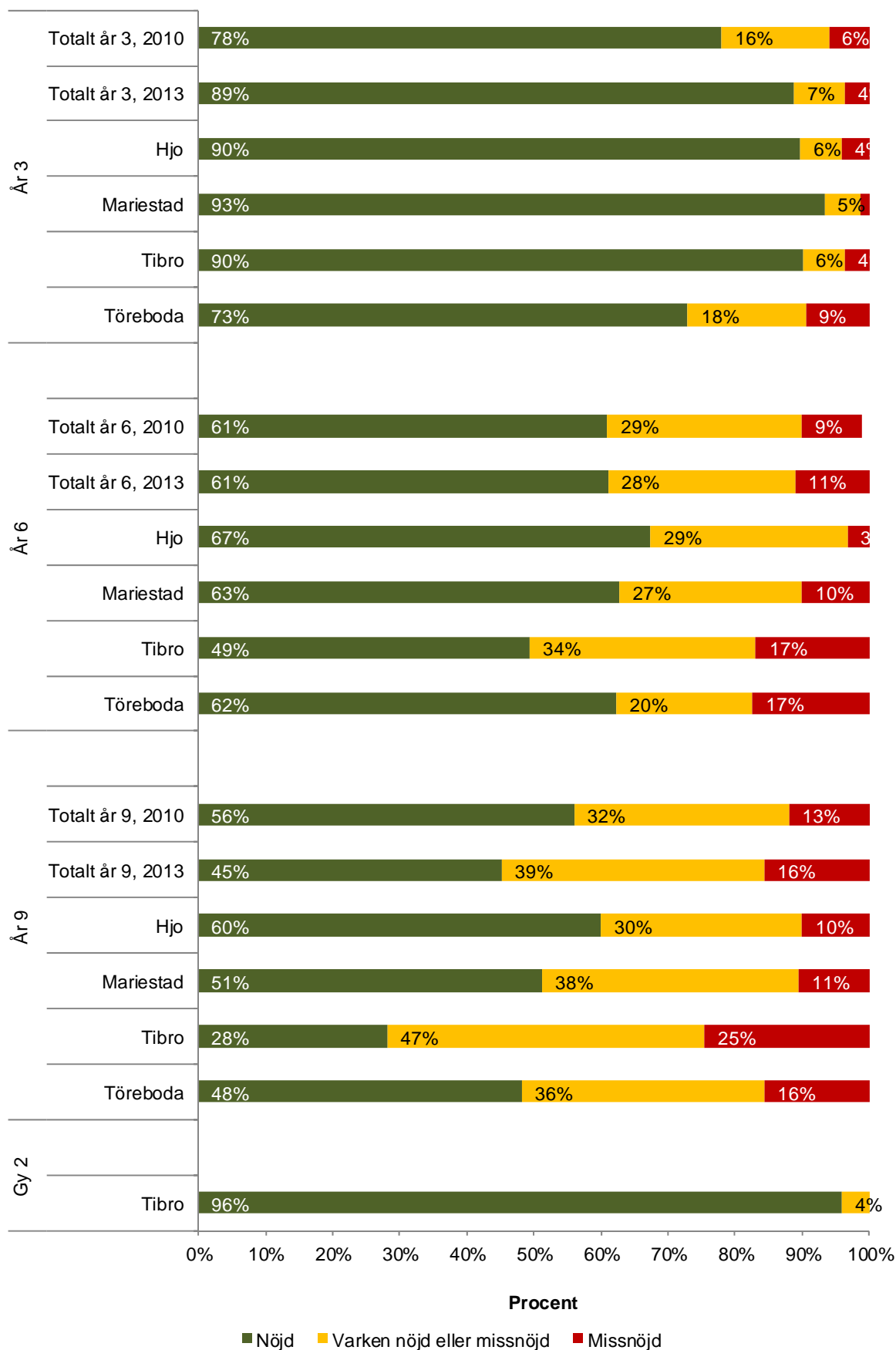

Diagram 87. Om eleverna var nöjda med måltidspersonalens bemötande. Procent.

Eleverna i år 3 och 6 var signifikant mer nöjda med miljön

En annan viktig del av skolmåtiden är miljön i skolrestaurangen. Till miljön hör både den fysiska och sociala miljön, men i frågan angavs inte någon definition av ordet miljö, utan eleverna fick lägga in sin egen betydelse i det. Eleverna kunde svara att de tyckte att miljön var "Mycket bra", "Bra", "Varken bra eller dålig", "Dålig" o "Mycket dålig". Diagram 88 visas svarsalternativen "Mycket bra" och "Bra" tillsammans. Resultaten för alternativen "Dålig" och "Mycket dålig" visas också tillsammans.

För både år 3 och år 6 har signifikanta ökningar skett sedan undersökningen år 2010. Resultaten från de olika kommunerna visar att eleverna i år 3 är mest nöjda med miljön, 75 %. Det var 63 % av eleverna i år 9 och 49 % av eleverna i år 9 som var nöjda med miljön. Nästan alla elever på gymnasiet i Tibro var nöjda, 91 %.

Bland eleverna i år 3 var det flera signifikanta skillnader mellan kommunerna. I Mariestads och Tibro kommuner hade stora ökningar skett och de låg över genomsnittet med 82 % av eleverna som var nöjda med miljön. I Töreboda hade en markant minskning skett och där var 44 % av eleverna nöjda med miljön. Hjo kommun låg nära genomsnittet på 74 %.

Även bland eleverna i år 6 återfanns även vid detta undersökningstillfälle flest nöjda elever i Hjo, 71 %. I Mariestad och Tibro hade signifikanta ökningar skett. I Mariestad var 63 % och i Tibro var 57 % nöjda. Töreboda låg nära genomsnittet på 59 %.

I år 9 låg eleverna i Hjo kommun långt över genomsnittet på 63 %, men det är ändå en minskning med 16 % från år 2010. Mariestads och Töreboda kommun låg nära genomsnittet på 53 respektive 49 %. I Töreboda hade en ökning skett med 21 % sedan år 2010. Tibro kommun låg fortfarande signifikant under genomsnittet på 35 %.

I gymnasiet i Tibro var 91 % nöjda med miljön. År 2010 i Mariestad var 34 % av eleverna på gymnasiet nöjda.

I övrigt fanns inga större skillnader mellan flickor och pojkar.

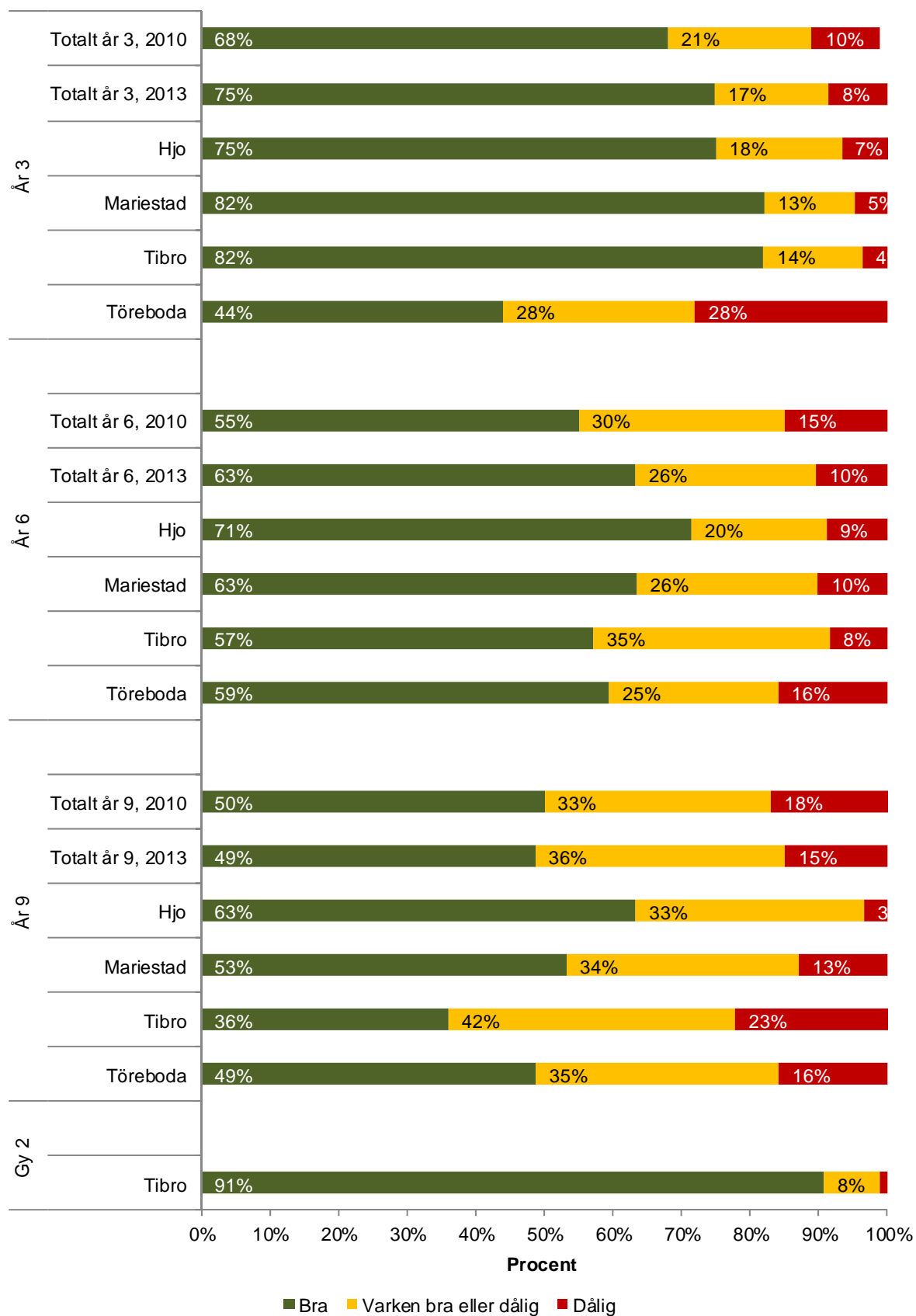

Diagram 88. Vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen. Procent.

Eleverna i år 3 och 6 kunde fortfarande påverka skolmältiden mycket

Att ha möjlighet att påverka och vara delaktig är ofta viktigt för upplevelsen av ett sammanhang och även för skolmältiden.

Eleverna fick svara om de upplevde att de kunde påverka skolmältiden, både dess mat och miljö. De kunde svara: "Mycket", "Ganska mycket", "Varken mycket eller lite", "Ganska lite" eller "Lite". I diagram 89 redovisas andelen som svarade "Mycket" och "Ganska mycket" tillsammans". Andelen som svarade "Ganska lite" och "Lite" redovisas också tillsammans.

Jämfört med år 2010 fanns inga signifikanta skillnader på årskursnivå. Det var 46 % av eleverna i år 3, 49 % av eleverna i år 6 och 28 % av eleverna i år 9 som tyckte att de kunde påverka skolmältiden mycket.

I år 3 låg Mariestad högst på 52 % och Töreboda låg lägst på 22 %. Två signifikanta skillnader har skett bland kommunerna sedan undersökningen år 2010. I Hjo har en minskning skett från 66 % till 46 % och i Töreboda från 31 % till 22 %. Både Mariestad och Tibro nära genomsnittet på 52 respektive 48 %.

I år 6 låg Töreboda kommun högst med 62 % och Hjo låg lägst med 44 %. En signifikant minskning hade skett i Tibro från 59 till 51 %. Mariestads kommun låg nära genomsnittet på 45 %.

I år 9 låg Töreboda högst på 37 % och Mariestad lägst på 20 %. I Hjo hade en signifikant minskning skett från 38 till 30 %. I Töreboda hade en signifikant ökning skett från 28 till 37 %. Tibro låg nära genomsnittet på 29 % av eleverna som tyckte att de kunde påverka skolmältiden mycket.

I år 2 på gymnasiet var det 53 % som tyckte att de kunde påverka mycket, jämfört med 18 % av eleverna år 2 i Mariestad år 2010.

I år 6 var det fler pojkar än flickor som ansåg att de kunde påverka skolmältiden mycket. I övrigt fanns inga större skillnader mellan flickor och pojkar.

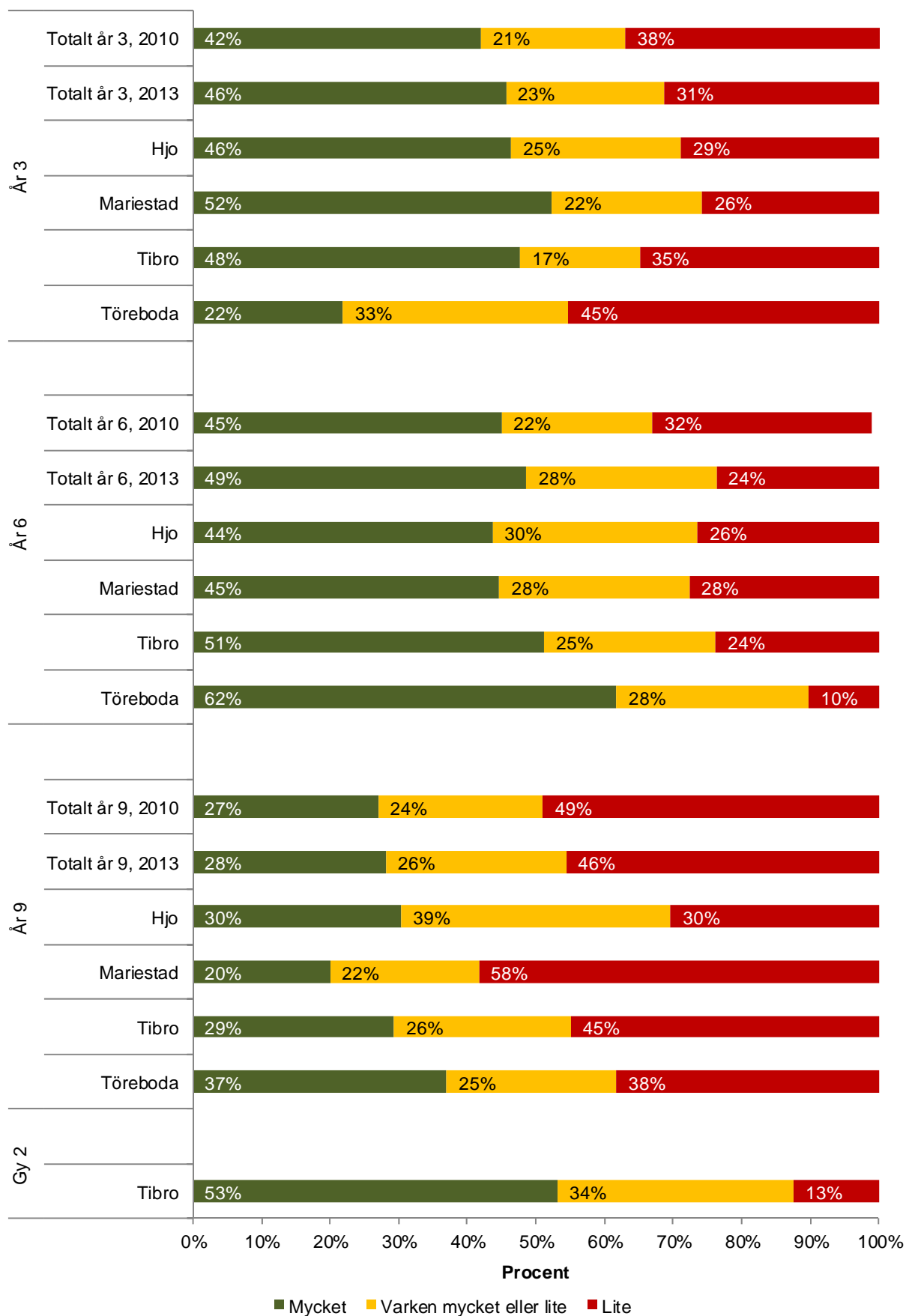

Diagram 89. Hur mycket eleverna tyckte att de kunde påverka skolmåltiden. Procent.

Flest elever i år 3 hade ett bra helhetsintryck

Svaren på fem frågor har räknats samman till ett så kallat index. Det var frågorna om hur ofta eleverna tyckte att skolmaten smakade bra, hur nöjda de var med salladsbuffén, med måltidspersonalens bemötande, vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen samt hur mycket eleverna kunde påverka skolmåltiden. Indexet mäter elevernas helhetsintryck av skolmåltiden; om de hade ett bra eller dåligt helhetsintryck, se diagram 90.

Den största andelen elever som hade ett bra helhetsintryck fanns i år 2 på gymnasiet i Tibro 3. Därefter kom år grundskolan år 3, år 6 och år 9. I år 3 hade en signifikant ökning skett från 64 % år 2010 till 76 % år 2013. Däremot hade det i år 9 skett en signifikant minskning från 35,5 till 28 %. De största skillnaderna fanns dock både mellan årskurserna och mellan kommunerna.

När det gäller år 3 var det totalt sett 76 % som hade ett bra helhetsintryck. Bäst helhetsintryck hade eleverna i Tibro, 82 %, och lägst helhetsintryck hade eleverna i Töreboda, 58 %. I alla kommuner, utom Hjo, hade signifikanta ökning skett. I Mariestad hade en ökning skett från 68 till 78 %, i Tibro från 67 till 82 % och i Töreboda från 39 till 58 %. Hjo låg nära genomsnittet på 80 %.

Överlag var det 48 % av eleverna i år 6 som hade ett bra helhetsintryck. Alla kommuner, utom Töreboda låg nära genomsnittet. Töreboda låg över genomsnittet på 59 %.

I år 9 var det 28 % av eleverna som hade ett bra helhetsintryck. Hjo kommun låg högst på 41 % och Tibro låg lägst på 19 %. I Hjo hade en signifikant minskning skett från 50 till 41 % och i Töreboda hade en signifikant ökning skett från 20 till 31 %. Mariestad låg på genomsnittet.

I år 2 på gymnasiet i Tibro hade 80 % ett bra helhetsintryck. År 201 i Mariestad var det 30 % av eleverna som hade ett bra helhetsintryck.

I år 6 i grundskolan fanns det också signifikanta skillnader mellan flickor och pojkar. Det var 59 % av flickorna och 44 % av pojkarna som hade ett bra helhetsintryck. I övrigt fanns inga större skillnader mellan könen.

I och med detta är alla resultat redovisade och man kan konstatera att skolmåltiden som sådan är komplex. Den rymmer många olika komponenter och hänsyn såsom ekonomi, smak, kvalitet, miljö, bemötande och skolan som helhet. Resultaten från kommunerna visar hur oerhört viktig skolmaten är för eleverna. De har inga andra likvärdiga alternativ att tillgå.

Ur ett folkhälsoperspektiv kan inte nog understrykas hur viktig en näringsriktig skolmat är för elevernas hälsa. Ur ett inlärningsperspektiv är goda matvanor, däribland skolmåltiden, bland barn och unga väsentligt för att nå de studieresultat som både skola och samhälle anser är eftersträfvansvärda.

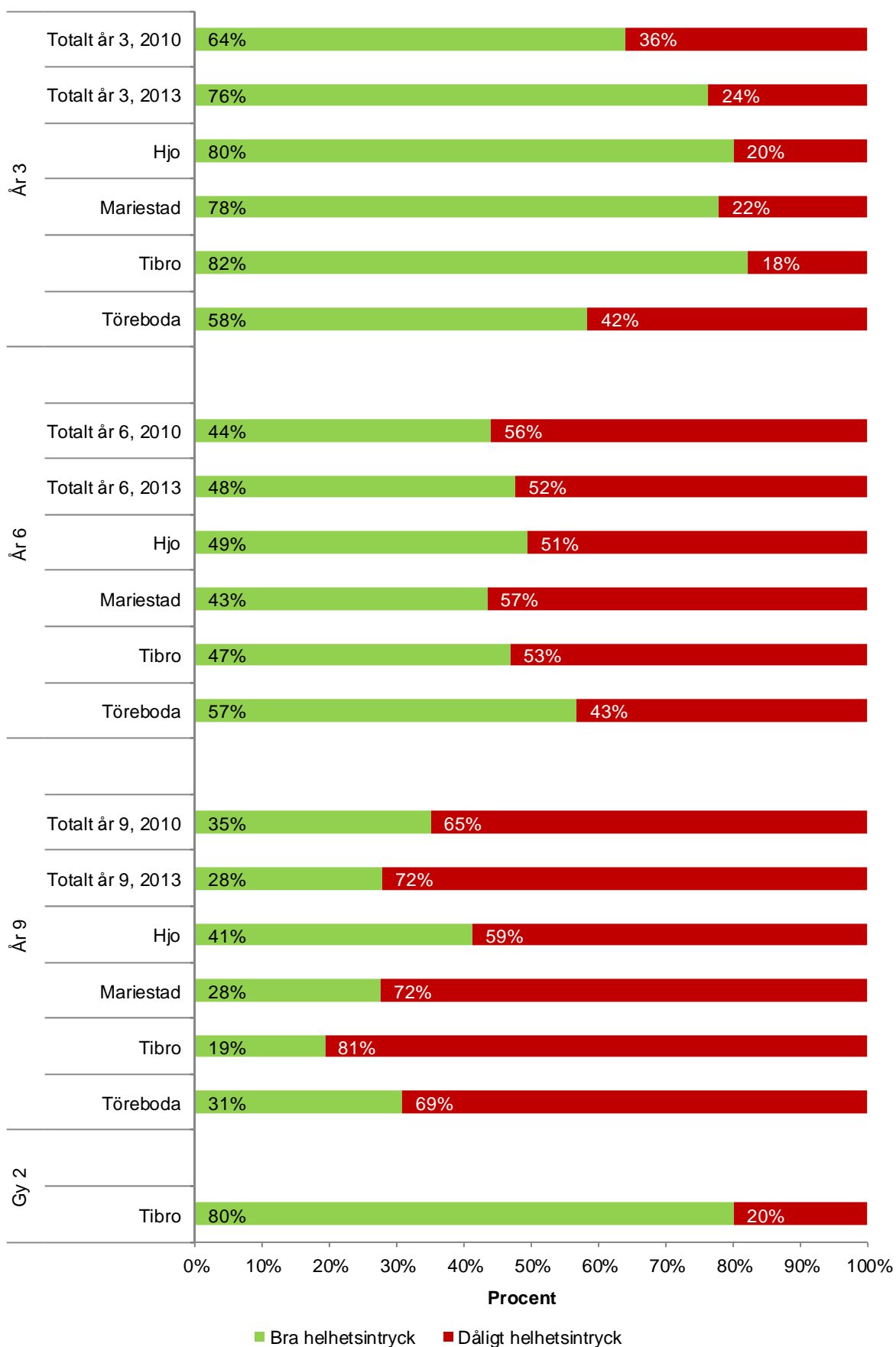

Diagram 90. Elevernas helhetsintryck av skolmåltiden. Procent.

Undersökningens metod

I all forskning, från enkla lokala undersökningar till stora, komplexa internationella studier, finns metodfrågor som åtminstone ur ett forskningsperspektiv behöver besvaras och diskuteras. Dessa frågor kan gälla undersökningens syfte, uppläggning, metod, urval, bearbetning, resultatpresentation med mera. Beroende på en undersökningens syfte och målgrupp kan metoddiskussionen vara mer eller mindre utförlig. I det här kapitlet görs en beskrivning och diskussion av metod och genomförande för den forskningsintresserade läsaren.

Syftet med den här undersökningen var, som tidigare nämnts, att få veta vad elever i år 3, 6 och 9 har för matvanor och uppfattningar om skolmaten. I Tibro deltog också elever i år 2 på gymnasiet.

Metod och tillvägagångssätt

I samråd med uppdragsgivarna, beslutades att göra en totalundersökning och en så kallad klassrumsenkät. Det vill säga att alla elever som var i skolan vid undersökningstillfället hade möjlighet att under lektionstid besvara enkäten.

Tillsammans med uppdragsgivarna bestämdes vilka frågor som skulle ingå. I huvudsak användes samma frågor som vid undersökningen i Hjo år 2007 och 2010, men en del justeringar gjordes. Frågorna i enkäten var i huvudsak slutna, vilket innebar att det fanns förvalda svarsalternativ att ta ställning till.

År 2010 genomfördes undersökningen i vecka 10, men den här gången genomfördes den i vecka 39–40 i de fyra kommunerna. Av praktiska skäl ansvarade uppdragsgivarna för kopiering och distribution av enkäterna, insamlandet av dem och för att de ifyllda enkäterna återsändes till utredaren. Totalt inkom 1 414 enkätsvar från 721 flickor, 683 pojkar och 9 elever som inte angivit sitt kön. Svarsprocenten för hela undersökningen är 89 %.

Bearbetning och analys

Enkäterna bearbetades kvantitativt. Enkätsvaren har matats in i programmet Excel för att sedan analyseras med hjälp av statistikprogrammet SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). I analysen har beräkningar skett av frekvens, medelvärde, olika korstabeller, indexeringar, korrelation med mera.

Den signifikansnivå som använts är 0,05, vilket innebär att sannolikheten för att skillnaden är åstadkommen av slumpfel är fem hundra delar eller mindre.

I undersökningen har ett index tagits fram som mäter helhetsintrycket på skolmältiden. Det är mycket vanligt att i olika undersökningar göra indexeringar för att på ett överskådligt sätt sammanfatta resultaten. Under framtagandet av det här indexet har olika konstruktioner prövats för att både teoretiskt och statistiskt avgöra vilken konstruktion som är mest lämplig. I det framtagna indexet ingår svaren från fem frågor och korrelationen mellan frågorna är i nästan alla fem kommuner tillfredställande. Det vill säga att frågorna mäter samma sak, i det här fallet helhetsintryck.

Metoddiskussion

I kvantitativa undersökningar är ofta *bortfallet* en viktig och svår fråga. I och med att enkäten var en totalundersökning, det vill säga att så gott som alla elever som var i skolan vid det aktuella tillfället svarat på enkäten, är inte bortfallet så stort. Med utgångspunkt från att nästan alla elever som var i skolan när enkäten delades ut svarat på enkäten kan man säga att undersökningen ger en rättvisande bild av elevernas åsikter och vanor. Det bortfall som varit är att i några klasser har enkäten inte delats ut alternativt inte lämnats in för bearbetning. Det bortfallet påverkar dock inte undersökningens resultat något nämnvärt.

En annan fråga är *skillnaderna i mätpunkterna*. År 2007 genomfördes undersökningen i vecka 42 och 2010 genomfördes undersökningen undervårsterminen och i mars månad. År 2013 genomfördes undersökningen under höstterminen och i månadsskiftet september – oktober. Det innebär att undersökningarna har varierat mellan vår- och hösttermin. Alla har emellertid skett en bit in på terminen när eleverna gått i skolan minst en månad efter ett större lov såsom sommar- eller jullov. Huruvida denna variation påverkat resultaten är svårt att uttala sig om.

Ytterligare en viktig fråga är *representativiteten*, det vill säga om resultaten även kan gälla för en större grupp än de som svarat på enkäten. Eftersom detta var en totalundersökning är resultaten givetvis representativa för eleverna i år 3, 6 och 9 samt gymnasiet år 2 i Tibro. Däremot är det tveksamt om svaren från dessa grupper automatiskt kan sägas vara representativa för alla eleverna som går på skolan, till exempel alla elever i år 1–6. På grund av att resultaten så tydligt visar skillnader mellan årskurserna är det sannolikt att en elev i år 1 tycker bättre om skolmaten än en elev i år 3. En elev i år 4 tycker sannolikt bättre om maten än en elev i år 6 och så vidare. Om man önskat att få veta vad alla elever tycker om skolmaten hade ett annat urvalsförfarande behövts.

En fråga som alltid kan diskuteras när ifyllandet äger rum på lektionstid är *frivilligheten*. Frivilligheten har visserligen påpekats i själva informationen om undersökningen, men man kan ändå tänka sig att ett grupptryck uppstår som innebär att man helst bör fylla i enkäten.

I samband med undersökningar som vänder sig till barn och ungdomar ställs ofta frågan om man *kan lita på svaren*. Det går inte att komma ifrån att en del elever gör en underrapportering av sina matvanor. Det går inte heller att utesluta det motsatta, en överrapportering. Även om både under- och överrapportering säkerligen förekommer är det inte rimligt att tro att de tar ut varandra, utan en viss osäkerhet kvarstår. Däremot är det så gott som inga enkäter som uppenbart fyllts i på skoj, fyllts i delvis, där eleven verkar ha tröttnat eller inte haft tillräckligt med tid för att svara klart.

Det kan även förekomma *fel i själva kodningen*, 1 blir 11 till exempel. För att i möjligaste mån undvika denna typ av fel har materialet kontrollerats både för hand och med datorstöd. Ett fåtal fel av detta slag har hittats och korrigerats. Detta innebär att de kodningsfel som kan kvarstå i det närmaste är försumbara.

Ett annat problem i samband med enkätundersökningar är om frågorna verkligen *ger svar på det som avsetts*. Är de frågor som till exempel ställts om skolmat (se bilaga 1) verkligen ett bra mått på skolmåltiden? Även om de flesta frågorna använts i tidigare undersökningar är det inget som nödvändigtvis borgar för deras kvalitet. Det finns alltid en risk för att dåligt formulerade frågor reproduceras i nya undersökningar utan någon större eftertanke.

I jämförelse med andra liknande undersökningar kan man anta att resultaten är likvärdiga.

Referenser

Boij, Anita (2007): *Äta för livet. Undersökning av uppfattningar om skolmåltiden bland elever, lärare och föräldrar i Skövde kommun*. Tranås: A. Boij AB– Idé- och produktutveckling. Rapport 2007:5

Boij, Anita (2008): *Skolmaten i Hjo kommun. Elevers matvanor och åsikter om skolmaten i år 3, 6 och 9*. Tranås: A. BOIJ AB. Rapport 2008:1

Boij, Anita (2010): *Skolmaten i Hjo, Mariestad, Skövde, Tibro och Töreboda år 2010*. Tranås: A. Boij AB. Rapport 2010:6. Anita Boij

Bra mat i skolan. Råd för förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem. 2007. Livsmedelsverket: Uppsala

Bra mat i skolan. Råd för förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem. 2013. Livsmedelsverket: Uppsala

Handlingsplan för goda matvanor och ökad fysisk aktivitet i befolkningen. 2005. Statens folkhälsoinstitut. Stockholm

Health, food and physical activity. Nordic plan of Action on better health and quality of life through diet and physical activity. 2006. Nordic Council of Ministers. Köpenhamn. ANP 2006:745

Proposition 2002/03:35 Mål för folkhälsan

SFS 2010:800,10 kap. 10§

www.skolmatens-vanner.se

Bilaga 1. Enkäten

Extra radbrytningar, rader och logotyper har tagits bort av utrymmesskäl

Till elever i år 9

VAD TYCKER DU OM SKOLMATEN?

Tyck till om maten och miljön. Så hjälper du oss att bli ännu bättre. Det är frivilligt att svara på frågorna. Ingen kommer att veta vad du har svarat. Sätt ett kryss för det svar som stämmer bäst för dig. Sätt bara kryss i en ruta.

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

1. Är du tjej eller kille?

1. Tjej
 2. Kille

2. Hur många dagar i veckan brukar du äta i skolrestaurangen?

1. 5 dagar
 2. 4 dagar
 3. 3 dagar
 4. 2 dagar
 5. 1 dag
 6. Sällan eller aldrig

3. Hur gör du de dagar du inte äter i skolrestaurangen?

Markera ett eller flera alternativ som stämmer bäst för dig.

1. Jag äter inget
 1. Går hem och äter
 1. Köper pizza, hamburgare, korv, kebab eller liknande
 1. Köper mat i en mataffär eller kiosk
 1. Köper något i skolcafeterian

4. Hur ofta tycker du att skolmaten smakar bra?

1. Alltid
 2. 3–4 gånger i veckan
 3. 1–2 gånger i veckan
 4. Aldrig

5. Hur ofta äter du av salladsbuffén?

1. Alltid
2. 3–4 gånger i veckan
3. 1–2 gånger i veckan
4. Aldrig

6. Hur nöjd är du med salladsbuffén?

1. Mycket nöjd
2. Nöjd
3. Varken nöjd eller missnöjd
4. Missnöjd
5. Mycket missnöjd

7. Hur nöjd är du med kökspersonalens bemötande?

1. Mycket nöjd
2. Nöjd
3. Varken nöjd eller missnöjd
4. Missnöjd
5. Mycket missnöjd

8. Vad tycker du om miljön i skolrestaurangen?

1. Mycket bra
2. Bra
3. Varken bra eller dålig
4. Dålig
5. Mycket dålig

9. Hur ofta tycker du att följande påståenden stämmer för din skolrestaurang?

Sätt ett kryss i en ruta på varje rad för det svarsalternativ som stämmer bäst för dig.

	Alltid	3-4 gånger veckan	1-2 gånger veckan	Aldrig
a. Maten är fint upplagd och ser god ut	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.
b. Jag äter mig mätt	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.
c. Det luktar gott	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.
d. Det är trivsamt	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.
e. Det är bullrigt och för hög ljudvolym	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.
f. Det är trångt	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.

9 fortsättning. Hur ofta tycker du att följande påståenden stämmer för din skolrestaurang?

Sätt ett kryss i en ruta på varje rad för det svarsalternativ som stämmer bäst för dig.

	Alltid	3-4 gånger veckan	1-2 gånger veckan	Aldrig
g. Jag har gott om tid att äta	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.
h. Jag får sitta ensam och äta, fast jag inte vill	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.
i. Det är rent och fräscht	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.

10. Hur mycket tycker du att ni elever kan påverka skolmåltiden (mat och miljö)?

1. Mycket
2. Ganska mycket
3. Varken mycket eller lite
4. Ganska lite
5. Lite

11. Hur ofta äter du vanligtvis följande under en vecka?

Sätt ett kryss i en ruta på varje rad för det svarsalternativ som stämmer bäst för dig.

	Varje dag	5-6 dagar	3-4 dagar	1-2 dagar	Sällan/ aldrig
a. Frukost	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.	☐ 5.
b. Lagad mat hemma	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.	☐ 5.
c. Dricker läsk	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.	☐ 5.
d. Godis, chips, kakor och liknande	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.	☐ 5.
e. Frukt	☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ 4.	☐ 5.

12. Här kan du tycka till om skolmaten och miljön i skolrestaurangen.

Jag tycker:

Här är frågorna slut. Tack för dina svar!

Tidigare rapporter

Om inte annat anges är Anita Boij ensam författare till nedanstående rapporter.

Arbetsmiljö, kvalitetsarbete och organisationsförändringar

- *Församlings sammangående i Visby stift.* Utvärdering av klockares, ordförandes, kyrkoherdars och stiftslednings åsikter
- *Kvalitetsarbete som nödvändighet.* Slutrapport från utvärderingen av det BRUK-baserade kvalitetsarbetet i förskola och grundskola, Vänersborgs kommun
- *Kvalitetsarbete som process eller tvång.* Delrapport 2 från utvärderingen av det BRUK-baserade kvalitetsarbetet inom förskola och grundskola i Vänersborg
- *Kvalitetsarbete i förskola och grundskola, Vänersborg.* Delrapport 1 av det påbörjade BRUK-baserade kvalitetsarbetet
- *Ljudmiljön inom förskolan.* Kartläggning av två förskolor i Skövde kommun inför ett pedagogiskt pilotprojekt
- *Missbruksvård i Lidköpings kommun.* Uppföljning av utredning, beviljade insatser och eftervård
- *Stöd till barn och familjer i Lidköpings kommun.* Uppföljning av utredning och beviljade insatser
- *Stöd till ungdomar i Lidköpings kommun.* Uppföljning av utredning och beviljade insatser

Drogförebyggande arbete

- *Att arbeta tobakspreventivt med ungdomar.* Utvärdering av tre projekt som delvis finansierats av Statens folkhälsoinstitut
- *Compass.* Slutrapport från ett förebyggande skolprojekt. Anita Boij & Zelma Fors
- *Kunskapsförsörjning och samordning om tobak.* Utvärdering av ett projekt i Göteborgs stad (utgiven av Miljöförvaltningen, Göteborgs stad)
- *Tobaksfri grundskola – fem år senare.* Utvärdering av vad som finns kvar på skolorna av ett flerkomponentsprogram.
- *Tobaksfri grundskola – fem år senare. I.* Socialmedicinsk tidskrift. 2013, årgång 90, häfte 3, sid, 471–480
- *Tobaksfri gymnasieskola.* Utvärdering av ett utvecklingsprojekt för framtagandet av ett flerkomponentsprogram
- *Tobakspreventiva insatser i mångkulturell miljö.* En intervjuundersökning om kunskap och attityder. (utgiven av Miljöförvaltningen, Göteborgs stad)
- *Tobaksprevention och invandrargrupper.* Utvärdering av ett fortsättningsprojekt i Göteborgs stad. (utgiven av Miljöförvaltningen, Göteborgs stad)
- *Ungdomars hälsa och drogvanor 2011.* Undersökning i Gullspång, Mariestad och Töreboda
- *Ungdomars hälsa och drogvanor 2008.* En undersökning bland niondeklassare i sju kommuner i Skaraborg
- *Ungdomars hälsa och drogvanor i Vara 2009.* Undersökning bland niondeklassare
- *Ungdomars hälsa och drogvanor.* En undersökning bland niondeklassare i sex kommuner i Skaraborg år 2002

Folkhälsa

- *Att göra barnkonventionen känd och använd i Götene kommun.* Utvärdering av ett utvecklingsarbete år 2010
- *En meningsfull ålderdom.* Undersökning i Skövde kommun av äldres tankar kring boende, omvårdnad och IT-teknologi
- *Folkhälsoakademin.* Utvärdering av ett samarbetsprojekt mellan Västra Götalandsregionen i Sverige och Zemgale planeringsregion i Lettland. Anita Boij med flera
- *Hälsofrämjande fysisk aktivitet.* Kartläggning av sådan verksamhet i grundskola och gymnasium på Gotland
- *Kraftsamling mot klamydia i Skaraborg.* Utvärdering av gymnasieelevernas uppfattningar
- *Kraftsamling mot klamydia i Trestadsområdet.* Utvärdering av gymnasieelevernas uppfattningar
- *Skolmaten i Hjo kommun.* Elevers matvanor och åsikter om skolmaten i år 3, 6 och 9
- *Kultur- och fritidsvanor i Gullspångs kommun.* Undersökning av olika åldersgruppers vanor, intressen och hälsa
- *Skolmaten i Hjo, Mariestad, Skövde, Tibro och Töreboda år 2010*
- *Skolmatsundersökning.* Elevers matvanor och åsikter om skolmaten i en 6–9 skola i Töreboda
- *Äta för livet.* Undersökning av uppfattningar om skolmaten bland elever, lärare och föräldrar i Skövde kommun

Skola och utbildning

- *Att leva med både diabetes och celiaki.* Undersökning om familjernas livssituation och tankar kring en föräldrautbildning i Västra Götaland
- *Att stärka föräldraskapet.* Uppföljning av insatser riktade till föräldrar med barn i grundskolans år 7, Gotlands kommun
- *Barnmatsinformation på teckenspråk.* Utvärdering av en matutbildning för barndomsdöva föräldrar

- *Delutvärdering av Mateko*. En satsning för ökat användande av ekologiska livsmedel i storhushåll. Joacim Andersson & Anita Boij
- *Den nationella kampanjen Hitta stilen*. Utvärdering med ett elevperspektiv år 2008 – 2009
- *Föräldrautbildning om mat för överkänsliga barn*. Utvärdering av deltagares och projektlednings åsikter om utbildningen
- *Integrationsfrämjande konsumtionsutbildning*. Utvärdering av en utbildningsmodell för invandrade småbarnsfamiljer
- *Livsstil och hälsa*. Utvärdering av ett pilotprojekt inriktat på elever, skolpersonal och föräldrar i grundskolans år 5–7
- *Matstart*. Utvärdering av en matutbildning för småbarnsföräldrar. Anita Boij & Agneta Zetterlund
- *Mindre Matsvinn*. Utvärdering av Hushållningssällskapets nationella projekt
- *Smarta Matval*. Utvärdering av matutbildningar för småbarnsföräldrar samt personal i förskolan inom Uppsala län
- *Stödet till familjer med barn som har både diabetes och celiaki*. Undersökning om familjernas samhällsstöd och tankar kring en nationell föräldrautbildning
- *Studerandes trivsel och lärande*. Sammanställning av en studerandenkät genomförd vid Vuxenutbildningen i Falköping
- *Vad betyder livsmedelsmärknigen?* Utvärdering av en regional försöksstudie för småbarnsföräldrar med invandrarbakgrund
- *Väga – Vinn*. Utvärdering av en kompetenssatsning i Karlsborgs kommun som finansierats av Socialstyrelsen

Socialtjänst, omsorg, omvårdnad och rehabilitering

- *Anhörigstöd i Skaraborg*. Utvärdering av ett samverkansprojekt mellan 15 kommuner, primärvård och sjukhus år 2006–2009. (utgiven av Skaraborgs Kommunalförbund Socialtjänst FoU)
- *Anhörigstödet i Falköping, Grästorp och Tidaholm*. Utvärdering av tre projekt år 2007–2009
- *Anhörigstöd i Hjo kommun*. Utvärdering av ett projekt år 2007 – 2009
- *Att få Chansen igen*. Slutrapport från utvärderingen av samverkansprojektet Chansen i Falköping
- *Boendetrappan i Mariestad och gemensamt Beroendecentrum för Mariestad, Töreboda och Gullspång*. Utvärdering av två projekt inom beroendevården år 2008–2010
- *Boendetrappan i Lidköping*. Utvärdering av en heltäckande vårdkedja för missbrukare på hemmaplan år 2006–2009. (utgiven av Skaraborgs Kommunalförbund FoU)
- *Bra bostäder för äldre i Lidköpings kommun*. Utvärdering av ett projekt finansierat av Hjälpmedelsinstitutet
- *Daglig verksamhet för personer med högfungerande autism*. Utvärdering av EU-projektet Black & White i Skövde. (utgiven av Skaraborgs Kommunalförbund FoU)
- *Den svåra konsten att utveckla vård och omsorg till demenssjuka*. Slututvärdering av ett projekt i Mölndals stad. (utgiven av FoU Väst/GR)
- *”Det gynnar både barnen och området”*. Utvärdering av Studieförbundets verksamhet för utsatta grupper i Lidköping
- *Doris i fokus?* Kartläggning av hälsofrämjande insatser för barn till föräldrar med långvarigt försörjningsstöd i Skara kommun
- *Edvin i fokus*. Utvärdering av ett gemensamt arbete för barn och unga i Skara kommun
- *Fältverksamheten i Lidköping*. Utvärdering av olika intressenters åsikter och uppfattningar
- *Förslag om ett FoUU-arbete i formaliserad samverkan mellan folkhälsoenheten, hälso- och sjukvårdsförvaltningen samt socialförvaltningen i Gotlands kommun*
- *Föräldrastöd i Fyrbodal*. Utvärdering av Hälsokällans samverkansprojekt år 2007–2011
- *Kognitivt pedagogiskt förhållningssätt*. Utbildningsprojekt för baspersonal inom hälso- och sjukvårdens psykiatri och kommunernas socialpsykiatri i Skaraborg. (utgiven av Skaraborgs Kommunalförbund FoU)
- *Kvinnofridsarbetet i Götene och Lidköpings kommuner*. Utvärdering av ett ettårigt utvecklingsprojekt
- *Livet blir bättre*. Utvärdering av verksamheten med personliga ombud i Skaraborg år 2002–2006. (utgiven av Skaraborgs Kommunalförbund FoU)
- *Medlingsverksamhet och stöd till unga brottsutsatta*. Utvärdering av en verksamhet och ett projekt i Västra Skaraborg
- *När minnet sviktar och stödbehoven ökar*. Delutvärdering av ett projekt om vård och omsorg för demenssjuka i Mölndals stad. (utgiven av FoU Väst/GR)
- *Projektet ”Hemmaplanslösningar i Götene kommun”*. Utvärdering år 2010–2011 (utgiven av Skaraborgs Kommunalförbund FoU)
- *”På väg” i Töreboda kommun*. Utvärdering av ett projekt inom äldreomsorgen. (utgiven av Skaraborgs Kommunalförbund FoU)
- *Rehabilitering på väg*. En pilotstudie av effekterna av rehabilitering för individer med stressrelaterade symtom vid Mössebergs Rehabcenter i Falköping. Hugo Westerlund & Anita Boij
- *Salutogent nätverk i Skaraborg*. På väg till känsla av sammanhang? (utgiven av Skaraborgs Kommunalförbund FoU)
- *Äldres livssituation och behov av stöd*. Undersökning i Hjo kommun bland personer födda år 1928 eller tidigare
- *Äldres livssituation och behov av stöd i Karlsborgs kommun*. Undersökning bland personer födda år 1923 och 1928

Anita Boij är teologie doktor i religionssociologi. Sedan 2002 har Anita Boij, som biträdande forskningschef på Forskningsstation Mösseberg, arbetat med utvärderingar, utredningar och undersökningar inom samhällets välfärdsområde. Från och med 2005 arbetar Anita Boij som anställd utredare och forskare hos A. BOIJ AB. Under åren har uppdragsgivarna varit Västra Götalandsregionens folkhälsokommitté, Statens Folkhälsoinstitut, Hushållningssällskapet, Skaraborgs Kommunalförbund, Fyrbodals kommunalförbund, FoU i Väst/GR, A Non Smoking Generation, olika kommuner i framför allt Skaraborg Göteborgs stad med flera.

A. BOIJ AB ägs och drivs av Arne Boij som har cirka femtio års erfarenhet av företagande inom teknik och idéproduktion, främst som konstruktör och ledningsansvarig för en liten småföretagsgrupp. Vid sidan av nämnda försörjningsinriktade verksamhet har Arne Boij i mer än femtio år systematiskt studerat och forskat i frågor som avser de rättsgrundande momenten för etik, normgivningsmakt och rättstillämpning av enskild och allmännyttig betydelse. Företaget har på så sätt ett brett kontaktnät av sakkunniga inom olika samhällsvetenskapliga områden samt närings- och arbetsliv.

A. BOIJ AB
Chef: Arne Boij
Telefon: 0140-180 15
Postadress: Box 178
573 22 Tranås
Kontor och besöksadress: Skogsgatan 7

Organisationsnummer: 556311-1136
Innehar F-skattsedel

Utredare / forskare: **Anita Boij**
Telefon: 0500-42 15 14
Mobiltelefon: 0708-42 15 14
Post- och besöksadress: Skattegården, Hallum
541 94 Skövde
E-post: anita@boij.net

Skolmaten i Hjo, Mariestad, Tibro och Töreboda år 2013

Undersökningen genomfördes i vecka 39 och 40 år 2013 i Hjo, Mariestad, Tibro och Töreboda. Sammanlagt medverkade 1 414 elever i år 3, 6 och 9 samt elever i år 2 på gymnasiet i Tibro i undersökningen.

Generellt sett fanns det stora skillnader mellan årskurserna och mellan de olika kommunerna. Här sammanfattas resultaten för eleverna i år 3, 6 och 9 i alla fyra kommunerna. För resultat om gymnasieeleverna i Tibro hänvisas till respektive kommuns kapitel.

- *Överlag åt de flesta eleverna av skolmaten de flesta dagarna i veckan.* När eleverna i år 9 grundskolan inte åt skollunch var alternativet att inte äta något alls, köpa något i skolcafeterian eller köpa pizza, hamburgare, korv, kebab eller liknande.
- Det var 72 % av eleverna i år 3 tyckte att *skolmaten ofta var bra*, med ofta åsyftas 3–5 gånger i veckan. I år 6 tyckte 40 % och i år 9 tyckte 25 % att maten ofta smakade bra.
- Eleverna i år 3 var bäst på att *ofta äta av salladsbuffén*. Bland dem fanns också den största andelen elever som var nöjda med salladsbuffén, 70 %. I år 6 var 36 % och i år 9 var 47 % nöjda med salladsbuffén.
- En viktig del av upplevelsen av skolmåltiden är *miljön i skolrestaurangen*. Närmare två tredjedelar av eleverna tyckte att miljön var bra. I år 3 tyckte 75 %, i år 6 tyckte 63 % och i år 9 tyckte 49 % att miljön var bra. I ytterligare frågor om miljön framgår att framför allt de yngsta eleverna tyckte att skolrestaurangen var trivsamt, luktade gott, att den var rent och fräsch, men också att den var trång och bullrig. Mycket få elever upplevde att de fick sitta ensamma och äta fast de inte ville det. En majoritet av eleverna tyckte också att de hade gott om tid att äta. Till miljön hör också måltidspersonalens bemötande. En majoritet var nöjda med deras bemötande. I år 3 var 89 % nöjda. I år 6 var 61 % nöjda och i år 9 var 45 % nöjda.
- På allt fler skolor finns det matråd där eleverna får vara med och framföra sina åsikter, vilket säkerligen också är betydelsefullt för elevernas uppfattning om skolmåltiden. Det var framför allt eleverna i år 3 och 6 som tyckte att de kunde *påverka skolmåltiden mycket*. Det var 46 % av eleverna i år 3, 49 % av eleverna i år 6 och 28 % av eleverna i år 9 som tyckte att de kunde påverka mycket.
- Svaren på dessa fem redovisade frågor har förts samman till ett index som mäter om eleverna har ett bra eller dåligt *helhetsintryck av skolmåltiden*. Det var eleverna i år 3 som hade det bästa helhetsintrycket, 76 %. Därefter kom eleverna i år 6 (48 %) och sedan eleverna i år 9 (28 %).
- Eleverna fick också svara på några frågor om sina *matvanor*. Överlag minskade elevernas goda matvanor med den ökande åldern. Andelen elever som åt frukost och frukt varje dag minskade och elevernas dåliga matvanor ökade med åldern. Eleverna drack läsk och åt godis oftare.

Ur ett folkhälsoperspektiv kan inte nog understrykas hur viktig en näringsriktig skolmat är för elevernas hälsa. Ur ett inlärningsperspektiv är goda matvanor, däribland skolmåltiden, bland barn och unga väsentlig för att nå de studieresultat som både skola och samhälle anser är eftersträfvärd.

A. BOIJ AB
Idé- och produktutveckling

ISBN 978-91-978708-3-2